Max Peter - *Despre metodica studiului filatelic*

https://romanianstampnews.blogspot.ro/2012/07/despre-metodica-studiului-1.html
luni, 16 iulie 2012
Despre metodica studiului (1)
După mai bine de un an şi jumătate de la deschiderea prezentului blog, am constatat că totuşi este nevoie de ceva anume pentru colecţionarii aplecaţi spre studiu: un articol (sau o serie de articole) care să explice exact ceea ce este în titlu. Mi-am dat seama de acest lucru atât din întrebările care îmi sunt adresate, cât şi din lipsa anumitor explicaţii din literatura noastră (şi cea contemporană, dar şi cea mai veche).

O imagine de ansamblu se formează destul de greu şi cu eforturi însemnate. Motivul este că e nevoie de studiul unui volum apreciabil de literatură (nu numai românească). Mai este nevoie de făcut corelaţii, de aflat ce au studiat alte ţări la propriile mărci, ce metode de studiu s-au mai aplicat în filatelia tradiţională şi ce sisteme de clasificare s-au folosit. Pentru că trebuie să afirm cu tărie un lucru: roata a fost deja inventată, dar "trăsura" noastră (cea românească) e puţin cam "şchioapă": n-are toate roţile! (şi nu o spun ca o ironie, veţi vedea mai departe că am dreptate).

Puţină istorie

Am câţiva cunoscuţi care m-au criticat cu ceva ani în urmă, poate acum 15-20 de ani (unii chiar m-au "condamnat") pentru faptul că am avut posibilitatea să fac un catalog, dar n-am făcut-o. Mulţi ar fi vrut după revoluţie să vadă un catalog românesc actualizat (unii chiar se şi vedeau cu teşchereaua plină ca distribuitori ai catalogului), dar niciunul nu a realizat ce înseamnă cu adevărat să faci un catalog. Nu mă refer în mod special la munca depusă, ci la calitatea şi corectitudinea informaţiei pe care ar trebui să o aibă o astfel de lucrare. Mi s-a spus de mai multe ori de către diverse persoane că "o să pierd startul", pentru că va fi altcineva care va face un catalog. Am răspuns mereu că m-ar bucura nespus o concurenţă reală, dar uite că nu a făcut nimeni (aproape) nimic. Până la urmă, cred că am făcut bine că "am tras de timp". În ultimii ani am câştigat substanţial la capitolul cunoaştere pentru câteva domenii pe care nu puteam spune că le stăpânesc.

Când mă refer la catalog, nu iau în considerare ce s-a făcut până acum, pentru că trebuie să recunosc cinstit că totuşi ceva-ceva s-a mişcat. Din motive diverse nu citez pe nimeni, cred că e mai bine. Ce mă nemulţumeşte însă la ce s-a făcut este însă exact ceea ce am spus mai sus: calitatea şi corectitudinea informaţiei, dar şi

lipsa metodei (sau existența unor metode pe care nu le agreez).

Este nevoie de bibliografie de studiu

Ca să ştii ce trebuie să scrii, trebuie să ştii destul de multe lucruri. Din păcate (aici accentuez chiar), autori am avut mulți, dar metodişti nu au fost în ultimele zeci de ani decât unul, poate doi. Şi tot din păcate, cele două persoane au avut limitări foarte serioase în ceea ce priveşte studiul. Una dintre ele s-a specializat extraordinar de mult pe câteva emisiuni mai vechi. Dacă o "scoteai" din acest domeniu însă, te trezeai că vorbeşti de unul singur. Cealaltă persoană a avut o încercare (deosebită, aş putea spune) de sistematizare a informațiilor de studiu şi de realizare a unei metode. Lipsa de cultură filatelică însă a făcut ca lucrările sale să rămână limitate, deoarece conțin confuzii grave legate de necunoaşterea procesului poligrafic, dar şi de necunoaşterea unor cutume adoptate în alte țări de mai bine de o sută de ani de către "aşii" studiului tradițional.

Lucrurile au cam fost bătătorite. Există zeci de lucrări de studiu publicate de-a lungul anilor în țări cu tradiție adevărată (Marea Britanie, SUA, Australia, Germania, Austria). În istoria mărcii româneşti, noi nu am avut vreo piesă executată în mod radical diferit față de cele din țările amintite. Tocmai de aceea, cam ce se studia la mărcile acestor țări (şi nu în ultimii ani, ci chiar de pe la începutul secolului XX) se poate studia şi la mărcile româneşti. Culmea este (şi acesta este un lucru care mă doare şi îmi răneşte sentimentul național) că cele mai mari descoperiri la mărcile româneşti le-au avut întotdeauna străinii!

Apoi ajungem la biblioteca filatelică pe care orice colecționar ajunge să şi-o formeze, în timp. Pe de o parte este vorba de cataloage, pe de altă parte este vorba de periodice. Încă de pe vremea când eram puşti am început să-mi fac o colecție paralelă față de cea de mărci: colecția de cataloage. Recunosc faptul că mi-au prins foarte bine. Mai ales cataloagele specializate, pe care le-am "ros" cu mare plăcere. M-am autoeducat să nu urmăresc numai capitolele referitoare la mărcile româneşti (dacă ele existau), ci să încerc să descopăr după ce principii se ghida catalogarea, ce tipuri de varietăți erau urmărite de autori, în ce constau adăugirile şi modificările făcute în edițiile ulterioare ale aceluiaşi catalog, care era corelația dintre cote şi multe alte variabile, şi tot aşa.

Trebuie să menționez în mod special că citeam cu mare atenție introducerile fiecărui catalog. Nu ştiu câți o fac astăzi, dar informațiile de acolo au fost întotdeauna extrem de utile.

Ce studiem? Răspunsul: procesul tehnologic!

Ştiu că unii mi-au spus ceva "de dulce" citind subtitlul (haideți, recunoaşteți... :D), dar cam acesta este răspunsul.
Dacă este vorba de mărci litografiate, ne putem uita la câteva state vechi germane, sau poate la provincia Corrientes, sau la mărcile locale din Buenos Ayres, sau... Sunt destule exemple. Na! Franța, emisiunea Bordeaux!
Dacă este vorba de mărci gravate, tragem cu coada ochiului la primele emisiuni ale Marii Britanii, sau la primele emisiuni din New South Wales, sau la primele emisiuni din Chile - cele cu chipul lui Columb, sau... poate la emisiunile clasice americane. Iar există nenumărate exemple.
Dacă ne referim la mărcile tipografiate, ne uităm la studiile făcute la mărcile franceze Ceres şi Napoleon, sau la cele din Australia (primele emisiuni confederate, cele cu cangurul), sau la mărcile greceşti Hermes cap mare şi cap mic, sau la cele mai târzii din statele australiene, sau poate la cele ale Reichului german.
Dacă ne referim la mărcile imprimate în heliogravură (cu toate variantele sale), avem modele de studiu cataloagele germane pentru RFG sau/şi pentru RDG, sau specializările făcute la emisiunile britanice cu efigia lui George al V-lea, sau... Na! Cataloagele specializate ruseşti pentru emisiunile URSS ulterioare mai marii revoluții bolşevice (că sunt ceva mai apropiate de noi din punct de vedere geografic).
Despre mărcile imprimate în modernul sistem offset nu mai spun, că sunt nenumărate exemple la mărcile contemporane dintr-o mulțime de țări.

Cu ce începem, deci?

Păi avem patru mari categorii la care putem face referire:

1. Tiparul şi tot ce este legat de el.
2. Hârtia, cu tot ce este legat de propriul ei proces tehnologic.
3. Separarea - aici este vorba de margini (la nedantelate) şi de dantelură (la restul).
4. Circulația - şi aici intră o mulțime de probleme (multiple, utilizarea pe corespondență, ştampile şi anulări şi restul).

Deocamdată, acesta a fost doar un articol introductiv. Dacă veți avea răbdarea să urmăriți restul episoadelor, sunt sigur că veți afla lucruri pe care nu vi le-a mai spus nimeni.
Şi ca să pot răspunde cât mai bine aşteptărilor, nu ezitați să întrebați tot ceea ce aveți neclar, în cadrul comentariilor.

marți, 17 iulie 2012
Despre metodica studiului (2)
Prima parte a serialului o puteți citi **aici**.

Despre formele de tipar

Indiferent de procedeul poligrafic utilizat la imprimarea mărcilor, din punct de vedere fizic se utilizează (conform terminologiei poligrafice) o **formă de tipar**. Să dăm câteva exemple:
- la imprimarea în tipar înalt (denumită şi "tipografie" în cataloage), forma de tipar este reprezentată ori de un clişeu singular, ori de un ansamblu de clişee, confecționate din oțel, zinc sau alt metal;
- la imprimarea în litografie, forma de tipar este reprezentată de o piatră litografică;
- la imprimarea în tipar adânc (fie ea gravură ori heliogravură), forma de tipar este constituită ori dintr-o placă de oțel sau de cupru tratat special, ori de către un cilindru din oțel;
- la imprimarea în sistem offset, forma de tipar este placa subțire din aluminiu special (câte una pentru fiecare grup de culoare).

În literatura filatelică, forma de tipar este echivalată cu **planşa de tipar** (la imprimarea plană), respectiv cu **cilindrul de tipar** (la imprimarea rotativă). Care este importanța acestui termen? Ei bine, aşa cum există nenumărate semnalări în cataloagele specializate din diverse țări, mărcile poştale (de regulă cele uzuale) imprimate în tiraje mari sau chiar de masă au fost realizate cu două sau mai multe planşe (cilindri) de tipar. Să ştiți că nu este o "găselniță" (aşa cum spunea un bun amic care ne-a părăsit, din păcate). Este o necesitate rezultată din rezistența limitată la utilizare a materialului din care este confecționată planşa/cilindrul. Este un lucru scris prin mai toate manualele de tehnologie poligrafică: fiecare formă de tipar (indiferent de procedeul folosit) are norme precis stabilite (nu de acum, ci de foarte mulți ani) de număr maxim de coli de hârtie imprimate. Acest lucru este cauzat de pierderea caracteristicilor inițiale pe timpul procesului de tipărire. Pentru a se preveni imprimarea cu o formă de tipar uzată (şi deci obținerea unor produse inferioare din punct de vedere calitativ), atunci când norma maximă de coli imprimate se îndeplineşte, forma de tipar poate fi înlocuită sau, după caz, reparată/retuşată.

Asta ar fi partea teoretică generală. Să revenim la mărcile poştale. Cum am putea oare defini planşa/cilindrul de tipar, că nu se găseşte pe nicăieri aşa ceva în literatura filatelică românească? Să încercăm o definiție.

Planşa/cilindrul de tipar reprezintă ansamblul realizat de un număr definit de clişee, împreună cu toate semnele şi inscripţiile adiţionale existente pe marginea planşei/cilindrului, atunci când ele există.

O planşă, respectiv un cilindru de tipar au întotdeauna ***elemente caracteristice definitorii***, concretizate prin:

- un număr de clişee aranjate într-o anumită ordine;
- un anumit spaţiu între clişee;
- prezenţa sau absenţa anumitor semne şi/sau inscripţii marginale.

Orice modificare a unei singure caracteristici din cele enumerate denotă utilizarea unei planşe diferite. Vă dau şi câteva exemple concrete:
- o coală are un tete-beche, iar o altă coală nu are perechi întoarse - rezultă planşe diferite;
- o coală are viniete, iar altă coală nu are viniete - rezultă planşe diferite;
- o coală are un clişeu caracteristic într-o anumită poziţie, iar altă coală are acelaşi clişeu în altă poziţie sau nu îl are deloc - rezultă planşe diferite;
- o coală are distanţe mai mari între clişee, iar o altă coală are distanţe mi mici între clişee - rezultă planşe diferite;
- o coală are anumite inscripţii pe margini, iar o altă coală are alte inscripţii sau nu le mai are deloc - rezultă planşe diferite.

Mă opresc aici pentru această seară. Vă rog să vă formulaţi întrebările, dacă simţiţi că aveţi nevoie. În episodul viitor vom aborda împreună problema tipurilor şi a erorilor (varietăţilor tipice).

miercuri, 18 iulie 2012
Despre metodica studiului (3)

Ce se întâmplă înainte de confecţionarea formei de tipar?

Ei bine, aici sunt incluse o serie de operaţiuni care, cel mai adesea, se desfăşoară "în spatele cortnei", ca să spunem aşa. În principiu, primul pas în realizarea unei mărci poştale este alegerea machetei. Apoi urmează o serie de activităţi administrative, care includ aprobarea machetei de către organismul competent, apoi trimiterea machetei la tipografia care urmează să imprime marca (mărcile). De regulă, există (cel puţin pentru perioadele mai apropiate de actualitate) o decizie de punere în circulaţie, precum şi o comandă fermă către tipografie, ambele documente trebuind să conţină musai cel puţin două informaţii obligatorii: valoarea

nominală (sau valorile, dacă există mai multe mărci), respectiv tirajul fiecărei valori.
Odată cu intrarea în Uniunea Poştală Universală, aceste documente administrative au un rol stabilit şi datorită unor reglementări (proceduri) convenite între membrii Uniunii, deoarece nu orice tipăritură poate fi considerată validă pentru achitarea contravalorii prestației poştale.

Ca să o scurtăm, după ce macheta, însoțită de documentele administrative necesare ajunge la tipografia agreată, există un lanț de activități care cuprinde paşii de mai jos:
Machetă >
> Matrița inițială
> Matrițe pentru transfer
> Proces de multiplicare
> Forma finală de tipar

Existența paşilor descrişi mai sus depinde de procedeul de imprimare care urmează să fie utilizat. Dar enumerarea lor este necesară şi veți vedea mai departe de ce.

Odată confecționată forma finală de tipar, se începe imprimarea propriu-zisă a tirajului comandat.

Particularități pentru mărcile româneşti, în diferite perioade

a) Perioada 1858-1862: este vorba de primele două emisiuni Cap de bour şi tirajul din 1862 al emisiunii Principatele Unite. Forma de tipar este constituită dintr-un clişeu singular, aplicat succesiv pe coli mici de hârtie cu ajutorul unei prese acționate manual. Lucrurile sunt cunoscute, s-a scris destul de mult pe această temă.

b) Tirjaul din 1864 al emisiunii Principatele Unite: Clişeele utilizate în 1862 pentru fiecare valoare au fost multiplicate pe o planşă singulară, conținând 40 de "imagini", plansă fixată cu ajutorul unor cuie pe un suport din lemn (probabil),

c) Perioada 1864-1872: este vorba de cei opt ani în care s-au imprimat aşa-zisele "litografiate". Planşele erau în mod fizic pietre litografice. Acest procedeu s-a utilizat la emisiunile Cuza (1864 - neemise şi 1865 - efigie în oval), Carol I cu favoriți (1866/1867 - valorile în parale, 1868/1870 - valorile în bani cu efigia în cerc, 1869 - valorile în bani cu efigia în oval) şi Carol I cu barbă (1871/1872 - nedantelate, 1872 - dantelate, respectiv 1872 - imprsiunile defectuoase). Probabil

că perioada până în 1872 este şi cea mai studiată în filatelia românească. Numai despre procedeul litografic de tipar şi despre constituirea planşelor există o broşură semnată de Kiriac Dragomir, autorul primei părți a catalogului din 1874.

De aici începe circul, deoarece nu există niciun autor care să fi scris în mod exhaustiv pe această temă.

d) Perioada 1872-1908 (plus câteva emisiuni mai târzii): este vorba de emisiunile aşa-zise postclasice, unde sunt cuprinse Paris (1872), Bucureşti I şi II (1876-1879), Perle (1880), Vulturi (1885-1889), Cifra în patru colțuri (1890-1894), 25 ani de domnie (1891), Spic de grâu (1893-1908). **Perioada se caracterizează prin forme de tipar (planşe) realizate din clişee individuale, mobile, care puteau fi înlocuite/interschimbate/rearanjate în ansamblu.** Numărul de clişee în fiecare planşă a variat atât de la o emisiune la alte, cât şi în cadrul aceleiaşi emisiuni. În acelaşi sistem au fost realizate şi alte emisiuni, precum cele de binefacere din 1906 (Torcătoarea, Țesătoarea, Mama răniților), marca pentru ziare din 1911, precum şi mărcile tipografiate din emisiunea Moldova care au clişee model Spic de grâu. Tot în acelaşi sistem au fost realizate şi mărcile Taxa de plată (1881-1910) şi mărcile de factaj (1895-1905).

e) Perioada de tranziție. Aici eu includ câteva emisiuni realizate atât în țară, cât şi în străinătate, prin procedee tipografice diverse. Referințele sunt adresate emisiunilor Căişorii (tipografiate, executate în Franța), Efigii (gravate, executate tot în Franța), Îngerii, 25 ani de regat, 40 ani de domnie şi Obolul (executate în gravură sau în tipar înalt în Anglia), respectiv emisiunea Expoziția Generală (care are încă nevoie de clarificări în ceea ce priveşte realizarea formelor de tipar). Pentru emisiunile executate în Franța şi în Anglia, cataloagele specializate ale acestor țări ne oferă detalii suficiente (la emisiunile corespondente, contemporane) în ceea ce priveşte tehnica imprimării. Pentru realizarea mărcilor prin gravură, este suficientă lecturarea introducerilor din cataloagele Stanley Gibbons (volumul specializat pentru perioada reginei Victoria) sau SCOTT (Statele Unite, catalogul specializat). Există şi aici suficiente referințe.
Problema cu această perioadă este că nu există studii (poate cu excepția emisiunii Efigii, despre care a scris recent ing. Călin Marinescu). Dar dacă m-aş referi la emisiunile de binefacere din 1906, la emisiunea Expoziția Generală sau la emisiunile Îngerii şi Obolul, studiile lipsesc cu desăvârşire.

f) Emisiunea Gravate, 1908: este prima emisiune antebelică realizată în totalitate în țară şi rămasă şi singura, deoarece pe timpul Primului Război Mondial trupele bulgare de ocupație ne-au "uşurat" de maşinile existente la Fabrica de Timbre. Deşi

este o emisiune uzuală accesibilă, cu excepţia unei încercări care a aparţinut regretatului Alfred Nicolau din Craiova, nu s-a mai aplecat niciun cercetător asupra ei. Emisiunea ridică încă numeroase necunoscute. Planşele a două valori (40 şi 50 bani) au fost utilizate în 1918 pentru imprimarea mărcilor în culori schimbate din emisiunea provizorie Moldova. Şi aici există un mare semn de întrebare referitor la maşinile utilizate pentru imprimare, cât şi la locul imprimării acestor valori.

g) Perioada 1909-1927. Această perioadă aş denumi-o "epoca zincului" (nu mă luaţi în serios, e doar o glumă). **Planşele de tipar erau constituite din blocuri compacte cu un număr definit de clişee fixe.** Blocurile formate de regulă din câte 25 de clişee (pentru formatele mici ale uzualelor), dar uneori se pare că au avut în componenţă chiar şi câte 100 de clişee. "Startul" a fost dat de emisiunea Carol I Tipografiate (1909), urmată apoi de numeroase alte emisiuni: Silistra (1913), toate emisiunile provizorii supratipărite în 1918-1919 (fără referire şi la planşele supratiparelor - aici există excepţii), uzualele Ferdinand (cap mare şi cap mic) şi emisiunea dedicată Societăţii de Geografie. Acelaşi procedeu a fost utilizat şi pentru câteva mărci (emisiuni) ceva mai târzii (Mihai copil - 25, 30 şi 50 bani, respectiv 75 ani Cap de bour - 1932). Pe aceeaşi perioadă se mai "mulează" şi mărcile taxa de plată (emisiunile din perioada 1911-1948), timbrele de ajutor (toate), timbrele de asistenţă socială (toate), timbrele IOVR, taxa de plată - timbru de ajutor şi taxa de plată - asistenţa socială, plus alte câteva emisiuni răzleţe. Este altă perioadă unde lipsesc cu desăvârşire studiile exhaustive (sau, mă rog, ce s-a mai scris este cam departe de gustul meu - voi reveni asupra subiectului în episoadele viitoare).

h) Perioada 1926-1948. Aş denumi-o "epoca heliogravurii". Începe cu mărcile emisiunii 60 ani vârstă Ferdinand (realizate în Germania), continuă cu uzualele Mihai copil, apoi cu toate emisiunile ulterioare aparţinând perioadei Carol al II-lea şi Mihai, până după momentul proclamării Republicii. Din anumite considerente nu doresc să mă întind mai mult, deşi perioada primilor ani după 1948 nu diferă substanţial. Pentru toată această perioadă, **forma de tipar era constituită dintr-un cilindru, gravat prin autotipie pe baza unor machete reduse prin procedee fotografice la dimensiunea fiecărei mărci.** Voi reveni şi asupra acestor detalii într-unul din episoadele viitoare.

Cred că mă opresc aici pentru seara aceasta, nu înainte însă de a vă adresa o întrebare specială pentru cercetători: care credeţi că este diferenţa dintre noţiunile de ***"tip"*** şi ***"eroare de tipar"***? Ştiu că există mai mulţi căutători de erori care citesc articolele... Haideţi, poate iese de un premiu, ceva... :))

O seară plăcută vă doresc!
joi, 19 iulie 2012
Despre metodica studiului (4)

Importanța localizării în timp a unor evenimente

La sfârşitul episodului anterior mi-am permis să adresez cititorilor o întrebare: care este diferența între ***tip*** şi ***eroare de tipar***? **Importanța şi semnificația unor evenimente care influențează fizic forma finală de tipar trebuie privite prin prisma momentului în care s-au produs**, adică:

- evenimente care s-au produs **înaintea începerii imprimării**, mai cu seamă pe timpul procesului de confecționare a formei de tipar, respectiv:
- evenimente care se produc **după începerea imprimării.**

Această împărțire nu este invenția mea, în funcție de acest criteriu cataloagele specializate serioase fac distincția între cei doi termeni din întrebarea bublucaşă. Pe această temă am avut mai multe discuții în contradictoriu cu mai multe persoane, care au fost incapabile să discearnă criteriul din modul de catalogare a diferitelor varietăți făcut de unele lucrări. Nu trebuie să vă spun că nu am acceptat răspunsuri de genul "dacă nu se referă la mărci româneşti, nu au nicio valoare" sau, mai direct, exasperantul "nu mă interesează". În ultimă instanță, inventatul roții în materie riscă să devină de fapt o încercare ridicolă.

Ca fapt divers, am fost pus odată în situația de a mi se refuza la publicare un articol în care semnalam tipuri, pe simplul motiv că... "dragă, aşa ceva nu a mai scris nimeni până acum!". O altă persoană (a fost vorba de un alt articol) îmi citeşte materialul, realizează importanța subiectului, dar îmi respinge de la publicare materialul. Dar luna următoare încearcă să publice un material propriu, cu un subiect al naibii de asemănător (dar sluțit, din cauza lipsei de cultură filatelică - au fost puțini cei care au dispus de mai multe cataloage specializate decât mine). Mă rog, există mereu câte unul care vrea să iasă ca păduchele în frunte, indiferent prin ce mijloace.

Vrem-nu vrem, trebuie să ne întoarcem puțin la explicațiile ceva mai tehnice. Scriam că unul din paşii parcurşi în procesul de realizare a formei de tipar (indiferent de procedeul care urmează să fie aplicat) este multiplicarea matriței originale. Când mă refer la o matriță originală, mă refer la un clişeu inițial (la

tiparul înalt şi la gravura în oţel sau cupru), la un desen realizat pe o hârtie specială (la litografie), la un film realizat după macheta originală (la heliogravură) sau la o machetă în format digital (la tiparul offset). Ei bine, de la stadiile acestea, pentru fieare procedeu de tipar intervin una sau mai multe operaţii de copiere/transfer, până la obţinerea formei finale de imprimare, fie ea planşă, piatră litografică, cilindru sau placă pentru tiparul offest.

La modul general, operaţiile de multiplicare s-ar putea încadra în **două grupe principale**:

a) **după o matriţă unică** au loc operaţii de multiplicare separate, la anumite intervale de timp;
b) **după două sau mai multe matriţe** au loc câte una sau mai multe operaţii de copiere, simultan sau la anumite intervale de timp.

În situaţia de la punctul a) se petrece o confecţionare iniţială a formei de tipar, iar după un interval de timp, forma de tipar este confecţionată din nou.

În situaţia de la punctul b) atunci când operaţiile diferite de copiere au loc simultan, se poate întâmpla să se confecţioneze o singură formă de tipar care conţine "imagini" ale celor două matriţe diferite, sau se poate întâmpla ca după fiecare matriţă să se confecţioneze forme de tipar separate. Acelaşi lucru se poate întâmpla şi atunci când are loc o confecţionare ulterioară a formei de tipar.

Care este importanţa pentru cercetător?

Problema este una cât se poate de logică (fiind dovedită, regăsindu-se la un număr mare de mărci). În procesul de copiere/multiplicare intervin o serie de factori generatori de eroare:
- imperfecţiunea tehnologiei;
- nerespectarea cu strictеţe a procesului tehnologic;
- eroarea umană.
Aceşti factori generează pe timpul multiplicării apariţia unor microsemne caracteristice, repetabile, care se vor regăsi ulterior în grafica mărcilor poştale imprimate cu formele respective de tipar. Aceste microsemne sunt identificabile de către un ochi atent, mai ales dacă se mai şi utilizează tehnologia digitală actuală.

Termeni

Literatura de limbă engleză mi se pare că reflectă mai bine cele două situaţii (a şi b,

descrise mai sus). Matrița este denumită ***"die"***, în timp ce restul diferențelor constituie așa-zisele ***"types"***. În limba română nu avem termeni echivalenți consacrați, fiecare autor utilizând propriile adopțiuni sau interpretări. Eu aș înclina ca pentru "die" să utilizez termenul "matriță", iar pentru "type" - normal, cel de "tip".

Componența formei de tipar

Pe cât de logice, pe atât de reale şi sunt situațiile care se întâlnesc la mărcile româneşti. Metodologic, întâlnim două feluri de planşe:
1. Planşe simple, respectiv
2. Planşe mixte.
Ce este planşa, am discutat deja într-un episod anterior. Aici însă discuția poate fi mult aprofundată, analizând pentru fiecare perioadă menționată în **episodul 3** tipurile de planşe întâlnite. Dar depăşim totuşi scopul prezentului serial, care nu îşi propune decât să prezinte situațiile existente doar din punct de vedere metodologic. În episoadele viitoare voi prezenta câteva exemple, la mărci din diferite perioade, pentru a mă face mai bine înțeles. Bineînțeles că sunt deschis la orice contribuție, comentariu sau întrebare.

Ia spuneți, v-ați gândit vreodată la toate aceste lucruri?
miercuri, 25 iulie 2012
Despre metodica studiului (5)

Un exemplu de planşe cu tipuri, dar şi cu erori

Cred că cel mai bun exemplu pentru discuția noastră îl constituie planşele utilizate la mărcile de 5 bani "Spic de grâu" cu filigran PR (albastru - culoarea inițială, precum şi verde-smarald - culoarea UPU).

Marca de 5 bani albastru a fost imprimată cu cel puțin două planşe diferite, care se diferențiază în principal prin tipurile de clişeu pe care le conține fiecare, precum şi prin distanța între clişee.

Prima planşă a fost utilizată la imprimarea mărcilor din tirajele puse în circulație între 1894-1898. Ele conțin cunoscutele tipuri I şi II, **care de fapt nu sunt două, ci trei tipuri**. Planşa se caracterizează printr-o aliniere cel mai adesea defectuoasă a clişeelor, care sunt dispuse la o distanță de 2,75-3,25 mm unul de celălalt.

Tipurile planşei I au caracteristice următoarele (prescurtat, pentru a putea fi reținute mai uşor):
- tipul Ia - coloana din stânga este umbrită, cadrul inferior este drept;
- tipul Ib - coloana din stânga este umbrită, cadrul inferior este curbat în sus spre colțul drept;
- tipul II - coloana din stânga este neumbrită, cadrul inferior ca la tipul Ib.

Exemplul 1 (click pentru mărire). Ştraif de cinci din tirajul 1895, PR mare pe hârtie gălbuie, lucioasă. De la stânga la dreapta, ordinea tipurilor este Ia-II-Ia-Ia-Ia. Chiar dacă există tipuri diferite, există şi erori (după definiția dată de Sergiu Găbureac), respectiv defecte tipice de clişeu (după definiția mea - fiți pe pace, nu ne certăm! :D).

Prima marcă din stânga are o frumoasă zgârietură a clişeului în partea inferioară, sub BANI şi peste cartuşul valorii.

Marca a 2-a are un lumen alb peste litera N din ROMANIA. Această varietate de clişeu nu poate apărea decât la tipul II, nu şi la tipurile Ia şi Ib, şi numai la clişeele din tipul II aparținând planşei 1 (revenim cu explicațiile mai târziu).

Exemplul 2 (click pentru mărire). Bloc neregulat de şapte mărci din acelaşi tiraj. Toate mărcile sunt tip Ia, cu excepția primei mărci de pe rândul de jos, care este tip II.

Marca tipul II are un defect tipic, un "apostrof" în fața cifrei valorii nominale.

Marca din dreapta are în partea inferioară o zgârietură oblică peste cifra valorii oarecum asemănătoare cu cea de mai sus, dar mai are o altă zgârietură oblică sub cel de-al doilea A din ROMANIA.

Exemplul 3 (click pentru mărire). Bloc de opt mărci din acelaşi tiraj. Aici puteți vedea pentru prima dată tipul Ib, la marca a patra de pe primul rând. Componența tipurilor este:
Ia - Ia - Ia - Ib
Ia - Ia - II - Ia

Marca tip II are o frumoasă varietate tipică de clişeu, colțul drept superior lipsă.

Exemplul 4 (click pentru mărire): bloc de 12 mărci, acelaşi tiraj. Componența pe tipuri este următoarea:
Ia - Ia - II - Ia - Ia - Ia
Ia - Ia - Ia - Ia - Ia - Ia

Prima marcă de pe primul rând are un spațiu tipografic clar vizibil în colțul stâng inferior.

A doua marcă are şi ea un spațiu tipografic, de această dată în colțul drept inferior.

A treia marcă (tipul II) este clar descentrată față de celelalte mărci de pe rând/coloană şi prezintă "apostroful" în fața cifrei valorii nominale.

Exemplul 5. Combinație mai rară de la planşa 1: Pereche tip Ib+Ib la tirajul din decembrie 1896 (PR mijlociu pe hârtie groasă, netedă, cartonată). Ambele mărci au defecte de clișeu (tipice în ambele cazuri).

Marca din stânga are un defect major la colțul drept superior.

Marca din dreapta are cadrul vertical drept deteriorat şi o deteriorare majoră a clişeului care afectează cifra valorii, ovalul cartuşului valorii şi litera B din BANI.

Exemplul 6: cea mai rară combinație de la planşa 1, perechea tip II+II (rețineți că ambele clişee au cadrul inferior curbat spre colțul drept, aceasta este caracteristica planşei 1). Este interesantă alinierea defectuoasă a clişeelor.

Ca supliment, puteți vedea defectul de clişeu (sau eroarea, cum o denumeşte prietenul şi colegul nostru Sergiu Găbureac) de la exemplul 3 de mai sus (unicat obliterat şi pe scrisoare recomandată externă).

Buuun... Să trecem acum la **planşa 2** a aceleiaşi mărci.

Planşa a început să fie utilizată în a doua jumătate a anului 1897, pe timpul imprimării tirajului cu filigran PR mare, pe hârtie albă, poroasă, de grosime variabilă.

Planşa are în componență numai clişee din tipul II, dar atenție! Tipul II al planşei 2 nu corespunde cu tipul II al panşei 1, deoarece are întotdeauna cadrul inferior drept pe toată lungimea, fără curbura întâlnită la planşa 1.

Distanța dintre clişee (care sunt mult mai regulat aşezate, cu o aliniere mai bună) este mai mică decât la planşa 1: variază între 2,25 şi 2,50-2,60 mm.

Aceasta este planşa la care s-au descoperit în noiembrie 1897 colile cu eroarea de culoare de 25 bani albastru.

Aceeaşi planşă a fost ulterior utilizată la imprimarea tirajelor în verde cu filigran PR mare şi întors, pe diferite hârtii, a mărcii de 5 bani verde cu filigran "stema mare" şi a primelor tiraje din marca de 5 bani fără filigran.

Necesitatea corelării datelor şi informațiilor

Se ştie că în 1896 mărcile ci filigran PR de 5 bani albastru, 10 bani verde deschis şi 25 bani violet au fost supratipărite cu valori în parale/piaştri, pentru utilizare la oficiul poştal român din Constantinopol.

Prin licitații apar relativ frecvent mărcile supratipărite. Ei bine, la seria de față, marca de 5 bani şi cea de 25 bani au, amândouă, supratiparele falsificate, deoarece mărcile aparțin unor planşe care au început să fie utilizate după închiderea oficiului din Constantinopol (SIC!). Nu dezvolt şi caracteristicile planşei la valoarea de 25 bani (nu acesta este scopul articolului), dar la cea de 5 bani este evident faptul că aparține planşei 2.

Aşadar, iată cum tipurile şi erorile de tipar (treacă de la mine, de fapt sunt defecte tipice de clişeu apărute DUPĂ ce forma de tipar a fost confecționată) ne complică viața. Bineînțeles, dacă ne mai şi implicăm.
Vom continua într-un episod viitor.

joi, 26 iulie 2012
Despre metodica studiului (6)

Rolul erorilor de tipar în studiul metodic

În episodul anterior am prezentat mai multe piese Spic de grâu cu diverse erori de tipar (sau cu defecte tipice de clişeu, ca să împăcăm pe toată lumea).
Singurul comentator la articolul cu pricina (până la momentul redactării prezentului episod) a făcut o afirmație pe care o susțin în totalitate: emisiunile Spic de grâu constituie, cu siguranță, cel mai complex câmp de studiu din întreaga filatelie românească (din punctul de vedere al studiului tradițional, de marcă, neincluzând deci şi istoria poştală). Deşi chiar şi în domeniul istoriei poştale depăşeşte în mod cert majoritatea celorlalte emisiuni uzuale româneşti.

Acum mulți ani mi-am propus să realizez o colecție specializată a acestor mărci. A durat câțiva ani ca să mă dumiresc care era treaba cu filigranele şi hârtiile utilizate. Singura literatură disponibilă era la acea dată catalogul mărcilor româneşti din 1964. Lucrarea descria un număr limitat de varietăți şi, față de ce se cunoştea

atunci raportat la acest catalog, eram mereu îndemnat să continui cercetarea tuturor mărcilor pe care mi le puteam procura deoarece găseam mereu noi şi noi combinaţii şi varietăţi pe care nu le ştia nimeni. Pentru mine, mărcile Spic de grâu prezentau un avantaj în acea perioadă, nu dispuneam de cine ştie ce fonduri, erau accesibile, iar numărul de varietăţi descoperite şi nesemnalate până atunci devenea din ce în ce mai mare.

Am trăit cu mare plăcere momentul lansării pe piaţă a catalogului din 1974, realizat de Kiriac Dragomir şi Aurel Surpăţeanu. Deşi nu figurez pe nicăieri prin bibliografie, câţiva dintre cunoscuţii mei mai apropiaţi ştiu că o parte a varietăţilor catalogate pentru prima dată în CMPR '74 mi se datorează. Era perioada în care munceam sortând mărci şi învăţam în acelaşi timp. Făceam vizite destul de dese la "nenea Kiri" (cum îi spuneam toţi, cu mare dragoste, lui Kiriac Dragomir) şi ne întindeam la discuţii interminabile, zgâindu-ne la mărci până ne dureau pe toţi ochii şi începeam să vedem numai "steluţe"... :D
Atunci, pe timpul acelor vizite am învăţat pentru prima dată că este nevoie de o metodă pentru studiu. Nenea Kiri ne dădea tuturor sfaturi şi se bucura alături de noi pentru fiecare mică descoperire. Cam în acea perioadă m-a sfătuit pentru prima oară să mă ocup de defectele de clişeu (sau de erorile de tipar): să caut să găsesc cât mai multe şi, mai ales, să descopăr pentru fiecare o "piesă-martor", adică să demonstrez repetabilitatea fiecărei erori în parte.

Aş putea spune şi că am fost norocos. În numai câţiva ani am reuşit să îmi procur un material de studiu considerabil din punct de vedere cantitativ (peste două mii de pachetele de câte o sută de bucăţi). Sortam şi învăţam; sortam şi descopeream mereu câte ceva. Cam aşa aş putea rezuma munca din acei ani.

CMPR '74 a constituit la acea dată nu numai un punct de referinţă, ci începutul unei perioade de emulaţie deosebită: toată lumea era "pusă" pe cercetare, pe identificarea unor varietăţi necatalogate (şi trebuie să spun că pe vremea aceea, în cercul filatelic nu se adunau numai câteva persoane, ca astăzi; toţi cei care ne adunam duminica la cercul de pe Strada 11 Iunie puteam umple cu uşurinţă o sală mare de spectacole!).

Cer scuze pentru divagaţie, dar amintirile plăcute nu m-au lăsat... :D
Revenind la subiect: tot căutând erori de tipar, numărul celor descoperite a început să devină unul considerabil. Ceea ce găsisem am tot aranjat şi rearanjat, ajungând să observ un lucru: la majoritatea valorilor, **toate erorile descoperite se repetau pe parcursul unei perioade, apoi dispăreau; apăreau însă altele, care erau iarăşi prezente pentru o perioadă**, şi tot aşa.

Căutând logica a fenomenului, singura explicație la care am ajuns a fost că **planşele de tipar au fost înlocuite cu unele noi, conținând alte clişee decât cele utilizate inițial**. Reverificând stocurile pe care mă mai uitasem odată, supoziția mea s-a confirmat. Mai mult, am început să descopăr tipuri diferite de clişeu la toate valorile nominale mici şi am putut să determin apartenența fiecărui grup de erori de tipar la anumite tipuri şi la anumite planşe.
Dispunând de suficient material de studiu, am mers chiar mai departe. Am încercat să încadrez în timp utilizarea fiecărei planşe şi fiecărui tip, pe baza "plajei" puse la dispoziție de datele din ştampile, dar şi pe baza frecvenței acestora. Am reuşit astfel să reconstitui - cu o aproximare destul de mică - lunile când planşele vechi au fost înlocuite cu altele noi.

Tot aranjând şi rearanjând mărcile, am mai observat un fenomen: la unele valori, **frecvența de apariție a unor erori a fost mai mare decât frecvența altor erori**. Cauza nu putea proveni din cercetarea stocurilor de către alți colecționari, deoarece pachețelele ajunse la mine erau "la prima mână", ca să spun aşa; ceea ce căutam eu nu mai căutase nimeni până la mine. Şi pentru acest fenomen am căutat explicația logică, şi atunci am început să verific apariția erorilor de tipar la mărcile în perechi, ştraifuri şi blocuri. Atunci am făcut altă descoperire. Am găsit perechi, ştraifuri sau erori la care o marcă avea un anumit defect de clişeu, în timp ce marca vecină avea alt tip de eroare, care diferea de la tiraj la tiraj. Singurul răspuns logic este că **planşele se reconstruiau, modificându-se ordinea clişeelor în cadrul formei de tipar**.

Iată aşadar că un material de studiu suficient din punct de vedere cantitativ permite formularea unor concluzii, dacă se respectă un principiu simplu: **cercetarea să fie făcută metodic şi constant**.

Ceea ce mă nemulțumeşte la colegii mai noi de pasiune este că acest studiu metodic şi constant nu se mai face de mulți ani. În episoadele viitoare am să semnalez aspecte pe care le-am remarcat şi la alte emisiuni uzuale şi care demonstrează că acestea nu au fost studiate de nimeni, din păcate, timp de zeci de ani.
vineri, 27 iulie 2012
Despre metodica studiului (7)

Despre mărcile gravate

Trebuie neapărat să subliniez un lucru: deşi avem destule emisiuni de mărci poştale gravate, procesul de confecţionare a formei de tipar este (cu extrem de puţine excepţii) total necunoscut cercetătorilor români. De aici rezultă şi lipsa cvasitotală a studiilor acestor emisiuni prin prisma varietăţilor care pot apărea la mărcile gravate. Cauza principală a acestei stări de fapt este lipsa culturii filatelice a cercetătorilor noştri (ştiu că mă vor "gratula" câteva persoane, dar le dau voie să mă contrazică). Mai pe scurt, nu ştiu pe nimeni care să dispună de suficiente cunoştinţe şi care să-i permită să identifice un tip clasic de varietate întâlnită de regulă la acest sistem de imprimare.

Groso modo, mărcile româneşti gravate pot fi clasificate în două grupe principale:
- emisiuni imprimate în străinătate;
- emisiuni imprimate în ţară.

La emisiunile imprimate în străinătate, este clar faptul că tehnologia utilizată a fost cea din ţările respective. Cazurile concrete se referă, de exemplu, la emisiunea "Efigii", 1903 (Franţa), sau la emisiunile imprimate în Anglia ("25 ani de regat" - 1906, "Carol I - 40 ani de domnie" - 1906, sau uzualele valori mari "Londra" - 1931). Problema cu aceste emisiuni (care nu sunt uzuale propriu-zise, cu excepţia emisiunii din 1931) este că nu au tiraje într-atât de mari încât să necesite unele intervenţii pe forma de tipar, operaţiuni întâlnite relativ frecvent la mărcile uzuale gravate imprimate în ţările amintite. Poate cu excepţia valorilor de 30 şi 50 de lei din 1931, care au avut (probabil) tiraje ceva mai mari.

Probleme foarte interesante s-ar putea întâlni însă la emisiunile imprimate în ţară. Chiar prima emisiune uzuală imprimată în ţară - "Carol I - gravate", din 1908 - are tiraje suficient de mari care să fi putut determina apariţia mai multor varietăţi specifice sistemului de imprimare. Cazul acestei emisiuni nu este singular. Gândiţi-vă, de exemplu, la cele trei valori uzuale din 1967 ("Stema republicii") din care cel puţin două valori (40 şi 55 bani) au avut o circulaţie mai însemnată pe corespondenţa vremii.

Chestiunea este însă că **aceste emisiuni nu au fost cercetate în mod sistematic niciodată, de nimeni**.

Să revenim la tehnica imprimării mărcilor gravate. Ca principiu, voi explica tehnica utilizată pentru realizarea unei mărci monocolore.

Totul începe cu **matriţa**. Pe o placă de metal (de regulă moale - poate fi de cupru sau de oţel neîntărit şi netratat) se gravează prin diverse procedee clişeul unei

mărci, în negativ. Pe timpuri, gravarea se făcea manual, cu ajutorul unor ace speciale cu vârful foarte dur (astăzi, gravarea a ajuns să fie efectuată în mod computerizat, cu ajutorul laserului, unii paşi fiind eliminaţi şi gravându-se direct forma de tipar). Este de la sine înţeles că o gravare greşită însemna sfârşitul vieţii unei matriţe, iar treaba trebuia luată de la capăt.
După terminarea gravurii, metalul matriţei suferea o serie de procedee de întărire şi călire, pentru a i se asigura o rezistenţă maximă la acţiuni mecanice.

"Imaginea" clişeului gravat pe matriţă era apoi preluată pe o **rolă de transfer**, în fapt un cilindru metalic (din cupru sau din oţel netratat şi neîntărit). Preluarea gravurii pe rola de transfer era făcută prin rularea acesteia peste suprafaţa matriţei, fiind apăsată cu o forţă suficientă încât metalul de pe suprafaţa rolei să se "muleze" şi să copieze fiecare detaliu al gravurii de pe matriţă (cam la fel ca atunci când faceţi un mulaj cu plastilină - ca principiu). După ce operaţiunea de copiere este terminată, pe rola de transfer se va afla imaginea mărcii, în pozitiv. Apoi rola de transfer este supusă unor operaţiuni succesive de întărire a suprafeţei, pentru a-i asigura rezistenţa mecanică necesară.

De aici începe procesul de confecţionare a formei definitive de tipar (**planşei**).
Planşa se prezintă sub forma unei plăci de oţel, cu suprafaţa perfect plană şi bine şlefuită. Folosind acelaşi procedeu utilizat la copierea imaginii gravurii de pe matriţă pe rola de transfer, imaginea gravurii este, de această dată, copiată de pe rola de transfer pe planşă, clişeu cu clişeu, prin rularea rolei pe suprafaţa acesteia, până când numărul necesar de clişee este copiat. Se adaugă toate liniile de ghidare, semnele şi inscripţiile marginale (dacă se consideră necesar), apoi planşa este ea însăşi supusă unor tratamente, pentru întărirea suprafeţei.
Dacă planşa este destinată utilizării pe maşini rotative (ca în cazul maşinilor mai noi), atunci ea este supusă unei operaţii de curbare (pentru a se potrivi cu diametrul cilindrului de suport), după care se efectuează operaţiunea de întărire a suprafeţei de imprimare.

Varietăţile de tipar ale mărcilor gravate

Cei care au avut vreodată curiozitatea să citească introducerea unui catalog specializat SCOTT pentru Statele Unite, ori ale unui catalog specializat Stanley Gibbons (volumul dedicat perioadei reginei Victoria) puteau să citească descrierile oferite în aceste lucrări. Având în vedere similitudinea procedeului de confecţionare a planşelor, există o probabilitate însemnată ca ele să se regăsească şi la mărcile româneşti (dar din păcate se pare că numănui nu i-a dat prin cap acest lucru).

Transferul dublu poate apărea tunci când, din dorința de a "retuşa" gravura unuia sau mai multor clişee, se utilizează rola de transfer pentru a readuce adâncimea gravurii la stadiul inițial. Atunci când poziția rolei de transfer nu coincide în totalitate cu poziția inițială, unele detalii (linii, haşuri, contururi) apar dublate.

Clişeul retuşat (este singurul termen corespondent pe care l-am găsit mai apropiat de cel original din limba engleză, *"re-entry"*) poate apărea atunci când, după ce planşa a fost utilizată o perioadă pentru imprimare, gravura unuia sau mai multor clişee sunt readuse la stadiul inițial cu ajutorul rolei de transfer. Operația este cauzată de încercarea de a elimina/atenua uzura planşei. Ca şi în cazul transferului dublu, pot apărea dublări ale unor detalii ale desenului mărcii.

Retuşul propriu-zis apare atunci când unele detalii de gravură sunt refăcute (de regulă manual) cu acele de gravat direct pe planşa de tipar. În această situația, detaliile asupra cărora s-a intervenit manual pot diferi uşor ca formă/grosime față de forma inițială a gravurii, conturul unor litere/cifre/haşuri etc. pot apărea tremurate sau apare o altă diferență față de desenul original.

Deocamdată atât referitor la noțiunile teoretice. În episodul următor vom analiza împreună câteva elemente menționate de literatura noastră despre mărcile emisiunii "Carol I gravate" din 1908, puse față în față cu piese examinate în mod direct.
sâmbătă, 28 iulie 2012
Despre metodica studiului (8)

Un scurt exemplu de studiu pe o marcă

Cel care doreşte să facă un studiu destul de aprofundat are posibilități pe care le bănuiesc puțini colecționari. Câmpurile de studiu sunt practic **nebătute** în majoritatea cazurilor pentru emisiunile mai vechi**.** Trebuie să o spun pe cea dreaptă: nu avem colecționari dispuşi pentru studiu. Din păcate, acesta este motivul pentru care nu avem astăzi un catalog specializat demn de epoca în care am ajuns să trăim, şi tot acesta este motivul pentru care, timp de zeci de ani, tot felul de prostii au fost preluate dintr-un catalog în altul. Stimații auotri s-au apucat să scrie, dar au uitat un lucru esențial: nu a verificat aproape nimeni ce are prin clasoare.

Exact din motive de studiu mi-am realizat unele stocuri din mărci sau emisiuni la care ori am observat, ori am bănuit că pot exista un număr însemnat de varietăți. Tocmai pentru a vă demonstra că **există mărci care au împlinit deja centenarul**

dar nu s-a uitat nimeni la ele, am ales o marcă comună - valoarea de 10 bani "Carol I gravate" din 1908. Vă rog să rețineți că tot ce este prezentat în articolul de față am făcut într-o singură zi. Azi, dis de dimineață, am băgat mâna într-un clasor cu stocurile păstrate pentru colecția de ştampile şi am selectat 33 de blocuri de patru din marca amintită. Le-am scanat relativ repede. Le puteți vedea în fişierul de prezentare pe care **îl puteți descărca de aici**. Fişierul nu va sta prea mult pe server, aşa că descărcați-l cât mai puteți.

Pentru a nu le mai lua şi altă dată "la mână", am realizat şi o foaie de calcul în MS Excel, în care mi-at trecut datele care mă interesau. După ce am realizat toate măsurătorile pe crae mi le-am propus, tabelul arată cam aşa (click pentru mărire):

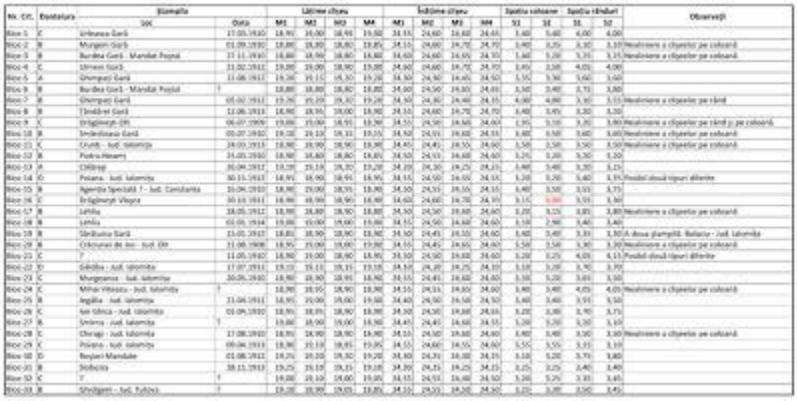

O variantă la rezoluția originală o puteți descărca **de aici**.

Care sunt informațiile bune de păstrat în baza de date?
- dantelura;
- ştampila;
- dimensiunile fiecărui clişeu, în milimetri (lățime/înălțime);
- dimensiunea spațiului între coloane/rânduri;
- alte informații relevante.

Vă voi explica modul de interpretare al informațiile ceva mai jos. În primul rând, la prima vedere mi-au sărit în ochi câteva catacreristici la unele blocuri:

La blocul 14 mi-au sărit în ochi caracteristici asemănătoare la mărcile de pe aceeaşi coloană: la mărcile din stânga se repetă o întrerupere a cadrului vertical drept, la mijloc, în timp ce la mărcile din dreapta, cadrul interior haşurat lipseşte o porțiune exact la colțul stâng superior.

duminică, 5 august 2012

Despre metodica studiului (9)

Despre clişeele înlocuite

Începând cu 1909, un nou procedeu de realizare a planşelor de tipar a început să fie

utilizat la mărcile imprimate în tipar înalt (sau - mai popular - tipografiate). Printr-un procedeu foto-chimic, matrița era multiplicată sub forma unor blocuri compacte de clişee.

Inițial, procedeul a fost utilizat la uzualele "Carol I Tipografiate" (1909), continuându-se cu mărcile "Taxa de plată" din 1911 şi următoarele, emisiunea "Silistra" (1913), apoi la uzualele Ferdinand (atât "cap mare", cât şi "cap mic"), precum şi la toate mărcile de la "coada" catalogului care le-au fost contemporane (timbrele de ajutor din 1915 şi 1918, timbrele pentru asistență socială, timbrele de ajutor - taxa de plată şi de asistență socială - taxa de plată). O parte din colile acestor emisiuni au fost supratipărite în 1918-1919, ori s-au realizat reimpresiuni cu planşele vechi, care apoi s-au supratipărit.

De regulă, pentru mărcile cu format mic (cel corespunzător uzualelor), procedeul de confecționare a planşelor de tipar consta în fixarea (cu ajutorul unor cuie) blocurilor de clişee pe un suport (probabil de lemn). Inițial, cercetătorii au identificat că în colile comerciale de câte 100 de bucăți existau patru asemenea blocuri de clişee, fiecare conținând câte 25 de poziții (5x5). Pe colile comerciale studiate se pot distinge uneori chiar şi cu ochiul liber uşoare nealinieri a acestor blocuri exact pe mijlocul colilor (atât pe axa orizontală - între rândurile 5 şi 6, cât şi pe axa verticală, între coloanele 5 şi 6). În timp, planşele de tipar se reconstruiau, deoarece există coli şi fragmente de coli la mai multe valori din emisiunile menționate mai sus, la care anumite clişee cu defecte apar cu poziția schimbată în cadrul colii comerciale, nu însă şi în cadrul blocului de 25 de clişee, unde îşi păstrează întotdeauna aceeaşi poziție.

Exemplul clasic

Cel mai cunoscut exemplu de clişee înlocuite în cadrul blocurilor de clişee este cel menționat şi catalogat la valorile de 3 lei roz şi 3 lei brun Ferdinand "cap mic", la care se cunosc perechi cu tipuri mixte ("cu cioc" în pereche cu marca "cu furcă" - vedeți Catalogul mărcilor poştale româneşti din 1974). Perechile cu tipuri mixte nu puteau apărea decât în situația decupării din blocul compact de clişee a unor clişee care erau probabil deteriorate, urmată apoi de înlocuirea lor cu alte clişee. În cazul de față, înlocuirea clişeelor vechi s-a făcut cu clişee aparținând altui tip. Dar teoretic există posibilitatea ca la alte valori să fi apărut vreo înlocuire de clişeu (clişee) din acelaşi tip.

Alte exemple

Între specialişti, cel mai cunoscut exemplu este cel semnalat de colecționarul timişorean F. Tiron, la marca de 5 bani verde deschis din emisiunea de uzuale "Carol I Tipografiate". Au existat cel puțin două blocuri de clişee care au fost decupate, inserându-se clişee dintr-un tip diferit de cel al clişeelor existente. Autorii care au scris până acum despre aceste două tipuri de clişeu le-au denumit "barbă normală" şi "barbă în vânt", deoarece forma bărbii efigiei constituie cea mai importantă şi vizibilă diferență între ele. Vă prezint şi două exemple.

Pe rândul de jos, penultimul clişeu este cel înlocuit cu clişeul cu "barcă în vânt" (click pe imagine pentru mărire).

Puteți vedea mai bine în imaginea de detaliu de mai sus. Este vizibilă alinierea defectuoasă a clișeului înlocuit față de celelalte clișee.

Un al doilea exemplu îl puteți vedea în imaginea de mai sus (click pentru mărire), la acest bloc existând *două clişee înlocuite* (penultimele două de pe rândul superior).

Cele două clişee cu pricina pot fi vizualizate mai bine în imaginea de detaliu.

Această marcă de 5 bani a fost utilizată pentru crearea unor mărci noi, prin supratipărire (este vorba de supratiparul "TIMBRU DE AJUTOR" din 1915, de supratiparul "1918", de monograma "PTT-FF" şi de supratiparul "TAXA DE PLATĂ". La unele din emisiunile enumerate s-au utilizat pentru supratipărire coli existente, rămase neutilizate, cum este exemplul de mai jos:

Cele două mărci de sus au "barbă normală", în timp ce mărcile de jos au "barbă în vânt".

Pentru o parte din tirajele mărcilor supratipărite s-au realizat reimpresiuni cu planşe vechi sau cu planşe reconstruite. Pentru al doilea caz este cunoscută marca de 10 bani roz-violet "Carol I Tipografiate" pe hârtie gri (care nu a existat decât ori cu supratiparul "1918", ori cu monograma "PTT-FF"), din care se pare că au rămas câteva coli nesupratipărite.
De fapt, numărul reimpresiunilor rămase nesupratipărite nu se rezumă numai la această marcă (cunoscută şi catalogată).

Până în prezent nu există un studiu exhaustiv al planşelor şi tipurilor acestor emisiuni, deşi mărcile sunt comune şi accesibile. Există un exponat de studiu, care este însă nevalorificat în mod corespunzător, în opinia mea.

Ultima descoperire

Probabilitatea descoperirii unor clişee înlocuite este direct proporţională cu tirajul mărcilor studiate. Iar una din mărcile aflate în această situaţie este cea de 1 leu violet "Ferdinand, cap mic". Marca a avut o circulaţie însemnată şi a înlocuit, la multe oficii şi agenţii din toată ţara, mărci cu alte valori nominale, pe timpul cât aprovizionarea cu mărci nu a fost ritmică. De altfel este şi valoarea la care perechile, ştraifurile şi blocurile sunt mult mai comune, în comparaţie cu cele ale altor valori.

Cu mulţi ani în urmă, la o vizită pe care i-am făcut-o regretatului av. Celarianu (unul dintre cei mai cunoscuţi specialişti ai emisiunii Ferdinand din anii '60-'70), acesta mi-a arătat o marcă de 1 leu violet la care efigia fusese deteriorată prin lovirea clişeului cu un corp dur. Era clar un defect de clişeu şi nu unul de imprimare. Pe vremea aceea începusem să strâng "erorile" de la uzualele Ferdinand şi această varietate îmi lipsea. Am căutat-o mult timp, pentru a mi-o adăuga colecţiei mele, dar n-am avut norocul să o descopăr, deşi ajunsesem să iau "la puricat" sute de pachetele din această marcă. Pe la sfârşitul anilor '70 am văzut pentru a doua oară defectul de clişeu cu pricina, în colecţia altui filatelist regretat, ing. Barbu Popescu. Atunci am primit confirmarea că acel defect de clişeu, cu efigia regelui "desfigurată", era un defect tipic, cu repetabilitate.
De atunci am căutat mereu să găsesc această marcă cu eroare, dar n-am avut norocul să dau peste ea (mă rog, mai trag o speranţă, deoarece mai am încă vreo câteva mii de mărci de 1 leu violet neverificate).

Raritatea foarte mare a acestei erori poate fi datorată unor situaţii diferite:
- ori ea a fost descoperită pe timpul imprimării şi planşa (sau blocul de clişee) a fost înlocuit(ă);
- ori clişeul cu defect a fost "decupat" din blocul de clişee, fiind înlocuit cu un alt clişeu, care prezenta efigia "în bună stare".

Ieri am dat peste un plic care s-ar putea să-mi susţină una din ipoteze:

Este vorba de o scrisoare externă expediată în Franța în 1924, care are ca francatură un ştraif de şase bucăți şi unul de patru bucăți din marca de 1 leu violet (click pentru mărire). Mi-a sărit în ochi alinierea defectuoasă a clişeelor ştraifului de şase bucăți.

Al patrulea clişeu indică înlocuirea în blocul de clişee, datorită alinierii defectuoase.

Cu toate că şi uzualele Ferdinand sunt mărci comune şi foarte accesibile, din păcate nici acestea nu au beneficiat de vreun studiu cu adevărat exhaustiv şi făcut în mod profesional (sunt capabil să îmi susțin afirmația prin multe alte descoperiri, nesemnalate de nimeni până acum).

La blocul 21, forma cifrelor valorii diferă net la mărcile din stânga față de cele din dreapta. Voi reveni însă asupra acestui lucru.

Care este importanța observațiilor de la aceste două blocuri? Dacă există similitudini de microsemne la mărcile situate pe aceeaşi coloană, înseamnă că multiplicarea clişeelor pe planşa de tipar s-a realizat tot pe coloane. Iar dacă există diferențe între clişeele din coloane diferite, atunci este destul de probabil ca pentru coloane diferite să se fi utilizat role de transfer diferite. Atunci înseamnă că într-o coală avem tipuri diferite, dacă se dovedeşte existența diferențelor între rolele de

transfer.

Care este rolul măsurătorilor şi de ce au fost aşezate într-o foaie de calcul tabelar? Răspunsul este relativ simplu: existența unor valori cu diferențe mai mari față de medie indică existența unui clişeu diferit, dar caracteristic. Iar atunci când el se repetă la mai multe clişee din aceeaşi coală, atunci ne este indicată existența unei planşe distincte. De altfel, la marca de 10 bani "Gravată" am informații că există cel puțin două planşe, una cu 180 de clişee şi alta cu numai 100 de clişee. Introducerea măsurătorilor într-o foaie de calcul tabelar oferă anumite avantaje, mai ales dacă numărul acestora este mare, de ordinul a două-trei mii, deoarece:
- în programele de calcul tabelar se pot utiliza funcțiile "autosort" sau "autofilter", ori chiar funcția "pivot tables" (în raport de programul utilizat); acestea permit filtrarea rezultatelor după unul sau mai multe criterii:
- datele pot fi importate într-un program de gestiune a bazelor de date, putându-se utiliza interogări SQL.

Să revenim însă la mărcile studiate. Măsurătorile din tabel indică posibilitatea existenței a nu mai puțin de trei planşe diferite. Bineînțeles că numărul de piese este foarte mic şi este periculos de tras o concluzie demnă de luat în considerare. Dar totuşi, **această problemă nu a fost semnalată de nimeni, timp de mai bine de o sută de ani!**

La blocul 2 apar diferențe notabile la conturul cifrei "1" din cartuşele celor patru mărci. Acest lucru se întâlneşte însă şi la majoritatea celorlalte blocuri (examinați prezentarea pomenită mai sus).

La marca 1 din blocul 6 apare o pată de culoare pe cadrul stâng. Trebuie urmărit dacă se mai întâlneşte în formă identică la alte mărci.

La mărcile blocului 9 apar diferențe majore ale formei cifrei 1 în stânga, față de dreapta.

La marca 4 de la blocul 17 apare o prelungire a tălpii cifrei 1, destul de evidentă.

La marca 3 de la blocul 27 apare o linie oblică, neregulată de culoare peste primul A din ROMANIA, care pleacă de pe umărul efigiei şi taie cadrul inferior. Rămâne de verificat dacă se mai întâlneşte sub această formă.

Sunt curios să aflu reacţiile pasionaţilor de marcă mai veche.
miercuri, 8 august 2012
Despre metodica studiului (10)

Despre cum se fac cataloagele

Revin la Catalogul mărcilor poştale româneşti din 1974. Aşa cum cred că am mai spus-o de mai multe ori pe blog, această lucrare este una excelentă, dar numai pentru perioada clasică, unde autorul a avut - într-adevăr - o specializare şi o expertiză deosebită. În rest, informaţiile sunt preluate din alte lucrări şi cataloage **fără niciun fel de verificare**. Şi uite că au trecut aproape 40 de ani şi **nu se sesizează nimeni!** Din punctul meu de vedere, filatelia tradiţională se confruntă cu un adevărat dezastru.

În episodul 8 m-am referit la marca de 10 bani "Carol I - gravate". Am dorit să continui cu un studiu oarecum asemănător pentru marca de 2 lei din aceeaşi emisiune, dar verificând literatura referitoare la această emisiune şi confruntând şi cu un manuscris aparţinând (cred) lui Alfred Nicolau (eu îl am de la regretatul Barbu Popescu) cu referire la unele eseuri văzute de acesta, am schiţat o imagine mai apropiată de faptele istorice, aş putea spune.

În CMPR 1974 se menţionează existenţa a două tipuri, care se diferenţiază după dimensiunea clişeelor: pe de o parte clişee cu dimensiunile de 18x24 mm (la valorile de 5, 10, 25, 40 şi 50 bani aparţinând primelor tiraje puse în circulaţie la 14 aprilie 1908, precum şi la toate valorile puse în circulaţie ulterior, aparţinând unor tiraje mai târzii), şi pe de altă parte clişee cu dimensiunile de 18x23 mm (la valorile de 40 şi 50 bani, precum şi la cele de 1 leu şi 2 lei, toate puse în circulaţie la 28 august 1908, toate fiind imprimate în coli de câte 24 de mărci). Numai dacă urmăriţi tabelul prezentat la episodul 8 al acestui serial veţi vedea că **dimensiunile nu se confirmă**, iar acest lucru este valabil şi pentru restul valorilor, nu numai pentru valoarea de zece bani. Problema este că nimeni nu a sesizat acest lucru (cu excepţia unui singur autor). **Şi totuşi, aceasta este o emisiune centenară!** Halal cercetători avem...

Neapărat trebuie să-l citez pe colegul nostru Victor Iordache, care în primul episod

al unui excelent articol publicat în revista Studii Filatelice Braşovene (este vorba de studiul "Preludiu la emisiunile «Tipografiate» şi «Gravate» din nr. 3/2011, pag. 13-27, continuat în nr. 4/2011, pag. 14-19) menționează, în sfârşit, după mai bine de o sută de ani de la emiterea mărcilor şi la aproape 40 de ani de la publicarea CMPR 1974, că informațiile despre tipuri sunt eronate:

"În plus, opinia lui Dragomir că există 2 dimensiuni ale clişeelor este de asemenea greşită. A existat o singură dimensiune, respectiv 24,5x18,5 mm. Variația a fost produsă de «contragerea» care a avut loc din cauza tehnicii de realizare prin «tipar umed»".

Mai pe scurt, înainte de aşezarea colii de imprimat pe planşa de tipar, aceasta se umezea cu o substanță specială, pentru a mări aderența cernelii tipografice şi a o face să intre rapid în fibrele hârtiei. Operația este explicată foarte bine în prefața capitolului referitor la mărcile gravate din volumul specializat Stanley Gibbons dedicat mărcilor britanice din perioada reginei Victoria. Ipoteza lansată de Victor Iordache are un dram de adevăr, deoarece până şi astăzi tipografii maşinişti urmăresc cu deosebită atenție care este axa fibrei de hârtie la debitarea colilor, pentru a nu avea surprize de contractare nedorită a colilor pe timpul imprimării. **Dar** aici ipoteza **se poate verifica** urmărind la o cantitate corespunzătoare de mărci care este direcția fibrei hârtiei față de verticala mărcilor respective. Am lansat ideea, vreau să văd cine vine cu contribuția... :))

În studiul citat, Victor Iordache presupune că ar exista, pe baza studiului eseurilor cunoscute, trei matrițe finale pentru cele două modele adoptate:

1. Ramă şi ornament, fără valoare nominală;
2. Medalion cu bustul mare (modelul adoptat la 15 bani);
3. Medalion cu bustul mic (modelul adoptat la restul valorilor).

Prin combinarea plăcilor 1+2 sau 1+3 ar rezulta planşe fără valorile nominale, ulterior acestea adăugându-se separat.

Aici mă văd nevoit să nu fiu de acord cu colegul nostru, pentru că aceste "combinări" ar genera automat role de transfer separate pentru ramă şi ornament şi separate pentru medalion (fie el mare sau mic). În acest caz, este imposibilă eliminarea decalării de poziție între ramă şi medalion. Ori aşa ceva nu apare la nicio valoare. Cine mă contrazice, este rugat să-mi arate MĂCAR o singură piesă. Am explicat în unul din episoadele anterioare care este procesul de realizare a planşelor. Cine l-a citit îmi va da dreptate.

În opinia mea, au existat cel puțin două matrițe complete (cadru plus medalionul cu efigia), una cu bustul mare şi una cu bustul mic. În plus, se pare că a existat cel puțin câte o matriță cu cifrele valorii nominale. Spun cel puțin una, deoarece diferențele de contur ale cifrelor valorii la marca de 10 bani (vezi episodul 8) induce posibilitatea existenței mai multor matrițe.

Şi aici însă apare o problemă: când anume s-au gravat cifrele în cartuş, pentru că la nicio valoare nu apar decalaje ale poziției cifrelor față de cadrele cartuşelor. Asta înseamnă că nu au existat role de transfer separate numai pentru cifre, adică rolele de transfer conțineau gravura completă a clişeului.

Închei prin a vă arăta o coală mică de eseuri de 24 clişee fără valoare nominală (colecție particulară).

sâmbătă, 11 august 2012
Despre metodica studiului (11)

În episodul anterior am prezentat câteva idei referitoare la realizarea emisiunii "Carol I gravate" din 1908. Cu ani în urmă, pe vremea când am făcut primele cercetări mai aprofundate ale mărcilor acestei emisiuni de uzuale nu dispuneam de o cantitate suficientă de mărci de 2 lei (valoarea mare a emisiunii), marcă întâlnită mai greu în pachețele de câte 100 de exemplare în anii '70-'80. Cu toate acestea, mai târziu am avut norocul să intru în posesia câtorva pachete, iar acum câteva zile

mi-am alocat ceva timp pentru a le lua "la puricat".

Construcția planşei de tipar

Deşi CMPR 1974 sugerează că au existat două tipuri de planşe. Singura coală completă pe care am văzut-o (care să aibă şi margini) este însă o coală de eseuri (de fapt probe definitive în culoarea adoptată, nedantelate) de 24 exemplare (4x6 clişee). Am urmărit mult timp apariția pe piața filatelică a unor blocuri mai mari sau fragmente de coală, dar din câte îmi aduc aminte, cea mai mare formațiune întâlnită a fost un bloc de 8 mărci.

Problema: dacă se descoperă un bloc sau un ştraif cu mai mult de patru mărci pe rând, atunci sigur există şi o altă planşă de tipar în afara celei cu 24 de clişee (4x6). Dacă posedă cineva aşa ceva, v-aş ruga să popularizați piesa.

Destinația mărcii de 2 lei

În 1908, la data punerii în circulație, suma de 2 lei nu era chiar de neglijat. O carte poştală simplă sau ilustrată internă costa 5 bani, una externă costa 10 bani, scrisoare simplă internă trebuia francată cu 15 bani, iar cea externă cu 25 bani. Taxa de recomandare, ca şi taxa AR era de 25 bani. Nominalul de 2 lei nu putea fi utilizat decât ori pe corespondență foarte grea, ori pe mandate. De altfel, majoritatea ştampilelor întâlnite pe marca de 2 lei indică utilizarea acesteia pe mandate. Aveți mai jos două exemple de mandate interne, francate cu marca de 2 lei (click pe imagini pentru mărire).

MANDAT POSTAL No. 462

PENTRU SUMA DE LEI 200 BANI =

(A se repeta suma în litere)

= Doue sute lei =

D. Vila și Baile Dr. Mihailescu

Pentru Dna { Xenofon Theodor, Hamburici { Techirghiol

Prin Carsolauta

INDICAȚIUNI DE SERVICIU

Bun pentru lei 200 bani X

(A se repeta suma în litere)

Lei Douesute

Semnătura agentului care a emis mandatul

Data 9/7 1911 oficiul emitent BERLAD

Numele și domiciliul trimițătorului

Ștersături sau răsături nu sunt admise. — Cartoanele stricate nu se preschimbă.

175	1	75
200	2	—
300	2	50
400	3	—
500	3	50

Mandate mai mari de 500 lei nu se primesc.

ACHITAT

MANDAT POSTAL No. 2061

PENTRU SUMA DE LEI 500 BANI =

(A se repeta suma în litere)

Lei Cinci sute

D. Ion Maran

La

INDICAȚIUNI DE SERVICIU

Bun pentru lei 500 bani —

(A se repeta suma în litere)

Cinci sute lei

Semnătura agentului care a emis mandatul

Data 31/7 911 oficiul emitent

Numele și domiciliul trimițătorului

Ștersături sau răsături nu sunt admise. — Cartoanele stricate nu se preschimbă.

Tabla de taxe

10		
25		
50		
100		
125		
150		
175		
200	2	
300	2	50
400	3	
500	3	50

Mandate mai mari de 500 lei nu se primesc.

Există tipuri diferite?

Am examinat cu multă atenție detaliile de desen la cele câteva sute de exemplare

de care dispun şi nu am identificat diferenţe care să provină din gravura matriţei (spre deosebire de astfel de cazuri întâlnite la alte valori - un exemplu pe care l-am menţionat deja este forma diferită a conturului cifrei "1" la marca de 10 bani - vedeţi în episoadele anterioare).

Nu am putut să las netratată problema dimensiunilor diferite ale clişeului, menţionată în CMPR din 1974. Aşa că am măsurat aceste dimensiuni la fiecare exemplar de care dispun. Pe scurt, **rezultatele măsurătorilor nu indică existenţa unor tipuri** care să se bazeze pe dimensiuni diferite ale clişeelor.

Există însă variaţii sensibile ale acestor dimensiuni: lăţimea clişeelor variază între 18,85 şi 19,25 mm, iar înălţimea acestora între 24,05 şi 24,70 mm (este evident că dimensiunile indicate de CMPR 1974 sunt eronate).

De ce variază dimensiunile clişeelor

În episodul anterior am menţionat studiul publicat de colegul nostru Victor Iordache, care indica drept cauză potenţială a apariţiei variaţiilor de dimensiune fenomenul de contragere a hârtiei, cauzat de tiparul umed şi (poate) de direcţia diferită a fibrelor hârtiei în coala de tipar. Susţin numai parţial ipoteza, deoarece la toate exemplarele verificate direcţia fibrei hârtiei este identică. Cauza poate fi, în opinia mea, una din următoarele (efectul combinat nu este exclus):

- cantitate diferită de cerneală aplicată pe planşă, precum şi grade diferite de vâscozitate ale acesteia, de la o coală la alta;
- umezirea colilor de hârtie mai mult sau mai puţin accentuată înainte de aşezarea pe planşa de tipar;
- efectul mecanic de deformare a materialului metalic pe timpul procesului de copiere de pe matriţă pe rolele de transfer şi de pe acestea pe planşă, cauzat de diferenţe (chiar mici) de presiune.

Linii de ghidare

Pe timpul studiului clişeelor, am remarcat în rânduri repetate existenţa unor linii subţiri, paralele cu unul dintre cadre. Este posibil ca aceste linii să constituie linii de ghidare trasate pe planşă, înaintea copierii clişeelor cu ajutorul rolelor de transfer. Iată câteva exemple.

Linie subțire de ghidare paralelă cu cadrul vertical drept, la colțul inferior.

Idem la cadrul vertical stâng, în colțul superior.

Idem, la cadrul orizontal superior.

Idem, la cadrul vertical stâng, sus.

Idem, la cadrul orizontal superior, aproape pe toată lungimea. Exemplele pot continua, acestea nefiind singurele exemplare la care am întâlnit varietatea.

O varietate confirmată

Este ceva mai rar la mărcile gravate, dar iată că am descoperit o varietate care se repetă în formă similară pe mai multe mărci (am găsit vreo patru exemplare, dar aici nu prezint decât două, pentru a nu încărca prea mult pagina.
Este vorba de o **linie oblică de culoare în medalion**, în fața sprâncenei drepte a efigiei. Comparați cele două imagini de mai jos:

Aştept orice altă contribuție pentru această marcă.
duminică, 12 august 2012

Despre metodica studiului (12)

Marca "fără varietăți"

Am să vă dau încă un exemplu de modul în care s-au studiat mărcile noastre până acum.
Anul trecut, o marcă a împlinit centenarul: este vorba de marca pentru ziare de 1½ bani galben din 1911. Ce s-a scris despre ea până acum? Păi... mai nimic! Se ştie de prin cataloage că ar avea vreo câteva variante de dantelură şi cam atât. Pentru mine însă, este clar că nu s-a uitat nimeni la ea mai cu atenție.

În timp, am introdus în colecție mai multe fragmente de coli ale acestei mărci. Cele mai mari formațiuni sunt jumătăți de coli comerciale, adică blocuri mari de 50 de mărci. Ceva de genul celui din imaginea de mai jos (click pentru mărire).

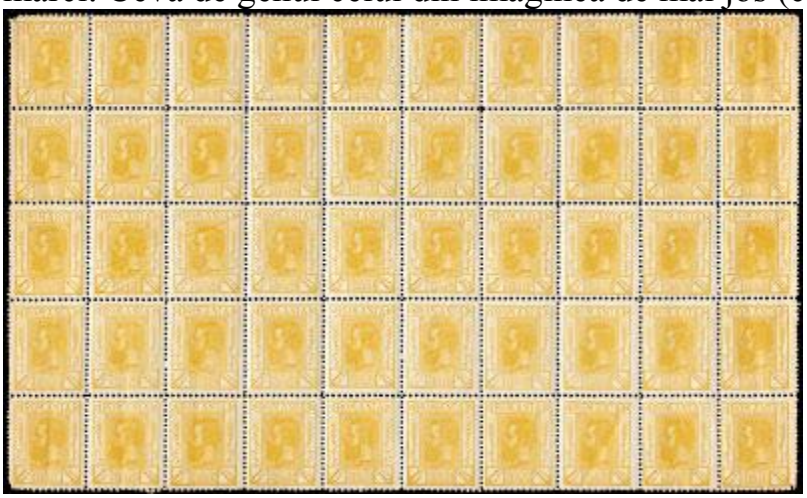

Destinația mărcii

Motivul pentru care s-a imprimat şi s-a pus în circulație marca de 1½ bani galben ridică încă întrebări. Deşi toate lucările şi cataloagele o menționează drept marcă "pentru ziare", în 1911 nu s-a produs vreo modificare a tarifului pentru această categorie de corespondență. În 1911 erau încă în vigoare tarifele introduse la 1/13 aprilie 1900. Cel mai probabil este că nominalul (care nu mai fusese tipărit de prin 1895 - este vorba de marca Spic de grâu de 1½ bani negru) a fost reintrodus ca valoare de completare. Utilizarea ca unicat nu era posibilă, deoarece în 1911 nu exista absolut niciun tarif de 1½ bani.

Utilizarea efectivă

Această marcă se întâlneşte relativ des pe cărți poştale sau pe scrisori, ca valoare de completare. Nu se cunoaşte utilizată ca francatură simplă.

Compoziția planşei

Aici ne lovim din nou de lipsa de informații. Este clar că pentru confecționarea planşei de tipar s-au utilizat clişee tip "Spic". Ca precizare, deoarece nu am întâlnit nicio varietate de tipar similară cu cele întâlnite la marca de 1½ bani negru, am tras concluzia că setul de clişee utilizate la această marcă face parte din cele neutilizate la marca Spic.
Nu se cunoaşte cu exactitate care este dimensiunea planşei de tipar. Este însă cert că la confecționarea ei s-au utilizat clişee din ambele tipuri (semnalate la marca de 1½ bani negru Spic, într-un studiu publicat în revista Filatelia prin anii nouăzeci).

Varietăți descoperite

Pe baza fragmentelor de coală şi a blocurilor pe care le am, am reuşit să reconstitui numai un bloc de 50 de mărci. Toate referirile de poziție sunt făcute relativ la acest bloc reconstituit.

m.1 - linii de culoare deasupra cadrului superior - nu are confirmare.

m.5 - colțul NV rotunjit - confirmată.

m.6 - linii de culoare deasupra cadrului superior - nu are confirmare.

m.9 - pete de culoare în cartuşele spicelor de grâu - are confirmare.

m.12 - zgârietură pe tâmpla efigiei - are confirmare.

m.13 - cadrul vertical drept spart - are confirmare.

m.18 - pete de culoare în cartuşul spicelor. Varietatea nu are confirmare pentru aceeaşi poziție, dar apare o problemă interesantă: este aproape identică cu varietatea întâlnită la **m.9**, iar din această cauză cred că este posibil ca în cazul blocului din care face parte această varietate să existe o rearanjare a clişeelor în cadrul planşei de tipar (aşa cum s-a dovedit că s-a întâmplat la mai multe valori din emisiunea Spic de grâu).

m.20 - efigie ancrasată, cu conturul pierdut în fondul haşurat al medalionului. Nu are confirmare pentru această poziție.

m.30 - efigie ancrasata, similară oarecum celei descrise anterior. Nu are confirmare, dar apare în acelaşi bloc cu cea anterioară.

m.46 - deteriorări ale cadrelor vertical stâng şi orizontal superior, plus pată de culoare între M şi A din ROMANIA. Are confirmare.

m.48 - lumen alb sub gâtul efigiei - are confirmare.

În afara varietăților prezentate mai apar o serie de alte varietăți, pe care nu le-am considerat însă demne de menționare, fiind minore.

Sunt curios dacă este cineva care descoperă şi alte varietăți.

luni, 13 august 2012
Despre metodica studiului (13)

Schimbăm subiectul

Cred că v-am făcut deja capul mare cu exemplele de studiu în ceea ce priveşte tiparul. A venit timpul să trecem la alt element esențial al mărcii poştale: este vorba despre **hârtie**.

Nu mă voi apuca să vă povestesc cum se fabrică hârtia, deoarece există nenumărate clipuri video pe internet. Am selectat câteva, pe care vă invit să le urmăriți *(I'm sorry, English is required)*.

Ce se întâmplă într-o fabrică de hârtie puteți vedea în primul clip.

Mai departe, puteți vedea ***cum se fabrică hârtia într-o manufactură***.

Iar dacă sunteți dintre cei îndemânatici, puteți vedea ***cum se face hârtia la domiciliu...*** :))

Dacă vreți să vedeți ***cum ia naştere filigranul***, o puteți face urmărind clipul următor.

Acum, dacă vreți să vedeți o ***demonstrație practică făcută chiar la Postage and Currency Museum din Tokyo***, priviți la clipul de mai jos.

Aceasta a fost pregătirea "psihologică", dacă pot spune aşa. În episodul viitor vom discuta partea teoretică referitoare la metodologia studiului hârtiei mărcilor poştale.

marți, 21 august 2012
Despre metodica studiului (15)

Problema tipurilor de hârtii. Cataloagele şi practica

Principala problemă cu care se confruntă studiul mărcilor româneşti este numărul foarte mic al colecționarilor capabili să difrențieze categoriile şi tipurile de hârtie utilizate la emisiunile mai vechi. Există mai multe emisiuni care dau serios de furcă colecționarilor, mai ales din perioada postclasică, precum şi din perioada Primului Război Mondial şi imediat după aceea.

Cauzele ar fi în principal două:
1. Niciunul dintre cataloagele utilizate în prezent nu a avut ca autori pentru aceste perioade colecționari care să dispună de cunoştințele necesare cel puțin la nivel mediu. Din această cauză, descrierile şi clasificările sunt vagi sau într-o măsură importantă eronate.
2. Lipsa în continuare a unor studii exhaustive pentru fiecare emisiune, autolimitarea colecționarilor şi lipsa dorinței acestora de implicare în studiul tradițional.

Nu de puține ori m-am confruntat cu colecționari care susțineau că o piesă oarecare are un anume filigran şi o anume hârtie doar pentru motivul că acea varietate era mai bine cotată în, să zicem, CMPR 1974. Dar atunci când îi puneam omului în față un mic lot de câteva zeci de piese similare, era în totalitate incapabil să facă vreo diferență între variantele de hârtie.

Cum se învață varietățile de hârtie?

Aşa ceva nu prea se învață din cataloage, ci **exclusiv din practică.**
Singura metodă sigură este studierea unui număr cât mai mare de mărci. Mărcile obliterate se pretează mult mai bine la aşa ceva, deoarece sunt eliminate influențele date de gumaj, care pot denatura uneori foarte mult rezultatele cercetării, mai puțin în cazul în care se cunoaşte cu precizia utilizarea unui **anumit** gumaj (din păcate, studiile referitoare la gumajul mărcilor vechi lipsesc în totalitate).

Pentru un specialist adevărat, singurele "unelte" de care are nevoie pentru început sunt doar ochii şi degetele. Abia după ce capătă puțină experiență, ar putea apela şi la un micrometru (numai dacă doreşte o specializare mai avansată).

Cel mai important în departajarea tipurilor de hârtie este pipăitul. Pur şi simplu, se ia marca între degete (eu folosesc arătătorul şi degetul mare), încercând să-mi dau seama de câteva din elementele descrise în episodul anterior: cam care este grosimea, cum este suprafața hârtiei (netedă, lucioasă sau mai poroasă, aspră) şi care este consistența ei (se "rulează" pe deget mai greu sau mai uşor, urmărind în acelaşi timp cu atenție să nu cumva să îndoi marca).
Totodată, privind marca în zare (având o sursă adecvată de lumină în partea opusă) se poate aprecia gradul de transparență al hârtiei (şi implicit dacă are sau nu filigran şi în ce poziție este acesta).
Uneori este de ajutor aşezarea mărcii în palmă la un unghi ascuțit față de orizontală şi examinarea suprafeței hârtiei față de o rază de la sursa de lumină care cade, de asemenea, oblic. Aşa se poate identifica relativ uşor hârtia costată.

După mai mulți ani de făcut astfel, dar şi după mai multe mii de mărci verificate, colecționarul îşi poate forma deprinderi în urma cărora identificarea unei categorii de hârtie nu mai este aşa de grea.

Care sunt emisiunile "cu probleme"?

La emisiunile "Paris" şi "București" nu s-au înregistrat tipuri diferite de hârtie. S-au semnalat însă piese pe hârtii de altă culoare decât cea normală. În toate situațiile în care am avut acces direct la aceste semnalări însă, ele nu s-au confirmat.

Emisiunea "Perle" pare a fi fost imprimată pe un singur sortiment de hârtie. Nu acelaşi lucru s-a întâmplat la mărcile emisiunii "Vulturi" fără filigran, care constituie doar o grupare convențională a mai multor tiraje imprimate separat pe hârtii de culori diferite, între 1885 şi 1889. Ceea ce este interesant e că la mărcile "Vulturi", hârtia pare din punct de vedere calitativ similară, indiferent de culoare (diferențele sunt mici, insesizabile pentru un ochi neformat). Apar probleme de identificare la mărcile de 15 bani brun roşcat şi 25 bani albastru, care au fost imprimate atât pe hârtie albă, cât şi pe o hârtie de culoare crem slab.

Partea interesantă intervine la mărcile "Taxa de plată" (emisiunile cuprinse între 1881 şi 1890). Dacă la prima emisiune nu apar decât diferențe minore de hârtie, la cele două mărci imprimate în aşa-zisele culori schimbate (brun roşcat - catalogate ca apărând în 1885, dar fiind cunoscute mărci utilizate încă din 1884). Probleme mai apar în identificarea mărcilor "taxă" din emisiunile 1887-1889 (pe hârtie albă, respectiv gălbuie), care sunt frecvent confundate cu cele ale emisiunii 1902-1910. Partea interesantă este că hârtia gălbuie de la emisiunea 1889 de "taxe" nu am întâlnit-o până acum la mărcile de poştă din aceeaşi perioadă ("Vulturi, adică).

La mărcile "Cifra în 4 colțuri" fără filigran există în mod clar cel puțin două tiraje distincte pentru fiecare valoare, unul pe hârtie subțire, transparentă, respectiv unul pe hârtie albă, de grosime medie spre groasă, moale şi opacă. După ştiința mea, nu există niciun studiu al hârtiilor acestei emisiuni, detaliat pe tipuri de clişeu şi danteluri, iar determinarea datelor în care au apărut cele două tipuri distincte de hârtie nu a preocupat pe nimeni.

La mărcile imprimate pe hârtia cu pseudofiligran "stema mică" nu s-au înregistrat diferențe notabile de hârtie, părând că aceasta face parte dintr-un sortiment compact. Este vorba de mărcile "Vulturi" (1889), "Cifra în 4 colțuri" (1890), "Taxa de plată" (1890-1896) şi "Taxa de factagiu" (1895-1896). Pentru aceste ultime două categorii de mărci, deşi formatul clişeelor este diferit de cel al mărcilor uzuale de poştă, nu s-au utilizat hârtii diferite, tocmai din această cauză pseudofiligranul fiind culcat şi nepotrivindu-se ca poziție/suprapunere.

Poate că una dintre cele mai frumoase probleme în ceea ce priveşte studiul se întâlneşte la mărcile cu filigranul PR (la mărcile "Spic de grâu" din 1894-1899 - cea mai complexă emisiune din filatelia românească, precum şi la mărcile "Taxa de plată" şi "Taxa de factagiu" din 1898-1899). Dar despre aceste emisiuni, precum şi despre emisiunile mai târzii vom continua într-un episod viitor.

sâmbătă, 25 august 2012
Despre metodica studiului (16)

Hârtiile mărcilor "Spic de grâu" cu filigran PR

După mulți ani de studiu al acestor mărci, cred că sunt în măsură să fac puțină lumină în catalogarea tirajelor cu filigran la această "emisiune". Am pus ghilimele pentru "emisiune", deoarece nu putem să îi spunem astfel decât într-un mod convențional, aşa cum o fac de mai bine de o sută de ani toate cataloagele. Este deja o convenție de notare, dacă se poate spune aşa.

Dacă ar fi însă să facem o clasificare strict cronologică, situația s-ar prezenta astfel:
- o primă "emisiune" ar fi constituită din valorile mari, de 1 leu şi 2 lei, care au fost puse în circulație la sfârşitul anului 1893; ele nu sunt, în mod practic, valorile mari ale emisiunii "Spic de grâu", ci ale "emisiunii" denumite (tot convențional) "Cifra în patru colțuri"; după punerea în circulație a acestor două valori mari, le-au urmat cele patru valori "Cifra" cu filigran PR, puse în circulație la începutul anului

următor (1894);
- o a doua "emisiune" a fost pusă în circulație la scurt timp după cele patru valori "Cifra"; noua emisiune a fost constituită din valorile de 1½, 3, 5, 10, 15, 25 şi 50 bani (culorile inițiale pentru ultimele patru valori); după cele mai timpurii date de circulație cunoscute, ele au început să fie utilizate pe corespondență în aprilie 1894;
- o a treia "emisiune" a fost valoarea de 1 "BANI" brun pusă în circulație în 1896, odată cu reducerea tarifului pentru ziare de la 1½ bani la 1 ban;
- o a patra "emisiune" a constituit-o valoarea în completare de 40 bani, pusă în circulație în 1898;
- ultima "emisiune" este formată din cele patru valori în culori schimbate (UPU).

Aşadar, cele cinci tranşe, prin convenție au fost grupate în mod generic în aceeaşi "emisiune".

Ceea ce s-a întâmplat la debutul ultimului deceniu (este vorba de o mărire accentuată a volumului de corespondență) a avut tendința de a se accentua pe parcursul anilor următori. Modul de lucru de la acea dată era simplu: mărcile poştale se imprimau şi se distribuiau la oficii şi la agenții, precum şi la notarii din comune (în cadrul poştei rurale) pe măsura necesităților. Adică nu a existat o comandă totală, inițială, ci au existat multe comenzi succesive, care au fost onorate prin imprimări ale unor tiraje succesive ale valorilor necesare.
Tocmai din acest motiv, la Fabrica de Timbre nu a existat un stoc de hârtie, ci aceasta a fost comandată de la furnizori pe măsura necesarului de imprimare. Diversitatea mare de tipuri şi de calități ale hârtiilor folosite pentru imprimarea mărcilor "Spic de grâu" nu poate decât să confirme existența unor tranşe diferite, onorate treptat, în funcție de comenzile primite. Fabricantul de hârtie nu a lucrat pe stoc (deoarece hârtia cu filigranul PR nu a fost utilizată decât de poştă), ci a răspuns comenzilor repetate pe care le-a primit.

Tirajele mărcilor "Spic" cu filigran PR

În cataloagele româneşti, diferențierea între diferitele tiraje a început să fie făcută treptat, inițial în cele din 1959 şi apoi din 1964, fiind oarecum dezvoltate în catalogul din 1974. Cele mai importante contribuții le-au avut Odo Boehm-Renei, Alfred Nicolau şi Ionuț Plaiu, în România. Şi-au mai adus aportul, prin diverse comunicări, Răzvan Popescu, Angelo-Barbu Popescu, Marcel Şapira şi alți câțiva cercetători (care însă au centralizat doar munca altora - av. Celarianu, Grigore Racoviceanu şi Silviu N. Dragomir). Nu pot să nu-l menționez pe marele iubitor al mărcilor româneşti, cehul Diča Pavel (a cărui colecție a fost desfăcută acum câțiva

ani prin casa de licitații Darabanth din Ungaria; nu se ştie însă ce s-a ales de capitolul "Spic" al acestei colecții).
În ultimii ani s-au mai format câteva colecții demne de semnalat. Lipsesc însă "urmele" activității lor, ei nepublicând nimic referitor la "Spic".
Pe plan internațional, există un colecționar japonez pasionat de mărcile româneşti, care are chiar un exponat de studiu cu mărci "Spic", dar care - fără supărare - este total depăşit.

Ce doresc să subliniez din această enumerare este că numărul colecționarilor care au studiat mărcile "Spic" este extrem de mic, ceea ce s-a făcut până acum datează de zeci de ani şi studiile elaborate lipsesc.

Plecând de la studiul varietăților de tipar (de fapt al defectelor de clişeu) şi urmărind prezența acestora pe mărci din tiraje succesive, am reuşit să identific la aproape toate valorile mici planşe de tipar şi tipuri diferite de clişeu. pe baza acestora mi-a fost mai uşor să fac o departajare a tirajelor în funcție de tipurile de filigran PR şi de categoriile de hârtie. Nu voi face acum o prezentare prea amănunțită, deoarece articolul de față se doreşte a constitui doar o informare. Detaliile vor fi însă incluse într-un viitor catalog.

Concluziile la care am ajuns duc la o clasificare parțial diferită față de cea existentă în catalogul din 1974. Pe scurt, tirajele sunt următoarele:

1. Tirajul inițial, pe hârtie cu filigran PR II "mic" (11½ mm înălțime), 1893-1894. Este un tiraj cu caracteristici omogene: hârtia este albă, poroasă, subțire spre medie ca grosime, cu suprafața aspră. Echivalentul tirajului Ia din CMPR 1974.

2. Al doilea tiraj, pe hârtie gălbuie, de grosime medie, netedă, slab lucioasă, cu filigran PR IV "mare" (14 mm înălțime), 1895. Tirajul este omogen, fără variații mari ale hârtiei. Este echivalentul tirajului Ib din CMPR 1974.

3. Al treilea tiraj, pe hârtie albă, groasă spre cartonată, netedă la pipăit, cu filigran PR III "mijlociu" (12½ mm înălțime), apărut la sfârşitul anului 1896. Este uşor de recunoscut după filigranul foarte subțire şi hârtia groasă. Tirajul este omogen, distinct. Este echivalentul tirajului Id din CMPR 1974.

4. Al patrulea tiraj: hârtie albă, aspră la pipăit, de diferite grosimi (de la subțire, slab transparentă, până la groasă, uneori cartonată), cu filigran PR IV "mare" (14 mm înălțime), apărut la sfârşitul anului 1897 (şi nu în 1895, cum se menționează în CMPR 1974). Este echivalentul tirajului Ic. Ca puncte de referință, marca de 40

bani verde cu filigran PR, precum şi eroarea de culoare de 25 bani albastru sunt caracteristice. Datele timpurii indicate de catalogul menționat sunt de pe mărci asupra cărora s-au făcut erori de catalogare. Deşi nu sunt menționate în niciun catalog, în acest tiraj aparțin şi exemplare de 5, 10, 15 şi 25 bani în culori schimbate, având filigranul PR IV. Referitor la tipurile diferite menționate la "culorile schimbate UPU", informațiile din CMPR 1974 sunt eronate, deoarece la fiecare din cele patru valori s-au utilizat aceleaşi planşe la toate tirajele cu filigrane PR.
Tirajul Ie menționat în CMPR 1974 la pag. 157 (filigran PR IV pe hârtie costată) constituie doar varietăți de hârtie din cadrul tirajului al patrulea, neputându-se cataloga separat, în opinia mea.
În cadrul acestui tiraj, un studiu aprofundat ar putea face distincție, mai departe, între cel puțin trei tipuri de hârtie diferite.

5. Al cincilea tiraj: PR V "întors" (14½ mm înălțime) pe hârtie albă, aspră, de grosime variabilă, costată orizontal, 1898-1899. Este echivalentul tirajului If din CMPR 1974. Este uşor de recunoscut după hârtia costată, fiind singurul tiraj pe hârtie costată (literatura specifică faptul că costajul are 25 de dungi pe 2 cm, dar numărul acestora diferă uşor).

6. Al şaselea tiraj: PR V "întors" (14½ mm înălțime) pe hârtie albă simplă, aspră, de grosime medie, 1898-1899. Este echivalentul tirajului Ig din CMPR 1974. Pe lângă valorile catalogate la pagina 158, există şi valoarea de 25 bani albastru, care nu se poate confunda însă cu eroarea de culoare deoarece nu prezintă niciunul din defectele de clişeu caraceristice erorii. În destule colecții există însă această marcă, catalogată drept eroarea de culoare.
La acest tiraj se pot distinge cel puțin două tipuri diferite de hârtie.

7. Al şaptelea tiraj: PR V "întors" (14½ mm înălțime) pe hârtie alb-gălbuie sau gri-gălbuie, vărgată orizontal, 1898-1899. Este corespondentul tirajului Ih din CMPR 1974. Uneori vărgătura hârtiei este foarte slab vizibilă.
Valorile de 3 bani, 50 bani şi 1 leu catalogate de CMPR 1974 la pag. 159 nu s-au confirmat până în prezent, neputându-se identifica. Colecțiile unde s-a pretins că ar exista conțin în realitate mărci pe hârtie costată, nu vărgată.

Ce frumusețe de emisiune, numai bună pentru studiu! Vom continua într-un apisod viitor
joi, 30 august 2012
Despre metodica studiului (17)

Mărcile "Spic de grâu" cu filigranul "stema mare"

Mă limitez acum - pentru aceste mărci - să fac doar câteva precizări referitoare la hârtie. După cum probabil se cunoaşte, hârtia cu acest filigran a fost furnizată de către fabricantul francez "Johannot et Cie Annonay". După toate cerceătrile pe care le-am întreprins, aceasta este singura emisiune compactă din punctul de vedere al tiajului, neavând mai multe tranşe. Aşa indică atât compoziția planşelor de tipar, cât şi calitatea hârtiei, care apare întotdeauna, la toate exemplarele întâlnite, identice.

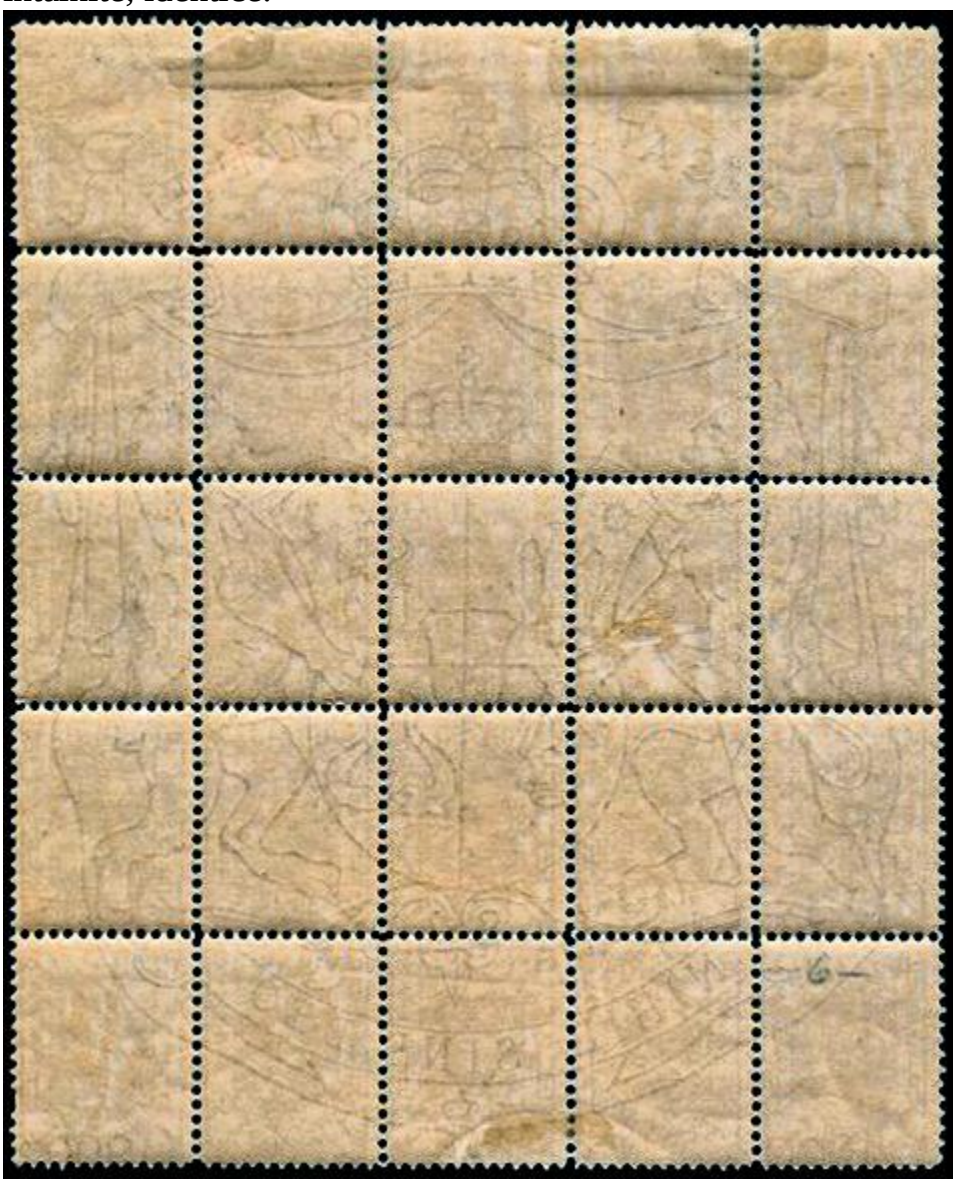

Bloc de 25 mărci cu un filigran "stema mare" complet

Unele varietăți semnalate în repetate rânduri includ, în principal, o hârtie gălbuie, ceva mai groasă, precum şi alte danteluri decât cea normală pentru această emisiune (dantelura B, 11½).
Ei bine, în absolut toate situațiile în care am avut posibilitatea să verific piesele semnalate ca având alt tip de hârtie, am constatat că acestea sunt falsuri, respectiv sunt mărci din emisiunile ulterioare (fără filigran) care aveau filigranul falsificat, prin impregnarea hârtiei cu o suprafață grasă. Pentru valorile mari, exemplarele cu alte tipuri de hârtie s-au dovedit ÎNTOTDEAUNA falsuri integrale. În imaginea de mai jos aveți un exemplu (click pentru mărire).

Într-un lot de mărci postclasice neuzate, au fost oferite pe un portal de licitații online şi cele patru mărci "spic" cu filigran "stema mare". Valoarea de 2 lei prezintă în mod clar un alt tip de hârtie în comparație cu celelalte trei mărci. La o examinare mai atentă a desenului, este evident că piesa în cauză reprezintă un fals integral.
În episodul viitor vom continua cu observații referitoare la ultimile emisiuni "Spic de grâu", cele fără filigran.

marți, 11 septembrie 2012
Despre metodica studiului (18)

Hârtia mărcilor din prima emisiune a Poştei Române în Constantinopol

Am menționat într-un episod anterior care sunt caracteristicile hârtiilor pentru fiecare tiraj executat la mărcile Spic de grâu cu filigran PR. Puteți să recitiți ce am scris deja în **episodul 16**.

Ei bine, punerea în circulaţie a unor mărci poştale româneşti supratipărite cu valori în moneda turcească, destinate oficiului român din Constantinopol a marcat foarte rapid piaţa filatelică, după cum atestă şi presa de specialitate din epocă. La acea dată, colecţionarii strângeau în mod covârşitor mărcile după ceea ce denumim astăzi "colecţie după catalog". Timp de câţiva ani după punerea în circulaţie a acestor mărci, cererea pentru ele din partea filateliştilor a fost una însemnată, iar utilizarea lor pentru o perioadă destul de scurtă (între 4/16 martie şi 14/26 aprilie 1896, conform CMPR 1974) a accentuat această cerere.

Referitor la datele din ştampile, trebuie să precizez că la acea dată Poşta Română utiliza calendarul iulian (sau aşa-zisul "stil vechi"), abia în 1919 trecându-se la calendarul gregorian (ziua de 1 aprilie a devenit 14 aprilie). În consecinţă, unul din criteriile pe care ar trebui să le aveţi în vedere este şi data ştampilei de pe exemplarele obliterate, care ar trebui să fie cuprinsă între 4 martie şi 14 aprilie 1896. Personal am însă unele dubii asupra exactităţii datei de retragere din circulaţie.

Tirajul mărcilor cu supratipar nu se cunoaşte cu exactitate, sursele având unele neconcordanţe. Dar autorii se pun oarecum de acord în sensul că nicio valoare nu a avut un tiraj mai mare de 7.500 exemplare. Presupunând că o coală avea 150 de mărci (există dubii cu privire la compoziţia planşelor tirajului din 1896 al mărcilor Spic de grâu), asta ar însemna până în 50 de coli de fiecare valoare. La nivelul tirajului mărcilor de 5, 10 şi 25 bani Spic de grâu (valori îndeobşte mai folosite), aceste cantităţi nu sunt unele însemnate, ba chiar aş putea afirma că sunt relativ nesemnificative. Mai mult decât probabil este că pentru supratipărire s-au utilizat coli de mărci aflate în depozit la acea dată, lucru confirmat de faptul că toate mărcile aparţin aceluiaşi tiraj: cel imprimat pe hârtie gălbuie, de grosime medie, netedă, slab lucioasă, cu filigran PR IV (de 14 mm înălţime), adică **din al doilea tiraj** imprimat din mărcile Spic, pus în circulaţie în 1895.

Timpul foarte scurt de utilizare a acestor mărci, precum şi modul relativ greoi de răspândire a ştirilor în epocă au făcut ca marea masă a colecţionarilor vremii să afle despre existenţa acestor mărci cu mult timp după ce ele fuseseră retrase din circulaţie. Mai mult ca sigur că au fost mulţi colecţionari nemulţumiţi, deoarece nu îşi mai puteau procura piesele care le lipseau din colecţii. Aici au intervenit, cel mai probabil, comercianţii, întreprinzătorii şi falsificatorii vremii, care s-au substituit canalelor oficiale de distribuţie. Aceştia au apelat la ce s-a putut găsi pe piaţă după o anumită perioadă, cel mai probabil cam după un an şi jumătate după retragerea mărcilor supratipărite din circulaţie. Adică mărci Spic de grâu dintr-un tiraj ulterior. Conform "producţiilor" întâlnite pe piaţă cel mai des, este vorba de

mărci din **cel de-al patrulea tiraj**, care are de asemenea filigranul PR IV, dar pe hârtie albă (în loc de gălbuie), aspră la pipăit (în loc de netedă, slab lucioasă), mărcile aparținând acestui tiraj fiind şi cele mai comune mărci cu filigranul PR. Acest tiraj a fost pus în circulație în a doua jumătate a anului 1897 şi - un lucru nesemnalat în literatură până în urmă cu circa zece ani - **care a utilizat planşe noi, refăcute, pentru valorile de 5 şi 25 de bani**. În această situație, este de la sine înțeles că **orice marcă din planşele noi, dar care poartă supratiparul cu valoarea în "Paras" sau "Piastre" este contrafăcută!**

Am să vă dau câteva exemple.

Seria în perechi, cu supratiparele în ambele culori (click pentru mărire). Sursa: eBay.

Mărcile de 5 şi 25 bani aparțin planşei 1

Pereche a mărci de 5 bani (planşa 1, tipurile 1a+1b) pe un mic fragment. Este posibil ca ştampilă să fie aplicată de complezență. Sursa: eBay.

Să vedem acum şi **piese contrafăcute**.

Marcă de 5 bani din planşa 2, inexistentă la data retragerii din circulație a mărcilor originale supratipărite. Hârtia este albă, aspră, vizibilă în imagine după textură. La verificarea prin suprapunere a supratiparului cu cel de pe o marcă originală, apar diferențe. Sursa: eBay.

Situație identică la marca de 25 de bani, pe aceeaşi hârtie albă, aspră, cu textură caracteristică. Sursa: eBay.

Despre danteluri şi filigrane

Al doilea tiraj al mărcilor Spic cu filigran PR are unele caracteristici. Pentru oricare din cele trei valori, dantelura comună este A, 13½. Exemplarele dantelate D, 13½x11½ sunt extrem de rare. Din această cauză, presupun că printre cele cel mult 50 de coli de fiecare valoare este posibil să nu fi existat niciuna cu dantelura D, dacă se ține cont de proporția între numărul de exemplare fără supratipar dantelate A şi cele dantelate D.

Un lucru oarecum similar se petrece şi cu poziția filigranului PR, care este comun în poziția 1, rar în poziția 2 şi foarte rar în pozițiile 3 şi 4.

La mărcile din tirajul al patrulea, utilizate preponderent la contrafacere, dantelura D şi pozițiile 2, 3 şi 4 ale filigranului PR sunt incomparabil mai comune.

Din toate mărcile supratipărite pe care am avut posibilitatea să le verific personal, nu am întâlnit originale decât piese dantelate A, cu filigranul în poziția 1. orice altă dantelură sau poziție a filigranului PR nu am văzut decât la mărci cu supratiparul falsificat.

Corelând informațiile de mai sus, personal am serioase îndoieli că ar exista mărci originale cu altă dantelură decât A şi cu filigranul în altă poziție decât 1.

Supliment

Nu pot să mă abțin să nu vă prezint o piesă văzută acum ceva timp pe un portal de licitații online (click pe imagini pentru mărire).

Este vorba de un plic expediat din Constantinopol pe 1 mai 1896, având ca destinație Brăila. Pare a fi o corespondență comercială, trecută "pe bune" prin poştă, chiar dacă data expediarii este ulterioară celei înscrise în CMPR 1974. Pe verso se află atât o ştampilă de tranzit, Constanța - 1 mai 1896, cât şi ştampila de sosire, Brăila - 3 mai 1896.

Tare mult mi-ar plăcea să văd un studiu pertinent al acestei emisiuni.
duminică, 21 octombrie 2012
Despre metodica studiului (19)

O confirmare şi câteva precizări

Astăzi de dimineață mă hotărâsem să continui cu serialul la care, iată, am făcut o oarecare pauză din lipsă acută de timp (în plus trebuia să caut prin maldărul de clasoare cu Spic de grâu să găsesc piesele cu pricina).
Un articol cu două semnalări făcute de **Liviu** m-a determinat să mai abordez o problemă care pentru cei mai mulți colecționari a rămas "în ceață".

Varietatea semnalată de el este cunoscută de mai mulți ani, fiind semnalată în jurul anului 2000 (dacă mai țin bine minte) de Răzvan Popescu. Vă mai prezint şi eu un exemplar:

Liviu face referire la cele înscrise în CMPR 1974, unde această marcă este încadrată ca fiind tip I. La mărcile de 1 ban brun fără filigran există de fapt trei tipuri, fiecare cu planşa sa distinctă.
Tipul la care a apărut această varietate este unul ale cărui clişee s-au deteriorat destul de repede, nefiind probabil finisate în mod corepsunzător. De altfel, dacă priviți cu puțină atenție clişeul mărcii, veți observa că acesta este deformat în mod semnificativ. Cardele sunt toate curbate, indicând uzura avansată a clişeului.
La această planşă nu este singurul defect "major", dacă i se poate spune aşa. La un alt clişeu, cifra valorii din cartuşul drept aproape că dispare în totalitate (nu, marca nu este subțiată pe față, dacă la asta vă gândiți).

Care este de fapt "istoria" mărcilor de 1 BAN?

În 1896, în urma scăderii tarifului pentru ziare de la 1½ la 1ban, clişeele mărcii de 1½ bani negru au fost modificate prin îndepărtarea fracției "½" din cele două cartuşe ale valorii. Aşa a luat naştere marca de 1 "BANI", care poate fi considerată cea mai tipurie greşeală de machetare printre mărcile româneşti.
În 1901 Poşta s-a hotărât să îndrepte greşeala, prin confecționarea unor clişee noi, la care moneda apare corect, "BAN", iar cifrele valorii nominale sunt centrate față de cadrele cartuşelor.

Aceasta este prima planşă (ordinea am determinat-o prin compararea celor mai timpurii date de pe ştampile):

Caracteristica principală a tipului clişeelor este distanţa aproape inexistentă a haşurilor cartuşului cu BANI faţă de cadrele verticale, plus forma "cârligelor" din partea superioară a cartuşului. Planşa se caracterizează prin distanţe mici între clişee. Se pare că planşa nu a avut o existenţă prea lungă (dacă examinaţi ci atenţie clişeele din bloc veţi constata că aproape toate au diferite defecte). Planşa tipului I a fost utilizată numai la imprimarea mărcilor de 1 ban brun.
După o perioadă scurtă de timp, sunt confecţionate clişee noi, planşa fiind reconstrutiă cu acestea:

Principala caracteristică ce diferențiază clişeele tipul II de cele tipul I o reprezintă forma "cârligelor" din partea superioară a cartuşului cu BANI. Ca şi la tipul I, haşurile din cartuş aproape că se lipesc de cadrele verticale.
Această planşă are distanțe mai mari între clişee şi a fost utilizată atât la imprimarea mărcilor de 1 ban brun, cât şi a celor de 1 ban negru puse în circulație în 1905.
Se pare că nici clişeele acestei planşe nu au rezistat foarte mult, deoarece ulterior se confecționează clişee noi:

Clişeele noi (tipul III) se deosebesc de cele ale tipurilor I şi II prin spațiile albe marcate ale haşurilor orizontale din cartuşul cu BANI față de cadrele verticale. "Cârligele" au forma oarecum asemănătoare cu cele ale tipului I.
Această planşă a fost utilizată în mod similar cu precedenta: şi pentru narca de 1 ban brun, şi pentru cea de 1 ban negru.

Iată, mărite, clişeele fiecărui tip:

Partea frumoasă este că la marca de 1 ban negru apar tipuri mixte în planşă, existând **perechi mixte** cu tipuri diferite. Un exemplu se poate vedea în imaginea de mai jos:

Marca superioară din stânga este din tipul II, în timp ce toate celelalte trei mărci sunt din tipul III.

Partea şi mai frumoasă este colecționarea fiecărei valori pe tipuri, danteluri şi categorii de hârtie. Unele variante sunt rare, în ciuda celor trecute prin cataloagele publicate până acum (care demonstrează că aceste mărci nu prea au fost cercetate cum se cuvine, deşi au împlinit centenarul de ani buni).

Despre hârtii

Şi acum mă întorc la subiectul pe care mi-l propusesem pentru acest episod, hârtiile utilizate la mărcile Spic de grâu fără filigran.

Aproape toate cataloagele menționează două categorii de hârtie pentru emisiunea Spic de grâu fără filigran:
- o hârtie albă, roz pe verso;
- o hârtie albă pe ambele fețe (indicată ca apărând în 1908).

În principiu aş fi de acord cu această clasificare, care ar "merge" pentru un catalog general. În realitate, mărcile Spic fără filigran au fost imprimate pe mai multe categorii de hârtie, pe care le-aş împărți în două grupe principale:
- o hârtie de proveniență franceză, subțire, relativ poroasă, de transparență medie, care **uneori** este uşor colorată roz pe verso; proveniența franceză este indicată de filigranul de fabrică, ce apare câteodată pe o singură coloană de mărci în coală (este vorba de binecunoscutul JOHANNOT ET Cie ANNONAY);
- un grup de hârtii provenind de la alți fabricanți, hârtii care au grosimi diferite, calități diferite, au o culoare de regulă albă sau alb-gălbuie pe ambele fețe, şi care prezintă o satinare mai accentuată față de hârtia de proveniență franceză de la Johannot.

Mărcile Spic, mai ales cele cu valori nominale mici au fost imprimate în mai multe tranşe succesive, probabil pe măsura comenzilor primite de la unitățile poştale din țară. Mai mult ca sigur că Fabrica de Timbre nu a avut un stoc impresionant de hârtie pe care să o utilizeze, ci a comandat hârtia în tranşe, pe măsura nevoilor de imprimare şi în funcție de comenzile primite de la Poştă. Gândiți-vă că aceste mărci au fost imprimate până prin 1908 şi este foarte puțin probabil ca Fabrica de Timbre să-şi fi făcut un stoc de hârtie care să-i ajungă pentru o perioadă aşa de îndelungată. Gândiți-vă numai la ce măsuri de păstrare ar fi trebuit să apeleze, pentru ca aceste stocuri să nu-şi piardă calitățile.

A doua grupă de tipuri de hârtie a fost utilizată la imprimarea valorilor de 1 ban negru, 3 bani brun, 5 bani verde, 10 bani roşu, 15 bani violet, 25 bani albastru, 40 bani verde şi 50 bani galben-portocaliu. Tirajele târzii au fost puse în circulație şi înainte de 1908 (aşa cum menționează literatura), distingându-se nu numai prin hârtie, ci şi prin nuanțele tiparului, de cele mai multe ori distincte de cele ale primelor tiraje (imprimate pe hârtia de proveniență franceză).

Voi da un singur exemplu, care este probabil cel mai evident, la marca de 3 bani:

Marca din stânga este pe hârtie franceză. Marca din centru este pe hârtie probabil românească, groasă şi satinată, iar marca din dreapta este pe hârtie subțire (aproape pelur), semitransparentă, satinată. Diferențierea între hârtii nu se poate face după culoare (dacă este sau nu roz pe verso, pentru că este imposibil de făcut această diferențiere), ci după structura hârtiei, care diferă net.

Am încercat o scanare de mare rezoluție de pe spatele celor trei exemplare (click pe imagine pentru mărire). Din păcate, este dificil de apreciat calitatea hârtiilor după imagini, experiența personală şi pipăitul (la propriu) fiecărui sortiment sunt cele care pot fi de mare ajutor.

La mărcile Spic fără filigran s-a semnalat existența unui alt filigran în afara filigranului "Johannot" - filigranul "linie" (numerotat cu X în literatura românească), orizontal sau vertical. Până în prezent nu am reuşit să identific decât exemplare din valorile de 5 bani verde şi 15 bani violet cu acest filigran, dar nu este exclus să se întâlnească şi la alte valori din cele menționate ca aparținând tirajelor târzii.

La marca de 1 leu brun şi roz s-a semnalat existența unei hârtii crem-gălbui, mai groase. M-am dus la sursă, pentru a verifica piesa în cauză, care s-a dovedit a fi un fals în dauna filateliştilor. Aveți imaginea mai jos (original în stânga, falsul în dreapta, click pentru mărire).

La marca de 2 lei portocaliu şi brun s-au semnalat exemplare cu filigran X. Am umblat cu limba scoasă după această varietate, ajungând în final chiar la cel care a semnalat piesa cu filigran. La o sumară examinare, piesa s-a dovedit un fals integral în dauna filateliştilor (click pe imagine pentru mărire: în stânga este originalul, iar în dreapta falsul).

Şi la marca de 2 lei brun cu negru a fost semnalată o hârtie mai groasă, slab gălbuie. Şi în acest caz am reuşit să ajung la sursa semnalării, marca în cauză dovedindu-se tot un fals integral în dauna filatliştilor (click pe imagine pentru mărire, în dreapta este falsul).

Iată că atunci când sunt "luate la puricat", mărcile noastre prezintă un număr mare de elemente de studiu care sunt interesante şi care nu au fost acoperite cum se cuvine până în prezent, lăsând loc pentru numeroase descoperiri.

joi, 1 noiembrie 2012

Despre metodica studiului (20)

Trei emisiuni la care abundă falsurile (şi țeparii)

În ultimele două săptămâni mi-a fost dat să revăd pe eBay un ID mai vechi, pe care l-am amintit de cel puțin două ori în articolele anterioare din cauză că vindea falsuri nedantelate din emisiunea Căişoridrept eseuri. Este vorba despre ID-ul **uniphila.paris**. De această dată, negustorul francez a "procopsit" câțiva necunoscători cu perechi cu punți din emisiunea Torcătoarea, din 1906. Toate false însă. Vi le prezint, ca să ştiți despre ce este vorba (la valorile de 10 şi 15 bani, prima imagine este a falsului vândut de negustorul francez, iar a doua este a câte unei perechi originale din propria colecție; puteți vedea uşor, singuri, diferențele).

TIMBRU DE BINE-FACERE
3B
TIMBRU DE BINE-FACERE
3B

Fals

TIMBRU DE BINE-FACERE
10B
TIMBRU DE BINE-FACERE
10B

Fals

Original

Fals

Original

Dacă țineți mouseul pe imaginile falsurilor, veți vedea pe bara de stare a browserului şi cu cât le-a vândut negustorul francez.

Tot recent - săptămâna trecută, a mai apărut un ID care a oferit asemenea falsuri din cele trei emisiuni de binefacere din 1906. Este vorba de ID-ul **sonyboy1945**, înregistrat în Norvegia. Ca şi la negustorul francez, țineți mouseul pe imagini pentru a vedea cu cât le-a vândut.

Norvegianul a adoptat altă tactică: a menționat nevinovat că sunt "reprints", iar imaginile postate sunt foarte mici, neputându-se distinge prea mult din detaliile

pieselor, decât că sunt în blocuri.
Ei bine**, la aceste emisiuni nu au existat niciodată "reprints" (reimpresiuni).** Există însă falsuri integrale, executate ori în Franța, ori în Belgia, ori în Germania, cel mai probabil înaintea sau în jurul Primului Război Mondial**.**

Cam după anul 2000 am avut ocazia să văd astfel de falsuri în fragmente mari de coală, care imită chiar punțile întâlnite la originale. Principalele caracteristici care le deosebesc de originale sunt hârtia (uniformă la toate valorile celor trei emisiuni), guma (întotdeauna lucioasă), dantelura (11, în loc de 11½, 11½x13½ sau mixtă) şi culoarea tiparului (în special la valorile de 3 şi de 10 bani).

Pentru a veni în sprijinul colecționarilor români, voi prezenta la fiecare din cele trei emisiuni câte un original şi câte un fals din fiecare valoare, enumerând pe scurt diferențele de desen între originale şi falsuri.

Emisiunea "Torcătoarea"

Principalele caracteristici comune pentru toate valorile sunt:
- cratimă lungă la originale între cuvintele BINE - FACERE;
- fața reginei Elisabeta mai bine conturată la originale şi lipsa "cărării" din păr (prezentă numai la falsuri);
- fusul este umbrit la originale şi alb la falsuri;
- buclelele din cele patru colțuri ale cadrului sunt prost desenate la falsuri;
- citatul şi semnătura reginei diferă la falsuri față de originale.

Original

Fals: culoarea este nereuşită; diferă forma cifrei valorii.

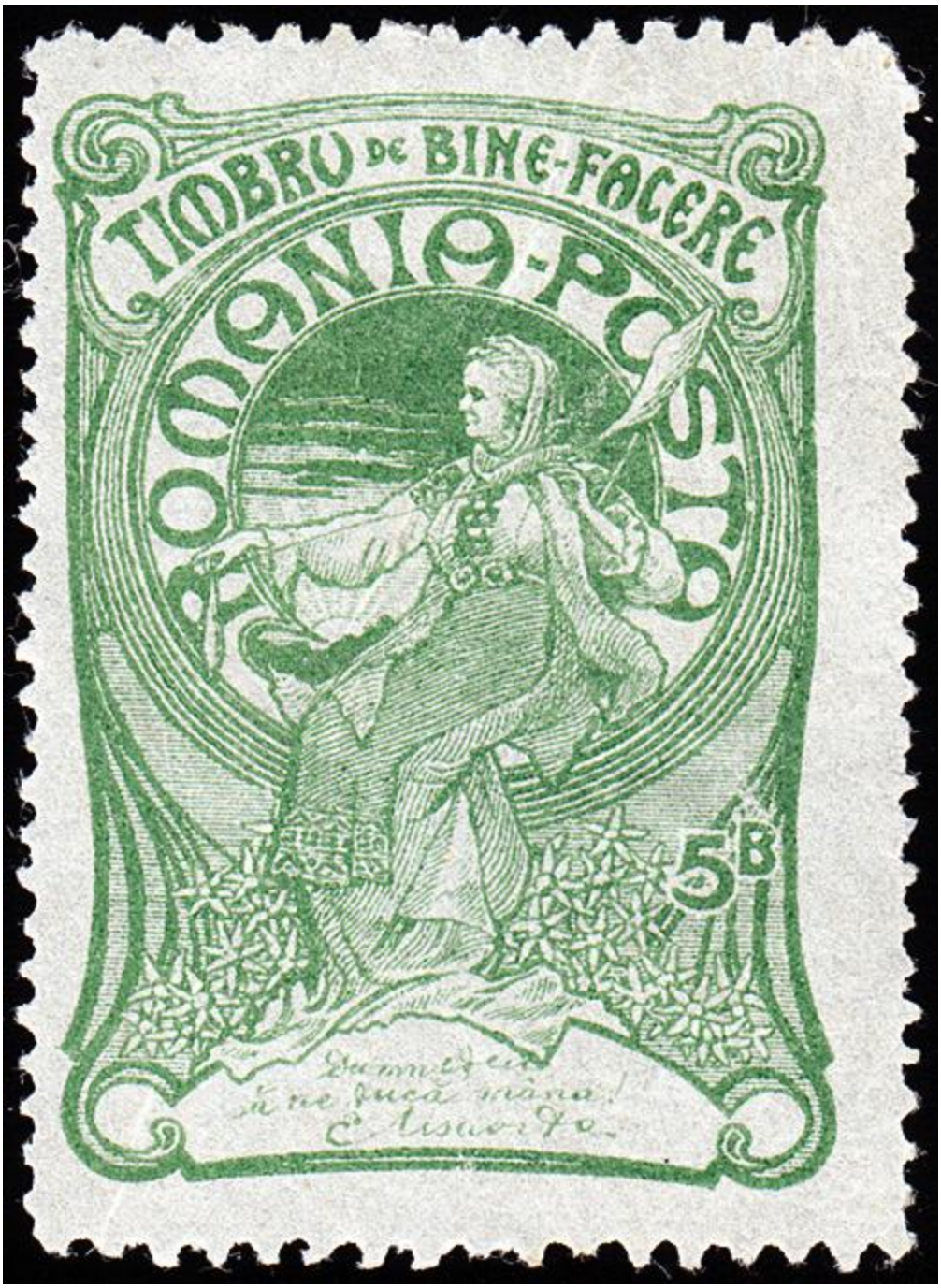

Original

Fals: diferă forma cifrei valorii.

Original: culoarea este mai apropiată de carmin.

Fals: culoarea este mai apropiată de cărămiziu; diferă forma cifrelor valorii.

Original

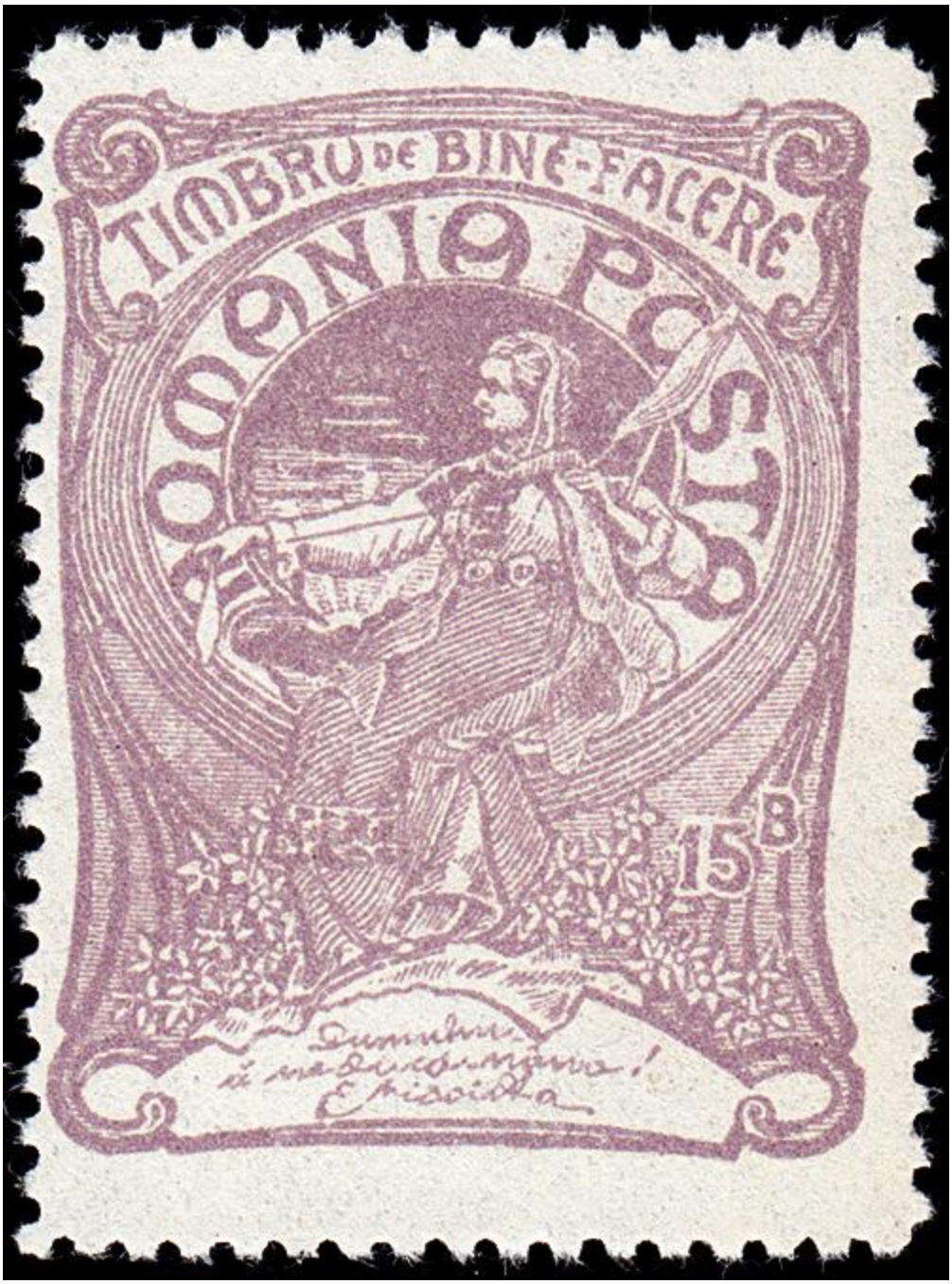

Fals: diferă forma cifrelor valorii.

Emisiunea "Țesătoarea"

Principalele caracteristici comune ale originalelor sunt următoarele:
- textele ROMANIA POŞTA/TIMBRU DE BINE sunt clar conturate şi regulate, dispuse pe haşuri curate, fără îmbâcsiri;
- litera N din ROMANIA are o formă caracteristică;

- citatul şi semnătura reginei se pot citi la originale, dar sunt ilizibile la falsuri;
- la toate nominalele diferă mult forma cifrelor valorii;
- brețul orizontal al războiului de la mijloc atinge cadrul interior vertical drept la originale, rămânând în aer la falsuri.

Original

Fals: culoarea este mai gălbuie.

Original

Fals

Original: culoare carmin

Fals: culoare roşu-cărămiziu.

Original

Fals

Emisiunea "Mama răniților"

Principalele caracteristici comune originalelor sunt următoarele:
- primul A din ROMANIA este echilibrat la originale, spre deosebire de falsuri, unde piciorul drept este mai mic decât cel stâng;
- textul TIMBRU DE BINEFACERE este mai gros şi mai înalt la originale față de falsuri;
- "ş" din "şterse" are sedilă la original, ea lipsind la falsuri;

- semnătura reginei Elisabeta are o buclă care taie primul intercadru alb de dedesubt, la originale, dar nu o face la falsuri;
- toate cifrele valorii au forme caracteristice, bine conturate la originale (diferă la falsuri).

Original

Fals: culoarea bate în bistru gălbui.

Original

Fals

Original: culoare carmin

Fals: culoare roşu-cărămiziu

Original

Fals.

Sper ca toate aceste imagini să vă ajute în identificarea falsurilor.

Din păcate, din observațiile mele asupra frecvenței de apariție, falsurile se pare că sunt la fel de numeroase ca şi originalele şi nu am constatat că ar exista mai multe tipuri.

Dacă aveți întrebări sau contribuții, puteți folosi formularul de comentarii de mai jos.

Să aveți o seară minunată!
duminică, 11 noiembrie 2012
Despre metodica studiului (21)

Un capitol tratat întotdeauna superficial

Recent am întâlnit pe eBay o varietate a unui supratipar românesc aplicat pe o marcă de serviciu, este vorba de un supratipar "8 IUNIE 1930" răsturnat pe marca de 25 bani "Vultur cu steag".

Supratiparul văzut mai în detaliu arată cam aşa:

În opinia mea, acest supratipar este falsificat, având destule argumente pentru

aceasta.
Ca un fapt divers, puțini dintre vânzătorii de piese filatelice de pe eBay sunt familiarizați cu prelucrarea imaginilor digitale. Unii dintre ei ştiu ce vând, alții nu. Dintre cei care ştiu ce anume vând (adică ştiu cam câte parale fac piesele lor, în sensul originalității) denaturează în mod intenționat (cu ajutorul softului pe care îl au la dispoziție) rezoluția imaginilor postate. Pentru un specialist nu reprezintă o mare problemă să reconstituie rezoluția corespunzătoare procentului de magnificare de 100%. Odată rezolvată această problemă, dacă imaginea este suficient de clară, se pot efectua măsurători destul de exacte ale elementelor şi detaliilor piesei scanate. Dar nu acesta era subiectul pe care doream să îl dezvolt, ci problema supratiparelor.

Ce se poate studia la supratiparele româneşti?

Din punct de vedere metodologic, nu este niciun autor sau expert român care să fi abordat această temă într-un mod cât de cât adecvat, în opinia mea.

Referindu-mă la supratiparele aplicate de poşta română în perioada premergătoare proclamării republicii, în urma cercetărilor personale am ajuns la concluzia că toate (cu doar două excepții) au fost executate în tipar înalt, utilizându-se clişee zincografice. Excepțiile le constituie supratiparul manual aplicat pentru prima emisiune a poştei române din Constantinopol, precum şi supratiparul liniar, pe două rânduri, "TAXA DE PLATĂ" (aplicat în 1918 pe mărci uzuale "Carol I - tipografiate" şi pe timbrele de ajutor tip "Țesătoarea"), supratipar executat în litografie.

Din câte ştiu nu există vreun studiu exhaustiv la nicio emisiune care a fost supratipărită, şi sunt destule. Făcând abstracție de întregurile poştale (şi acolo există supratipare), în rândul emisiunilor uzuale destinate circulației poştale se pot enumera (în ordine cronologică) supratiparul "TIMBRU DE AJUTOR" (aplicat în 1915 pe uzuale Carol I şi pe un timbru fiscal de 5 lei), supratiparul "25BANI" (aplicat pe marca de 1 ban negru "Tipografiat", în 1918), supratiparul monografic "1918" având forma unei funii răsucite (aplicat tot în 1918 pe uzuale Carol I şi pe timbre de ajutor, supratiparul monogramă PTT-FF aplicat în 1918-1919 pe uzualele Carol I, apoi seria de supratipare aplicate în 1919 (emisiunile Cluj-Oradea, emisiunile Debrețin), apoi vin la rând supratiparele "8 IUNIE 1930" aplicate pe uzuale "Mihai copil", pe mărcile de poştă aeriană "C. Raiu", pe mărcile de serviciu "Vultur cu steag" şi pe mărci "Taxa de plată". Urmează supratiparul "TIMBRUL AVIAȚIEI" pe mărcile "Taxa de plată" în 1931, iar enumerarea poate continua. Până şi supratiparele executate în 1917-1918 de administrația germană în

România cupată (cele aplicate la Bucureşti) se încadrează în această categorie.

Ei bine, sunt probleme pe care nu prea le ia nimeni în seamă, iar cercetarea are de suferit. Voi încerca să enumăr câteva.

Din punctul de vedere al mărcilor supratipărite, se întâlnesc două categorii principale de supratipare:
- aplicate pe stocuri de mărci din emisiuni din emisiuni anterioare, rămase neconsumate;
- aplicate pe reimpresiuni ale unor emisiuni anterioare, reimpresiuni care se deosebesc prin anumite caracteristici de emisiunile inițiale şi care, în cele mai multe cazuri, nu există fără supratiparul respectiv.
Este de la sine înțeles că studiile unor emisiuni supratipărite ar trebui să atingă atât problematica mărcilor care constituie suportul supratipăririi, cât şi problematica supratiparelor.

Ce ar trebui să urmărească studiul supratiparelor? Păi sunt câteva elemente pe care nu le abordează nimeni, din câte văd:
- dimensiunile supratiparelor propriu-zise;
- existența unor supratipare atipice sau cu defecte consante;
- modul de confecționare a planşelor conținând supratiparele;
- particularități şi microsemne ale unor supratipare, identificabile în coala de mărci supratipărite sau în cadrul clişeelor zincografice, atunci când acestea conțin mai multe supratipare.

Un exemplu foarte bun de studiu al supratiparelor (ca metodică) a fost cel din articolul *"Completări la studiul supratiparului «Gültig 9. Armee» cadru subțire, 1917-1918"*, publicat de Francisc Ambruş în revista "Studii filatelice braşovene", nr. 3 (24)/2012 (o versiune online a studiului poate fi găsită **aici**).

Plecând de la piesa ilustrată la începutul articolului, am realizat că **despre supratiparul "8 IUNIE 1930" n-a prea scris nimeni** (există câteva semnalări de varietăți prin revistele "Filatelia" din anii '40 la uzualele "Mihai copil", dar modul de tratare a subiectului mi se pare pueril şi neprofesionist). Tocmai din această cauză m-am gândit că aş putea aborda subiectul, utilizând câteva piese luate la întâmplare din propria colecția (pe care le-am avut mai la îndemână, nu m-am apucat să umblu prin plicurile cu stocuri şi pachete).

Logica problemelor urmărite

Scopul studiului l-ar constitui încercarea de a răspunde la unele întrebări legate de supratipare, în speță:
- care sunt caracteristicile exacte ale supratiparului;
- dacă există elemente care să ajute la identificarea modalității de confecționare a planşelor supratiparului;
- dacă există supratipare atipice;
- dacă se înregistrează erori şi varietăți ale supratiparelor şi dacă acestea pot fi individualizate prin poziționare specifică în coală.

Am menționat mai sus care sunt emisiunile supratipărite cu "8 IUNIE 1930". La prima vedere, supratiparul pe toate aceste emisiuni este identic. Mergând pe logică însă, ar putea exista mai multe posibilități:
- nu toate emisiunile supratipărite au aceeaşi dimensiune a mărcii, aşa încât, pentru asigurarea centrării supratiparului pe marca supratipărită, mai mult ca sigur că există diferențe între planşele de supratipar utilizate la acestea (şi ele se împart în următoarele categorii: "Mihai copil" format mare şi "Taxa de plată" - au aceeaşi dimensiune, "Mihai copil" format mic, "C. Raiu" - formatul este total diferit, şi în ultimul rând mărcile de serviciu "Vultur cu steag");
- plecând de la aceasta, există alte două variante logice: ori s-a modificat numai distanța între rânduri şi coloane pentru clişeele folosite la supratipărirea mărcilor cu dimensiuni diferite, ori s-au confecționat pentru fiecare categorie clişee special destinate cu supratipare.

Pentru a putea răspunde la aceste întrebări, singura soluție este de a lua "la puricat" mărcile de care dispunem (că doar nu le-om lăsa să stea degeaba, piesa contează în ultima instanță, ipotezele nu au nicio valoare dacă nu sunt legate de studiul efectiv al mărcilor).

Exemplu de studiu pe piese "Mihai copil" cu format mare

Am avut la îndemână câteva blocuri mai mari din marca de 25 bani negru cu filigran XI (linii ondulate), pe care le-am scanat şi am început să le studiez. Primul bloc care mi-a venit "la mână" este cel din imaginea de mai jos (click pentru mărire; pentru a nu depăşi limita de stocare pe server, am redus destul de mult imagine, care a fost inițial scanată la o rezoluție de 600 dpi):

Prima dată am luat la măsurat dimensiunile fiecărui supratipar în parte (lățimea şi înălțimea), apoi am luat la măsurat mărimea distanțelor dintre supratiparele individuale: pe rânduri şi pe coloane. Am înscris toate datele măsurate în programul Photoshop (cu ajutorul riglei virtuale) într-o foaie de calcul tabelar din MS Excel, rezultând tabelul de mai jos:

Piesa	Marca	Lăţime	Înălţime	Interval orizontal	Interval vertical		
					Nr. Rând	Nr. Col.	Interval
Mihai-bloc1	1	14,80	1,50	7,40	1-2	1	26,70
Mihai-bloc1	2	15,00	1,70	7,60	2-3	1	26,10
Mihai-bloc1	3	14,60	1,60	7,60	3-4	1	26,40
Mihai-bloc1	4	14,60	1,50	7,50	1-2	2	26,50
Mihai-bloc1	5	14,90	1,50	7,50	2-3	2	26,40
Mihai-bloc1	6	15,10	1,50	7,50	3-4	2	26,50
Mihai-bloc1	7	14,90	1,50		1-2	3	26,20
Mihai-bloc1	8	14,90	1,60	7,50	2-3	3	26,60
Mihai-bloc1	9	15,00	1,60	7,40	3-4	3	26,50
Mihai-bloc1	10	14,90	1,50	7,60	1-2	4	26,50
Mihai-bloc1	11	14,70	1,60	7,40	2-3	4	26,50
Mihai-bloc1	12	14,90	1,60	7,00	3-4	4	26,70
Mihai-bloc1	13	15,10	1,60	7,30	1-2	5	26,40
Mihai-bloc1	14	15,00	1,60	7,70	2-3	5	26,20
Mihai-bloc1	15	14,70	1,70	7,40	3-4	5	26,40
Mihai-bloc1	16	15,10	1,60		1-2	6	26,70
Mihai-bloc1	17	15,00	1,60	7,50	2-3	6	25,40
Mihai-bloc1	18	15,20	1,70	7,70	3-4	6	26,60
Mihai-bloc1	19	15,10	1,60	7,30	1-2	7	26,20
Mihai-bloc1	20	14,70	1,60	7,90	2-3	7	25,70
Mihai-bloc1	21	14,90	1,60	6,70	3-4	7	26,40
Mihai-bloc1	22	14,90	1,50	7,60	1-2	8	
Mihai-bloc1	23	14,90	1,50	7,50	2-3	8	26,00
Mihai-bloc1	24	14,70	1,50	7,60	3-4	8	26,20
Mihai-bloc1	25	14,70	1,60	7,50	1-2	9	
Mihai-bloc1	26	14,70	1,60		2-3	9	25,90
Mihai-bloc1	27	14,90	1,50	7,50	3-4	9	26,20
Mihai-bloc1	28	14,90	1,50	7,70	1-2	10	
Mihai-bloc1	29	14,90	1,50	7,50	2-3	10	
Mihai-bloc1	30	14,70	1,50	7,90	3-4	10	26,40
Mihai-bloc1	31	14,70	1,50	6,10			
Mihai-bloc1	32	15,00	1,60	7,60			
Mihai-bloc1	33	14,70	1,70	7,90			
Mihai-bloc1	34	14,80	1,70	7,60			
Mihai-bloc1	35	14,50	1,60	7,90			
Mihai-bloc1	36	14,90	1,70				
Observaţii:							
- liniile orizontale ale supratiparului sunt nealiniate pe orizontală							
între coloanele 5 şi 6 (vezi valorile cu roşu);							

Prin examinare vizuală, este evident lucrul menţionat în observaţia din tabel, şi anume că există o aliniere defectuoasă pe verticală a supratiparelor de pe coloanele

1-5 față de cele de pe coloanele 6-10. Din această cauză, bănuiesc că cel puțin la această piesă jumătățile din stânga şi din dreapta au fiecare câte un clişeu de zinc separat al supratiparelor.
Blocul neavând nicio margine de coală, nu se poate aprecia în ce poziție a colii sunt cele patru rânduri ale blocului.
Alinierea defectuoasă este confirmată de valorile înscrise cu roşu în coloana "Interval orizontal", care sunt atipice față de restul valorilor.

În episodul viitor voi continua cu elemente suplimentare atât la acest bloc, cât şi la alte piese (munca este destul de migăloasă şi mâncătoare de timp).

Să aveți o seară minunată!
(Va urma)
luni, 12 noiembrie 2012
Despre metodica studiului (22)

Să vedem ce mai descoperim

(Continuare din episodul precedent)

La blocul prezentat în apisodul anterior, mi-a dat prin cap să verific cât de corectă este alinierea supratiparelor în coală, în speranța că voi descoperi ceva deosebit. Aşa că am "plantat" imaginea blocului într-un program de paginare şi am "trasat" linii punctate orizontale, de culoare roşie, la baza liniilor de supratipare de pe fiecare rând, precum şi linii de acelaşi fel, dar verticale, pe marginea stângă a supratiparelor de pe fiecare coloană. Ce a ieşit puteți vedea în imaginea de mai jos (click pentru mărire; imaginea nu este prea mare, deoarece mă chinuiesc să păstrez limita maximă admisă pentru fiecare imagine în parte, pentru a nu-mi afecta spațiul de stocare alocat).

Ce se poate vedea destul de bine este că "liniile" de supratipar aflate pe primele cinci coloane nu se află în prelungirea celorlalte linii (de pe aceleaşi rânduri) aflate pe ultimele cinci coloane. Din această cauză trag concluzia că **cele două jumătăți verticale ale colii aparțin unor clişee de zinc separate**. Concluzia reprezintă un pas înainte.
O caracteristică interesantă, care a devenit vizibilă după desenarea liniilor amintite este că supratiparele de pe rândul al treilea (de sus în jos) sunt uşor decalate spre stânga față de restul supratiparelor (deplasarea este mai pregnantă pe coloanele 1-5 şi mai mică pe coloanele 6-10).

Există caracteristici repetabile ale supratiparului?

Iată o întrebare la care nu putem găsi răspunsul decât dacă luăm la studiat supratiparul de pe fiecare marcă în parte. Deoarece nu aveți altă posibilitate de a le vedea decât dacă le măresc, tocmai asta am făcut-o. Sunt 36 de mărci şi am grupat imaginea mărită a supratiparelor în patru "loturi". Să le examinăm şi să vedem ce concluzii am putea trage.

Supratiparele de pe mărcile 1-9.

Supratiparele de pe mărcile 10-18.

Supratiparele de pe mărcile 19-27.

Supratiparele de pe mărcile 28-36.

Nu am să fac acum "recenzia" fiecărui supratipar în parte. Aştept de la cei

interesați orice sugestie de departajare sau de subliniere a vreunui caz special (este vorba de forma caracterelor, dispunere, aliniere, spații între litere şi între cuvinte şi cifre etc.). Eu mi-am notat ceea ce mă interesa.

Am examinat o piesă. O altă piesă confirmă ce am găsit până acum?

Orice rezultat al unei cercetări nu prea are valoare dacă nu este validat ori prin continuarea cercetării, ori prin completarea acesteia cu rezultatele muncii altui cercetător. Deoarece nu avem varianta a doua, voi continu eu cu "puricatul" altor piese. Am mai scos de la naftalină încă un bloc de 30 de mărci, reprezentând trei rânduri complete ale colii comerciale. Blocul este din aceeaşi marcă (25 bani pe hârtie cu filigran XI, linii ondulate), dar obliterat de complezență (cu o ştampilă "chioară" de București). Îl puteți vedea în imaginea de mai jos.

M-am apucat şi am repetat treaba cu măsurătorile şi la supratiparele din acest al doilea bloc. Ce a ieşit, am centralizat în tabelul de mai jos.

Piesa	Marca	Lăţime	Înălţime	Interval orizontal	Interval vertical		
					Nr. Rând	Nr. Col.	Interval
Mihai-bloc2	1	15,20	1,6	7,40	1-2	1	26,00
Mihai-bloc2	2	15,30	1,6	7,50	2-3	1	26,00
Mihai-bloc2	3	15,10	1,5	7,40	1-2	2	26,00
Mihai-bloc2	4	15,00	1,5	7,30	2-3	2	26,00
Mihai-bloc2	5	15,20	1,6	6,60	1-2	3	26,00
Mihai-bloc2	6	14,90	1,7	7,60	2-3	3	26,00
Mihai-bloc2	7	15,10	1,4	7,60	1-2	4	26,00
Mihai-bloc2	8	15,20	1,6	7,30	2-3	4	26,10
Mihai-bloc2	9	15,20	1,6	7,40	1-2	5	26,10
Mihai-bloc2	10	15,00	1,7		2-3	5	25,80
Mihai-bloc2	11	15,20	1,6	7,50	1-2	6	25,90
Mihai-bloc2	12	15,00	1,7	7,60	2-3	6	26,10
Mihai-bloc2	13	15,00	1,6	7,30	1-2	7	26,10
Mihai-bloc2	14	14,80	1,5	7,80	2-3	7	26,00
Mihai-bloc2	15	15,20	1,6	6,40	1-2	8	26,00
Mihai-bloc2	16	15,00	1,5	7,40	2-3	8	26,00
Mihai-bloc2	17	15,00	1,7	7,60	1-2	9	26,00
Mihai-bloc2	18	15,20	1,6	7,20	2-3	9	26,00
Mihai-bloc2	19	14,90	1,6	7,70	1-2	10	26,00
Mihai-bloc2	20	15,30	1,7		2-3	10	25,80
Mihai-bloc2	21	15,10	1,7	7,40			
Mihai-bloc2	22	15,10	1,6	7,70			
Mihai-bloc2	23	15,00	1,5	7,20			
Mihai-bloc2	24	15,00	1,5	7,50			
Mihai-bloc2	25	14,90	1,5	7,10			
Mihai-bloc2	26	15,10	1,6	7,40			
Mihai-bloc2	27	14,90	1,6	7,70			
Mihai-bloc2	28	15,10	1,6	7,20			
Mihai-bloc2	29	15,10	1,6	7,60			
Mihai-bloc2	30	14,80	1,6				
Observaţii:							
- liniile orizontale ale supratiparului sunt nealiniate pe orizontală							
între coloanele 5 şi 6 (vezi valorile cu roşu);							

Vedeți în subsolul tabelului că am păstrat observațiile făcute la măsurarea supratiparelor de la primul bloc. Aceasta înseamnă că se confirmă faptul că există cel puțin două clişee de zinc separate pentru supratipare, unul pentru coloanele 1-5 şi al doilea pentru coloanele 6-10.

Dar pentru astăzi ajunge, vom continua în episodul viitor.
Vă doresc o seară plăcută!

(Va urma)
miercuri, 28 noiembrie 2012
Despre metodica studiului (23)

Să mergem mai departe cu supratiparul "8 IUNIE 1930"

(Continuare din episodul precedent)

Pentru a verifica dacă măsurătorile efectuate anterior se confirmă şi la alte piese, am mai luat un bloc de 25 bani cu filigran XI la "puricat":

Măsurătorile făcute au fost centralizate în următorul tabel (mergând pe acelaşi principiu, explicat în episoadele anterioare; click pentru mărire).

Piesa	Marca	Lățime	Înălțime	Interval orizontal	Interval vertical		
					Nr. Rând	Nr. Col.	Interval
Mihai-bloc3	1	14,70	1,70	7,40	1-2	1	26,70
Mihai-bloc3	2	15,00	1,70	7,60	1-2	2	26,50
Mihai-bloc3	3	14,80	1,60	7,70	1-2	3	26,20
Mihai-bloc3	4	14,60	1,60	7,40	1-2	4	26,40
Mihai-bloc3	5	14,90	1,60	7,60	1-2	5	26,40
Mihai-bloc3	6	15,00	1,60	7,60	1-2	6	26,70
Mihai-bloc3	7	14,90	1,50	7,70	1-2	7	26,20
Mihai-bloc3	8	14,70	1,60	7,50	1-2	8	26,10
Mihai-bloc3	9	14,90	1,50	7,70	1-2	9	26,20
Mihai-bloc3	10	14,70	1,50		1-2	10	26,50
Mihai-bloc3	11	15,00	1,70	7,40			
Mihai-bloc3	12	15,10	1,60	7,40			
Mihai-bloc3	13	14,90	1,60	7,70			
Mihai-bloc3	14	14,80	1,70	7,30			
Mihai-bloc3	15	14,90	1,60	6,90			
Mihai-bloc3	16	15,10	1,70	7,30			
Mihai-bloc3	17	15,00	1,70	7,70			
Mihai-bloc3	18	14,70	1,70	7,30			
Mihai-bloc3	19	15,10	1,70	7,60			
Mihai-bloc3	20	14,70	1,70				
Observaţii:							
- liniile orizontale ale supratiparului sunt nealiniate pe orizontală							
între coloanele 5 şi 6 (vezi valorile cu roşu);							

Trebuie subliniat un lucru: o caracteristică a supratiparului pe aceste mărci o

reprezintă faptul că modul de imprimare al acestuia depinde de tipul hârtiei mărcilor: la mărcile cu filigranul XI (este vorba de valorile de 25 bani, 7,50 şi 10 lei) supratiparul poate nimeri peste câte o porțiune de hârtie în care există linia ondulată a filigranului. Din cauza acesteia, planicitatea nu mai este asigurată cu acuratețe, iar acest lucru poate genera imprimări parțiale, ca în exemplele de mai jos:

Marca nr. 7 - cifra 8 aproape lipseşte

Marca nr. 18 - cifra 8 seamănă mai degrabă cu un "J"

Am mai verificat un bloc, de această dată pe hârtie fără filigran (click pentru mărire).

Se observă imediat că atât calitatea tiparului mărcilor de 25 de bani, cât şi calitatea impresiunii supratiparului sunt mult mai bune, în comparație cu cele de pe hârtia cu filigran. Am efectuat măsurătorile şi pentru acest bloc, rezultatele fiind centralizate în tabelul de mai jos (click pentru mărire):

Piesa	Marca	Lățime	Înălțime	Interval orizontal	Interval vertical		
					Nr. Rând	Nr. Col.	Interval
Mihai-bloc4	1	14,90	1,60	7,30	1-2	1	27,10
Mihai-bloc4	2	15,00	1,60	7,30	1-2	2	27,00
Mihai-bloc4	3	14,90	1,60	6,70	1-2	3	27,20
Mihai-bloc4	4	15,20	1,80	7,20	1-2	4	27,20
Mihai-bloc4	5	15,20	1,60	7,40	1-2	5	27,30
Mihai-bloc4	6	15,20	1,70	7,20	1-2	6	27,20
Mihai-bloc4	7	15,00	1,70		1-2	7	26,80
Mihai-bloc4	8	15,30	1,70	7,20			
Mihai-bloc4	9	15,10	1,60	7,20			
Mihai-bloc4	10	15,20	1,70	7,50			
Mihai-bloc4	11	14,80	1,70	7,70			
Mihai-bloc4	12	15,10	1,70	7,20			
Mihai-bloc4	13	14,90	1,60	7,40			
Mihai-bloc4	14	14,90	1,70	7,40			
Mihai-bloc4	15	14,80	1,60				
Observații:							
- supratiparele de pe mărcile 8, 9 şi 10 (mărcile 1-3 de pe rândul 2) sunt deplasate spre stânga față de supratiparele de pe rândul superior;							

Am mai verificat încă un alt bloc al mărcii de 25 bani cu filigran, dar fără să-i mai centralizez măsurătorile, întrucât diferențele aproape că nu există față de blocurile prezentate anterior.

Să vedem cum stă situația la "formatul mic"

La aceste mărci, cu excepția valorilor mici blocurile mai mari sau fragmentele de coală sunt rare. Am scotocit prin câteva clasoare avute mai la îndemână şi am găsit câteva blocuri, pe care le-am selectat drept exemplu:

1 LEU
8 IUNIE 1930
ROMANIA · POSTA

Am măsurat supratiparele şi de la aceste blocuri, datele fiind centralizate pentru toate cele patru piese în tabelul de mai jos (click pentru mărire).

Piesa	Marca	Lăţime	Înălţime	Interval orizontal	Interval vertical		
					Nr. Rând	Nr. Col.	Interval
Mihai-bloc6	1	15,10	1,60	6,00	1-2	1	24,80
Mihai-bloc6	2	15,10	1,60		1-2	2	24,80
Mihai-bloc6	3	15,10	1,60	5,80			
Mihai-bloc6	4	14,90	1,70				
Observaţie: supratiparul de pe marca 2 este uşor oblic (nealiniat)							
Mihai-bloc7	1	14,90	1,70	5,70	1-2	1	24,20
Mihai-bloc7	2	15,00	1,60		1-2	2	24,10
Mihai-bloc7	3	14,90	1,60	5,90			
Mihai-bloc7	4	14,90	1,60				
Mihai-bloc8	1	14,90	1,60	5,20	1-2	1	24,30
Mihai-bloc8	2	15,00	1,60		1-2	2	24,50
Mihai-bloc8	3	14,80	1,70	5,30			
Mihai-bloc8	4	15,00	1,60				
Mihai-bloc9	1	14,80	1,60	6,20			
Mihai-bloc9	2	15,10	1,60	5,90			
Mihai-bloc9	3	14,80	1,60	6,10			
Mihai-bloc9	4	15,10	1,60	5,60			
Mihai-bloc9	5	14,80	1,60				
Observaţie: supratiparul de pe marca 1 este deplasat în sus (nealiniat)							

După cum se poate observa, dimensiunile supratiparelor se păstrează (în limitele toleranţelor generate de particularităţile împrimării, egale cu câteva zecimi de milimetru).
Iată că după atâta muncă am ajuns şi la **concluziile finale** care se pot trage:

1. Supratiparele "8 IUNIE 1930" sunt similare pe toate emisiunile.
2. Doar construcţia planşelor supratiparului variază, în funcţie de formatul mărcilor.
duminică, 13 ianuarie 2013
Despre metodica studiului (24)

Falsuri ale mărcilor din emisiunea "Efigii", 1903

Mărcile din această emisiune apar mai mereu în ofertele de pe portalurile de licitaţii online, deoarece sunt destul de rare, există pentru ele cerere din partea colecţionarilor pentru că lipsesc din majoritatea colecţiilor de calibru mic şi mediu, datorită tirajelor mici ale valorilor mari, în special.
Raritatea acestor mărci i-a făcut însă şi pe "întreprinzătorii" de toate felurile să acţioneze. Din păcate, rezultatele "muncii" acestor indivizi se răsfrâng în ceea ce se găseşte pe piaţă şi, mai ales, în colecţii. Un "recensământ" făcut de curând de doi cercetători români în colecţiile cunoştinţelor a relevat un lucru îngrijorător, în

opinia mea: aproape două exemplare de 5 lei din trei verificate sunt false!
Din păcate, un procent oarecum apropiat se înregistrează şi în rândul ofertelor făcute pe internet. Dacă pentru colecționarii şi negustorii străini ar mai fi un lucru de înțeles (nu toți sunt interesați de studiul unor mărci "străine" pentru ei), pentru colecționarii români nu se mai poate invoca decât diletantismul.

De departe, cea mai falsificată valoare este cea mare de 5 lei, care are şi cel mai redus tiraj şi, implicit, este cea mai rară marcă a emisiunii. Chiar de curând am remarcat un exemplar falsificat oferit pe eBay, care s-a vândut "urgent" (34 dolari, 11 oferte, ID-ul tommarco1, înregistrat în Croația):

Mie mi-a "sărit în ochi" imediat falsul, după lipsa punctului "de control" de sub piciorul drept al literei R din ROMANIA, după aspectul efigiei regelui Carol şi după poziția cifrei "5" din cartuşul stâng al valorii. Revin mai jos cu detalii şi cu imagini. Problema este că se pierd degeaba bani, aruncați pe tot felul de "producții". Poate că aceiaşi bani ar fi fost utilizați mai bine dacă ar fi fost donați unui cămin de copii sau de bătrâni, în loc să îngroaşe buzunarele unor negustori cu

o pregătire şi o cinste discutabile uneori (nu mă refer la vânzătorul din Croația citat mai sus, mai mult ca sigur că el habar n-a avut ce a vândut).

Nu am avut acum la îndemână decât falsurile realizate pentru trei valori (40 bani, 1 leu şi 5 lei), dar din informațiile pe care le dețin au fost falsificate TOATE valorile emisiunii, inclusiv banala marcă de 15 bani negru.
În identificarea falsurilor există cel puțin două elemente de bază valabile pentru orice valoare:
- originalele sunt imprimate prin gravură; cum pot deosebi un tipar realizat în gravură de unul efectuat prin tipar înalt/plan am arătat **aici**;
- toate valorile originale au fost dantelate în pieptene; poziția "pieptenelui" dantelurii (față de imaginea unei mărci) este cea a literei E "văzute" din spate (sau întoarsă, cu brațele orizontale spre stânga); s-ar putea să nu mă înțelegeți de la început şi, tocmai de aceea, voi face o schemă.

Perforul este asemenea unei stanțe. La o singură "bătaie", sunt realizate găurile dantelurii pe trei laturi ale unei mărci (simultan pentru toate mărcile dintr-o coloană a colii de tipar): laturile orizontale şi latura verticală dreaptă. "Pasul"

dantelurii în pieptene este făcut spre stânga şi fixat la o distanță egală cu lățimea unei mărci, astfel că la "bătaia" următoare a ştanței perforului, vor fi dantelate toate mărcile din coloana dispusă în stânga primei coloane dantelate; toate mărcile din coloană "beneficiază" de un număr identic de găuri pe laturile similare. Puteți lua desenul de mai sus de bază pentru numărul de găuri care trebuie să existe pe fiecare latură a unei mărci originale. Orice variație față de numărul din desen indică ori o marcă falsă, ori o marcă redantelată (pentru că, din păcate, mai există şi astfel de exemplare).

Microsemnul de originalitate de bază pentru toate valorile emisiunii "Efigii" este cel din figura de mai jos:

- sub piciorul drept al literei R din ROMANIA trebuie să existe, pe cadrul orizontal inferior, un punct de culoare; acest punct de culoare se întâlneşte la toate valorile, fiind o caracteristică a matriței originale ("mother die") care a servit la multiplicarea gravurii originale pe planşa de tipar, prin intermediul rolelor de transfer (este cea ce se cheamă un **microsemn/defect de clişeu de gradul I**).

Să vedem acum şi exemple de mărci originale şi de falsuri.

Marcă originală de 40 bani.

Fals al mărcii de 40 bani realizat în litografie; nu are microsemnul de bază, iar matrița perforului diferă de cea a originalului.

Fals de calitate slabă al mărcii de 40 bani, realizat în tipografie pe hârtie cretată (!!!), dantelura este executată în linie Specimenul este deteriorat, dar l-am păstrat tocmai pentru scopuri didactice.

Acum, dacă vom compara detalii ale desenului originalului şi ale celor două falsurio vom putea vedea mai multe:

Original.

Fals litografiat; detaliile efigiei sunt executate defectuos; litera M din ROMANIEI este deformată; anul MCMI este realizat din litere cu forme neregulate.

Fals tipografiat: privind detaliile, orice comentarii devin de prisos.

Marcă originală de 1 leu. Dantelura corespunde perfect ştanței perforului.

Fals tipografiat al mărcii de 1 leu. Privind mai jos detalii în comparație, discuțiile devind inutile.

Original - detaliu

Marcă originală de 5 lei

Fals litografiat al mărcii de 5 lei (inclusiv ştampila este falsificată); dantelura reuşeşte să imite relativ bine matrița originală a perforului, dar nu se potriveşte pe laturile orizontale.

Fals tipografiat al mărcii de 5 lei, de calitate scăzută (este falsificată inclusiv ştampila); dantelura este executată în linie, cu colțuri inegale.

Şi acum să privim şi detalii ale originalului de 5 lei şi ale falsurilor.

Original: examinați forma și poziția cifrelor valorii.

Falsul executat în litografie; detaliile efigiei sunt neclare; cifrele "5" au buclele mai rotunde.

Falsul executat în tipografie. Diferențele față de original sunt mai mult decât evidente.

În speranța că acest articol v-a fost de un real folos, vă aştept la viitorul episod.

https://romanianstampnews.blogspot.ro/2012/12/eseuri-false-la-efigii-cum-identific-un.html

miercuri, 19 decembrie 2012

Eseuri false la "Efigii". Cum identific un tipar realizat în gravură

Categoria aceasta de falsuri este cunoscută şi menționată de mai multe ori (inclusiv de mine, în articole mai vechi). Văd că apar din nou prin licitațiile online. N-aş mai fi scris despre ele dacă nu observam că sunt oferite de un ID de pe eBay pe care, la fel, l-am mai nominalizat din cauza falsurilor ale unor piese româneşti. Este vorba de ID-ul **garykun**, înregistrat în SUA. Mai întâi să prezint piesele, pentru cei care nu le-au văzut până acum.

Nu am idee cam pe unde au fost "emise", dar ele nu sunt decât falsuri de slabă calitate (poate că era mai bine de definit drept reproduceri proaste). Toate probele

şi eseurile originale realizate cu desenul adoptat au fost imprimate prin gravură, iar finețea desenului este una deosebită. Orice tipăritură realizată în tipar înalt (tipografie) necertificată de un expert român este categoric falsă.

Dacă nu ştiți cum să deosebiți o piesă gravată de una realizată prin tipografie, vă dau un pont:
- luați staniolul de la o ciocolată sau altă "dulcegărie" şi neteziți-l bine; aveți grijă să nu fie murdar de ceva care ar putea păta hârtia;
- aşezați staniolul deasupra mărcii, apoi apăsați cu un obiect tare (dar care nu zgârie) pe deasupra (dacă nu aveți nimic la îndemână, merge şi cu unghia); dacă tiparul este realizat în gravură, imaginea lui ar trebui să rămână presată pe staniol.

luni, 11 martie 2013
Despre metodica studiului (25)

Avem probleme în înțelegerea noțiunilor fundamentale

Ieri am avut, ca de obicei, întâlnirea duminicală cu câțiva prieteni între care avem obiceiul de a purta discuții legate de preocupările noastre curente în ale studiului filatelic.
Unul dintre prieteni lucrează la o selecție a erorilor şi varietăților care se întâlnesc la emisiunile Cluj şi Oradea. Este un capitol destul de dificil, în abordarea căruia s-au încumetat puțini cercetători. Dintre aceştia, numai câțiva au şi avut curajul să scrie câte ceva din experiența pe care au aumulat-o şi despre varietățile pe care le-au găsit/studiat/descoperit.
Fără îndoială că lucrarea de căpătâi rămâne cartea semnată de Szalay, cunoscută marii majorități a cercetătorilor, dar studiată mai puțin din cauza limbii în care a fost redactată. Mult mai târziu, peste aproape 60 de ani de la publicarea monografiei lui Szalay, dr. ing. Marcel Şapira a publicat (Editura Sigma, Bucureşti, 1994) o broşură referitoare la acelaşi subiect. La data respectivă, lucrarea a fost considerată controversată de către unii colecționari, generând polemici publicate în mai multe articole găzduite de revista Filatelia, dar şi de biletinul Cercului de Studii ABB, editat la Timişoara.
Dorind să-mi ajut prietenul la realizarea capitolului din lucrarea sa, mi-am oferit sprijinul şi mi-am pus la dispoziție şi baza mea de date cu imagini strânse de-a lungul câtorva ani buni. Concomitent însă, am reluat lectura bibliografiei referitoare la mărcile emisiunilor Cluj şi Oradea.

În discuțiile cu diverşi colecționari am constatat mereu că există dubii şi confuzii legate de noțiunile de **placă, planşă** şi **clişeu**. Mai mult, reluând lectura broşurii semnate de Marcel Şapira am dat peste un pasaj care defineşte nivelul cunoştințelor de la acea dată (1994) legate de termenii amintiți. Citez (de la pag. 35):

"Emisiunea Cluj conține o singură planşă cu 5 plăci diferite (sic!). Existența unei singure planşe semnifică aceeaşi dispunere în coală a monogramelor, pentru toate valorile emisiunii... (etc., etc.)."

Urmează apoi descrierea celor cinci "plăci", care de fapt sunt cinci aranjamente diferite, individualizate prin poziții specifice ale unor clişee cu caracteristici unice. Din paragraful citat este limpede pentru mine că noțiunea de planşă lipseşte din logica studiului. Acesta este motivul pentru care doresc să mă refer la câteva elemente care rezultă din tehnologia poligrafică, dar şi din metodologia adoptată de cercetători străini de prestigiu, preluată de cele mai cunoscute cataloage specializate.

Pe înțelesul nespecialistului, partea solidă ce poartă imaginea în negativ care urmează să fie tipărită este denumită **formă de tipar**. În raport de tipul maşinii de imprimare în care se foloseşte, formele de tipar se pot clasifica în mai multe categorii distincte, dar nu acesta este obiectivul urmărit acum. Este vorba doar de categoriile generale de forme de tipar.
Adoptând o definiție care să fie general valabilă tuturor emisiunilor de mărci poştale, indiferent de sistemul de imprimare şi de perioadă, am putea spune că mărcile sunt imprimate cu:
- **planşe**, la maşinile plane de imprimare;
- **cilindri**, la maşinile rotative.

La cilindri, problema este simplă deoarece întotdeauna formele de tipar cu această geometrie sunt monobloc.
La planşe însă, formele de tipar pot fi, la rândul lor, de două feluri:
a) *monobloc*;
b) *realizate din elemente detaşabile*.

Probabil că următorul pas logic în economia problemei ar fi găsirea unei definiții care să fie valabilă atât planşelor (indiferent de felul lor) şi cilindrilor, în egală măsură.

Singura definiție pe care am găsit-o acum, publicată în literatura românească mai recentă, este cea din "Filatelia de la A la Z" (Colectiv, Ed. Sport-Turism, Bucureşti

1987, pag. 251):

*"**PLANŞĂ. 1.** Foaie de metal, lemn sau piatră litografică pe care gravorul a desenat modelul mărcilor poştale ce urmează a fi imprimate. **2**. Formă de tipar a unei coli imprimate pe piatra litografică, după care se reproduc mărcile poştale. Se disting: planşa primară, cu forme de tipar separate pentru cadru şi pentru efigii; planşa intermediară, cu forma de tipar pentru blocul de report, şi planşa definitivă, cu forma de tipar a colii de mărci poştale."*

Este clar că definiția a fost copiată după studiul regretatului Kiriac Dragomir (Studiul planşelor mărcilor litografiate româneşti), că se referă numai la imprimarea în sistemul litografic şi că nu şi-a propus să acopere şi alte sisteme de imprimare. Cred că autorii lucrării nici măcar nu s-au gândit la acest aspect, la data redactării ei.
Ulterior, după anul 1990, am avut mai multe convorbiri referitoare la acest subiect cu cercetătorii cunoscuți ai acelei perioade, dar nu am reuşit să ajungem la un numitor comun, unele discuții degenerând chiar.

Deoacamdată mă voi opri aici. Aştept părerile voastre referitoare la acest subiect.
În episodul următor voi continua cu definiția şi explicarea termenului de **planşă.**
miercuri, 13 martie 2013
Despre metodica studiului (26)

Planşa, ca noțiune abstractă şi ca element activ al imprimării

Poate că vi s-a părut cam brusc finalul episodului precedent, dar am vrut să văd dacă are cineva vreo propunere sau idee. Se pare că puteam continua liniştit, fără să mai împart subiectul în episoade distincte.

Arătam în episodul precedent că planşa (în noțiunea de formă de imprimare) poate fi **monobloc** (confecționată dintr-o singură bucată, nedetaşabilă) sau realizată **din elemente detaşabile**. Pentru a fi înțeleasă această noțiune, ar trebui să dăm şi câteva exemple:

- planşa mărcilor litografiate este monobloc, deoarece este realizată pe o bucată unică de piatră litografică; desenul tuturor blocurilor de report (de transfer) se găsesc pe aceeaşi suprafață a aceleiaşi pietre;
- planşa mărcilor Principatele Unite din tirajul 1864 este monobloc, toate cele 40 de clişee ale fiecăreia din cele trei valori se găsesc înglobate în aceeaşi bucată de

metal.

Este necesar să dăm şi exemple ale unor planşe realizate din elemente detaşabile. Ei bine, aproape toate planşele emisiunilor timpurii realizate în tipar înalt sunt confecţionate prin gruparea unor elemente detaşabile.
Această metodă a fost utilizată şi la planşele mărcilor propriu-zise, şi la planşele unor supratipare. Haideţi să vedem cum vine treaba asta.

Imaginaţi-vă că aveţi o pungă plină cu caramele. O deşertaţi pe masă, apoi începeţi să aranjaţi caramelele una lângă alta, lipindu-le laturile ordonat, pe rânduri, aşezând rândurile unul sub altul până când terminaţi toate caramelele. Să presupunem că aveţi o sută de caramele pe care le-aţi aranjat în zece rânduri, fiecare rând conţinând câte zece caramele. După ce aranjaţi rândurile unul sub altul, aţi realizat un dreptunghi.

Cam aşa stă treaba cu planşele primelor mărci postclasice româneşti. Fiecare caramea reprezintă clişeul unei mărci. Clişeele se aranjează unul lângă altul, pe rânduri, apoi rândurile se aşează unul sub altul, până când se realizează un dreptunghi care să acopere optim dimensiunile colii de hârtie care urmează a fi imprimate. Apoi ansamblul se fixează cu ajutorul unui colier şi se pune pe o poliţă de aşteptare, până când va fi introdusă în maşina de imprimare. Dacă mărcile care urmează să fie imprimate au două culori (cum este cazul valorilor de 1 leu şi 2 lei de la Spic de grâu), există dăuă rânduri de "caramele" (adică de clişee): unul pentru cadru, şi unul pentru efigie.

Această tehnică de realizare a formei de tipar a fost utilizată la toate emisiunile postclasice (Paris, Bucureşti I şi II, Perle, Vulturi, Cifra în patru colţuri, 25 ani de domnie, Spic de grâu). Mostre de astfel de clişee pot fi vizionate la Muzeul Filatelic, fiind expuse în vitrine.

Aceeaşi tehnică a fost utilizată şi pentru realizarea planşelor de supratipare, de exemplu la emisiunile Cluj şi Oradea din 1919, dar şi la emisiunea Oradea din 1944. Cu unele particularităţi, pe care le voi descrie puţin mai târziu.

Să ne întoarcem acum la al doilea sens al noţiunii de planşă, cel generic. **Definiţie:** ***planşă*** - *ansamblul formei de tipar, monobloc sau realizată din elemente detaşabile, care cuprinde clişeele mărcilor, semnele şi inscripţiile marginale şi care se distinge prin proprietăţi specifice, unice.*

Abia acum intervine specialistul sau cercetătorul cu explicaţiile necesare. **Unei**

planşe îi sunt caracteristice:
- un număr finit de clişee, aparţinând unui număr determinat de tipuri, aşezate într-o anumită ordine;
- o distanţă tip (caracteristică) între clişeele alăturate;
- un set constant de semne marginale şi inscripţii.

Modificarea unuia dintre elementele de mai sus duce automat şi la modificarea planşei, aşadar reconstrucţia unei planşe (chiar din aceleaşi elemente) poate genera o planşă nouă. Asemenea situaţii s-a demonstrat că există (de pildă la planşele mărcilor Bucureşti II), şi nu numai. Mai explicit, clişee care au defecte caracteristice (erori) s-a constatat că ocupă locuri diferite în coală, la tiraje diferite.

Problema planşelor supratiparelor.

De fapt această problemă a şi generat subiectul referitor la planşe, plecând de la planşele de supratipar de la emisiunile Cluj şi Oradea 1919.
Autorii care au publicat articole după apariţia lucrării lui Szalay nu au ţinut cont de această noţiune de "planşă", făcând confuzie cu termenul de "placă" (aşa cum am arătat citându-l, în episodul anterior, pe Marcel Şapira). O planşă de supratipare era constituită din:
- o sută de clişee individuale reprezentând monograma;
- câte o sută de seturi de caractere pentru fiecare literă din cuvintele BANI/LEU/LEI/*Bani*/*Leu*/*Lei*;
- un număr nedefinit de spaţii tipografice (blocuri metalice oarbe, care nu se imprimă şi care asigură poziţionarea distanţată a două elemente imprimabile alăturate - mai concret este vorba de spaţiile între monograme şi texte).

Acest lucru este explicat şi de Szalay, în monografia sa, dar într-o modalitate sugerată, nu directă (în plus, problema a fost dificil de înţeles de către cerctătorii români atât din cauza barierei de limbă, cât şi din cauza lipsei unor cunoştinţe minime de tehnologie poligrafică).

***Plecând de la aceste elemente, mă văd nevoit să afirm că în prezent nu există un catalog românesc actualizat, care să conţină descrierea exactă a planşelor de supratipar utilizate/cunoscute la emisiunile Cluj şi Oradea, el rămânând un deziderat pentru autorii/cercetătorii care (încă) mai există în filatelia românească. Acesta cred că este un obiectiv mult mai concret şi mai potrivit pentru un catalog specializat, decât înşirarea de păreri şi supoziţii*.**

miercuri, 29 mai 2013

Despre metodica studiului (27)

Un capitol de studiu tratat cu indiferență

Este vorba de danteluri. De dantelurile mărcilor mai noi de emisiunea uzuală Ferdinand, care pare că este şi cea mai târzie emisiune la care s-a efectuat un studiu metodic (mă rog...) al dantelurilor. Pentru emisiunile mai recente, studiile lipsesc cu desăvârşire. Chiar nu cred că trebuie să devină bicentenare anumite mărci pentru a le studia, aşa că am îndrăznit. Poate mai fac cuiva poftă...

Este o idee pe care o am de mult timp în minte, de mai bine de 30 de ani. Într-un vechi catalog suedez Facit dedicat mărcilor din ţările nordice, la capitolul rezervat Finlandei autorii catalogului au realizat o chestie pe care eu am considerat-o deosebit de inteligentă din punct de vedere metodologic: toate dantelurile în pieptene au fost codificate, fiecare "ştanţă" atribuindu-i-se un cod propriu (ceva de genul "tip A de dantelură în pieptene, tip B de dantelurp în pieptene etc.). Fiecare tip/cod era caracterizat de o anumită dimensiune a dantelurii pe 2 cm şi de un anumit număr de dinţi pe fiecare latură a mărcii.
Ideea se poate aplica şi într-un catalog specializat dedicat mărcilor româneşti, mai ales că la mărcile noastre mai târzii nu se întâlnesc prea multe variante. În primul rând există **dantelura în linie**, apoi există **câte o dantelură în pieptene pentru fiecare format de marcă**. Există nişte variante suplimentare care se întâlnesc numai la colițe, atunci când acestea au mărci imprimate şi separat, în coli mari (cum sunt de pildă mărcile din compoziția colițelor "Pentru înzestrarea armatei" din 1939). Mai sunt nişte perforuri separate pentru câteva emisiuni imprimate în blocuri/coli mici.

Problema interesantă este că la relativ multe emisiuni/mărci (atât uzuale, cât şi comemorative) **se întâlnesc mărci cu danteluri mixte**. O parte a acestor danteluri a fost menționată ori în articole din presa filatelică mai veche, ori în unele cataloage. Ceea ce nu s-a menționat însă niciodată este că aceste danteluri mixte constituie o combinație atât de danteluri diferite ca dimensiune, cât şi o combinație între sistemele de dantelare, adică este de fapt **dantelură mixtă pieptene + linie**. Din acest punct de vedere țin să îmi păstrez meritul primei semnalări.

Cele mai timpurii semnalări (ca emisiuni la care se întâlnesc) ale unor astfel de danteluri mixte se referă la uzualele Carol II (formatul mic) din 1930-1932, precum şi la timbrele de aviație sau pentru fondul aviației care le sunt contemporane. **Nu se specifică însă nicăieri că este vorba de o dantelură mixtă şi între sistemele de dantelare**.
Eu am reuşit să identific însă astfel de danteluri mixte şi la două valori mai comune ale uzualelor Ferdinand, plus la timbrul de asistență socială de 25 bani negru fără

filigran. Ulterior, am identificat astfel de danteluri mixte la un număr mare de valori ale uzualelor Mihai din 1940-1947, precum şi la mai multe valori ale emisiunilor tematice din perioada Carol II şi Mihai. Din semnalările altor colecționari, se pare că danteluri mixte s-ar întâlni şi mult mai târziu, în perioada Republicii, la emisiunile uzuale cu precădere (cam până la uzualele din 1960). Pentru această perioadă însă nu am verificat personal existența lor.

De ce au luat naştere aceste danteluri mixte?

Răspunsul la această întrebare nu l-a dat nimeni până acum, deoarece dintre cei care au studiat cât de cât problema nicio persoană nu a avut şi cunoştințe tehnologice privind machetarea în coală a mărcilor.
Cauza este una relativ simplă, dar se pare că nu s-a gândit nimeni la ea.

Pentru emisiunile moderne şi contemporane, probabil că ați văzut că încă din momentul lansării concursurilor de machetare pentru emisunile care urmează a se realiza în anul următor, pentru fiecare valoare se menționează formatul machetei. Acest lucru nu este o toană a organizatorilor concursurilor, ci este un rezultat al necesității stricte de a se permite multiplicarea desenelor mărcilor în coală, pentru a se încadra cu dimensiunile matrițelor de perfor. Machetarea se realizează strict în funcție de dimensiunile pieptenilor dantelurii, precum şi a "pasului" de realizat pe timpul dantelării colilor finite ("pas" este saltul făcut de pieptene pe timpul dantelării unei coli; el poate fi ori egal cu lățimea/înălțimea unui rând/unei coloane, ori cu un multiplu al acestora în cazul blocurilor şi al colițelor).

Emisiunile la care am specificat că am găsit astfel de danteluri mixte sunt în cea mai mare parte realizate prin heliogravură. Tehnica de multiplicare a desenelor mărcilor pe cilindri era una destul de laborioasă, fiind bazată pe fotografieri succesive ale machetelor, apoi pe micşorarea lor la dimensiunea finală a mărcilor şi multiplicarea lor pe cilindri până la realizarea formei de tipar complete (acest procedeu, denumit şi tiefdruck, a fost utilizat la Fabrica de Timbre până după anii 2000, când sistemul a fost înlocuit cu imprimarea offset).

Ei bine, se pare că s-a întâmplat destul de des ca multiplicarea clişeelor pe cilindri să nu se facă cu destulă precizie, astfel că "pasul" mărcilor în coala tipărită nu "se pupa" cu dimensiunile pieptenului dantelurii. Din această cauză, dacă la un capăt al colii dantelura era bine potrivită, la celălalt capăt al colii ea era deja descentrată. Un exemplu este fragmentul de coală de mai jos (click pentru mărire), priviți-l cu atenție.

Puteți observa cum dantelura este centrată pe prima coloană din stânga, dar este puțin descentrată spre stânga la ultima coloană din dreapta.

Ceea ce nu scrie nicăieri în literatura noastră este că toate uzualele începând cu "Tipografiatele" din 1909 şi terminând cu uzualele RPR din 1960 au fost imprimate în coli de 200 de mărci (20 de coloane x 10 rânduri).

Cred că vă dați seama că nepotrivirea pasului coloanelor cu cel al perforului dantelurii devenea critică la unul din capetele colii, după un decalaj care se acumula "preț" de 20 de coloane. Din această cauză, maiştrii de la maşinile de dantelat au procedat la un artificiu: acele perforului fiind detaşabile față de matrițele propriu-zise, pentru un anumit număr de coloane (de regulă cinci sau şase, din câte am văzut până acum) s-au scos acele corespunzătoare "dinților"pieptenului, lăsând numai acele care dantelau spațiul de la bază. În acest fel, după aplicarea perforului pieptene, un număr de cinci-şase coloane rămâneau nedantelate la mijloc. Pentru a se dantela coala întreagă, aceste intervale se dantelau cu sistemul de dantelare în linie.

Puteți să vă faceți o idee asupra modului în care arată matrițele de perfor pentru sistemul pieptene din articolul pe care l-am publicat acum mai bine de un an, **aici**.

Perechi nedantelate la mijloc

Relativ recent au fost vândute pe un portal online mai multe perechi nedantelate la mijloc ale unor valori din uzualele Mihai. Având ochiul format, mi-am dat seama că ele provin excat din porțiunile de coală unde au intervenit dantelurile mixte. Chiar aceste perechi mi-au dat ideea pentru scrierea studiului de față. Le puteți admira mai jos (dacă țineți mouse-ul pe imagini, veți putea vedea în bara de stare cu cât a fost vândută fiecare piesă).

ROMANIA
LEI 4 POSTA
FABRICA DE TIMBRE
ROMANIA
LEI 4 POSTA
FABRICA DE TIMBRE
ROMANIA
LEI 5 POSTA
ROMANIA
LEI 5 POSTA

ROMANIA
LEI 20 POSTA
ROMANIA
LEI 20 POSTA

ROMANIA
LEI 100 POSTA
ROMANIA
LEI 100 POSTA
ROMANIA
LEI 100 POSTA

4 LEI POSTA LEI 1
ROMANIA
4 LEI POSTA LEI 1
ROMANIA

Un mic experiment

Pentru a putea demonstra cele susținute mai sus, am ales aleator dintr-un clasor de lucru trei blocuri de uzuale Mihai, realizând o "matriță" a pieptenului utilizat în mod normal la dantelare.

Matrița cred că este destul de vizibilă, am realizat-o cu culoare roşie (la ilustrația de mai sus apare şi o varietate la marca stângă, regele are un "plasture" pe frunte).

Matrița a fost copiată şi separat:

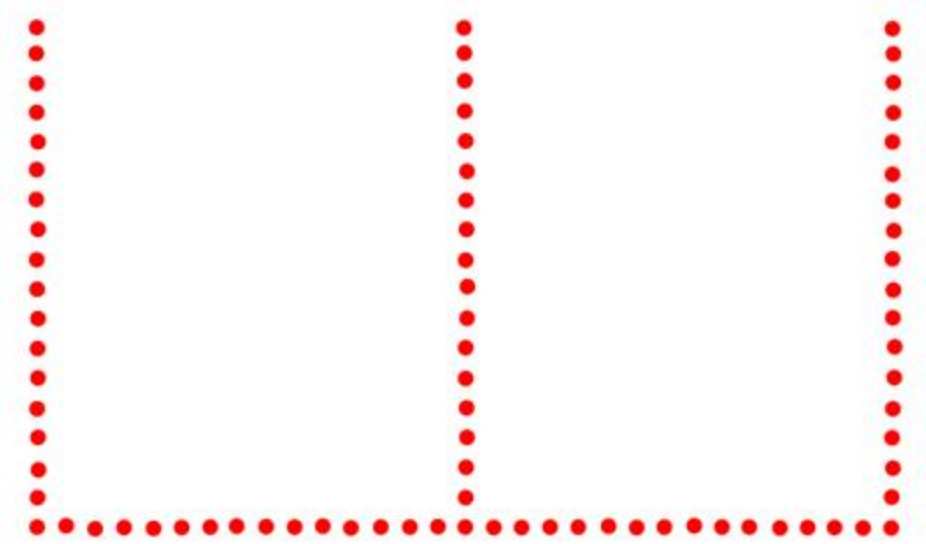

Pentru a vă putea fi de folos, aceeaşi matriță am realizat-o şi în format PDF şi am urcat-o pe un server, **aici**, de unde o puteți descărca. O puteți folosi drept "martor" la piesele din colecția voastră, cu atenționarea ca la printarea la imprimanta voastră să nu utilizați vreo scalare, ci să o printați la 100% pentru a se potrivi cu dimensiunea reală a mărcilor.

Pentru a demonstra că aceeaşi matriță a fost utilizată la mai multe emisiuni ale uzualelor, am suprapus-o pe încă două piese alese la întâmplare:

Se observă uşoare nepotriviri, care sunt cauzate însă nu de utilizarea unor matrițe diferite, ci de elasticitatea acelor perforului (care se pot îndoi slab) şi de utilizarea unor tipuri diferite de hârtie la imprimare. Ceea ce trebuie însă să rețineți este că la dantelura comună în pieptene (dimensiuni ale odontometrului: 14¼x14) numărul de dinți sau de găuri ale perforului pe cele trei laturi ale unei mărci sunt întotdeauna constante.

Continuând experimentul, am suprapus matrița perforului peste perechile nedantelate la mijloc prezentate mai sus. **În absolut toate cazurile se observă clar cum o latură verticală a perechilor este realizată cu un perfor în linie** (dimensiunea pe odontometru: cca 13¼; în CMPR 1974 apare pentru dantelurile mixte dantelura 13½).

ROMANIA
BANI 25 POSTA
FABRICA DE TIMBRE
ROMANIA
BANI 25 POSTA
FABRICA DE TIMBRE
ROMANIA
LEI 1 POSTA
FABRICA DE TIMBRE
ROMANIA
LEI 1 POSTA
FABRICA DE TIMBRE

ROMANIA
LEI 4 POSTA
FABRICA DE TIMBRE
ROMANIA
LEI 4 POSTA
FABRICA DE TIMBRE
ROMANIA
LEI 5 POSTA
ROMANIA
LEI 5 POSTA

ROMANIA
LEI 20 POSTA
ROMANIA
LEI 20 POSTA

ROMANIA
LEI 100 POSTA
ROMANIA
LEI 100 POSTA
ROMANIA
LEI 100 POSTA

4 LEI POSTA LEI 1
ROMANIA
4 LEI POSTA LEI 1
ROMANIA

Nepotrivirile cred că sunt mai mult decât evidente.

Şi acum, cireaşa de pe tort

Am descoperit mult mai târziu că dantelurile mixte apar la perechile nedantelate la mijloc. Inițial (acum vreo douăzeci de ani), făcând un studiu al uzualelor Mihai, am dat de ştraifuri ale căror danteluri erau pur şi simplu "imposibile": nu se potriveau cu nimic din ce ştiam şi habar n-aveam cum apăruseră. Apoi, pe la începutul anilor '90, am reuşit să identific primele coli complete la care am observat utilizarea simultană atât a dantelurii în pieptene, cât şi a celei în linie (click pentru mărire).

La ştraiful de mai sus, dantelura celor trei mărci este cam aşa:
- marca din stânga este dantelată 14¼x14 în pieptene; cele două linii verticale de dantelură care încadrează marca din dreapta sunt danteluri în linie (13¼);
- marca din mijloc are dantelură mixtă, sus şi jos 14¼, la stânga 14, iar la dreapta 13¼.

Astfel de ştraifuri sunt rare, mult mai rare decât cele nedantelate la mijloc, mai ales obliterate (ca cel din imagine). Nu îi fac publicitate pentru a-l comercializa, că nu am de gând aşa ceva. Pur şi simplu atrag atenția asupra unei categorii de piese ignorate total până în prezent.

sâmbătă, 23 noiembrie 2013

Despre metodica studiului (28)

Veşnicul fals al mărcii de 30 bani "Bucureşti I"

Recent am avut din nou ocazia să asist la o licitație pe eBay pentru achiziționarea unui exemplar neuzat al mărcii de 30 bani din emisiunea "Bucureşti I". Mie mi-a sărit în ochi chiar de prima dată că piesa oferită era un fals nu prea reuşit, dar nu

aceeaşi părere au avut amatorii care, iată, pentru a nu ştiu câta oară, înghit pe nemestecate astfel de producții.

Acesta este falsul cu pricina, relativ uşor de recunoscut (o spun eu, nu şi amatorii care se înghesuie la aşa ceva dând dovadă de o crasă ignoranță) după aspectul efigiei şi modul de realizare a liniilor de haşură (grosimea lor este variabilă, ca şi spațiile albe dintre ele). În plus, lipsesc cele trei microsemne caracteristice de bază. Ca fapt divers, falsul a fost vândut de persoana cu ID-ul **docnick** cu 44 dolari după 11 biduri (cu banii aceştia se puteau achiziționa două-trei litografiate originale...). Marca de 30 bani Bucureşti I este una rară în stare neuzată. Mai ales atunci când are aspectul falsului, cu centrare bună şi margini late. Fie vorba între noi, lățimea marginilor ar fi trebuit să dea imediat de gândit amatorilor, deoarece spațiul dintre clişee este mic şi practic nu permite asemenea spații albe late.

Am căutat prin clasoare câteva exemplare cu ştampile mai slabe (pentru că habar n-am unde am pus clasorul cu neuzate) şi am scanat la aceeaşi scară cu falsul două piese. Le puteți vedea mai jos.

Acum faceți comparația falsului cu aceste două piese uzate: e clară diferența între gravura efigiilor. Apoi, dacă sunteți atenți, realizați că falsul are parcă mai mult "alb" - grosimea liniilor albe parcă este ceva mai accentuată. Comparați şi forma şi poziția în cartuşul inferior a inscripției 30 B • POSTA •30 B. Şi acestea diferă în mod vizibil.

Pentru a vă veni în ajutor, am indicat prin săgeți, pe al doilea exemplar, poziția microsemnelor de originalitate ale clișeului:

Enumerându-le de la stânga la dreapta, acestea sunt următoarele:

1. Cadrul exterior prezintă întotdeauna o pată în colțul stâng superior, care se uneşte cu colțul cartuşului rozetei.

2. Litera R din ROMANIA are întotdeauna piciorul vertical mai scurt la bază.

3. Prima haşură albă din dreapta, în triunghiul drept superior, se termină jos cu un cârlig.

Orice piesă care nu prezintă aceste microsemne devine una discutabilă, cu mari şanse să fie un fals.
luni, 3 februarie 2014
Despre metodica studiului (29)

Să ne întoarcem puțin la ABC

Zilele trecute, întreba cineva pe Facebook despre niştre întreguri poştale. L-am rugat să aştepte puțin, ca să mă uit prin baza mea de date cu imagini. Eram convins că am cel puțin o imagine a unuia dintre întregurile despre care se interesa colecționarul. Şi am început să caut. În ce? Într-o colecție aproape uriaşă (aş spune, fără niciun fel de ruşine că aş exagera), de peste o sută de mii de imagini. Imagini cu ce? Păi cu piese care se potrivesc domeniilor de interes pe care le-am enunțat chiar în cuprinsul primelor articole pe care le-am publicat pe blog.
Am constatat că ce am adunat timp de câțiva ani buni nu prea are o valoare de utilizare, deoarece elementul căutat se identifică greu, poate chiar foarte greu, din cauza volumului imens de informații.
Aşa că nereuşind să rezolv ce îmi propusesem cu întregurile poştale căutate, m-am lăsat păgubaş şi mi-am zis că se impun măsuri.

Dacă vreau să nu mă uit la colecția de imagini precum mâța-n calendar, va trebui să încep să o reorganizez. Chiar dacă voi ajunge la **redundanță**, trebuie să apelez la un fir logic foarte apropiat cu ceea ce ar trebui să însemne catalogul despre care am tot scris.

La această oră, colecția de imagini este aranjată numai în parte. Există două "capitole" principale: piese şi mărci din licitațiile "mari" (aranjate după numele casei de licitație, iar la fiecare "brand", după licitația la care au fost oferite piesele în cauză), respectiv "altele" (piese proprii sau din alte colecții pe care am putut să le studiez, precum şi piese oferite pe portalurile de licitații online). Aceste "altele" sunt mai bine aranjate. Până prin 1928 există câte un folder separat pentru fiecare emisiune.

Aşa cum este organizată baza de date cu imagini la această oră, ea nu are o utilitate imediată deoarece în cazul căutării unei piese anumite, rezultatele pot fi descurajante. Încet, încet, va trebui ca pe parcursul acestui an toată aranjarea să fie schimbată pe modelul structurii informației viitorului catalog (sau monografie, încă nu ştiu ce va ieşi).

Urmând modelul structurii de foldere, subfoldere etc. folosite de orice sistem de operare modern pentru un calculator, va trebui să creez o structură de tip arbore, care să-mi asigure accesul facil şi rapid la informația furnizată de baza de date.

Voi scrie câte ceva "cu voce tare", întrucât s-ar putea să fie vreun cititor care să-mi dea o idee bună.

Aşadar, domeniile de interes

Aş asemui aceste domenii cu volumele unei lucrări scrise. Poate nu volume, ci titluri (pentru că din punct de vedere logic s-ar putea ca un titlu să aibă mai multe volume). La ce mă gândesc eu de mai mulți ani (şi din ce domenii principale sunt şi piesele ale căror imagini l-am strâns încă de prin anii 2000):

1. România
2. Alte țări ale căror poşte au funcționat pe teritoriul actual al României.

OK... Este foarte general, dar detaliem la "1":

1.1. Perioada prefilatelică:
    a. Moldova
    b. Muntenia
    c. Carantine
1.2. Perioada clasică (1858-1872).
1.3. Perioada postclasică (1872- 1900).
1.4. Perioada modernă, domnia regelui Carol I (1900-1914).
1.5. Id., domnia regelui Ferdinand (1914-1927).
1.6. Id., domnia regilor Mihai şi Carol al II-lea (1928-1940).
1.7. A doua domnie a regelui Mihai (1940-1947).
1.8. Republica (1948-... încă nu m-am hotărât până unde voi merge, dar în mod cert nu mă interesează perioada mai recentă).
1.9. Servicii, taxe, locale, ocupații:
    a. Telegraf.
    b. Serviciu (oficiale).
    c. Scutire de porto.
    d. Factaj.
    e. Porto (taxa de plată).
    f. Ajutor, asistență socială, aviație, cultură, fiscale-poştale, IOVR (timbre obligatorii).
    g. Porto fiscale-poştale.

h. Statistice.
i. Fiscale utilizate poştal.

1.10. Poşte locale:
a. Poştele locale turistice (Păltiniş, Bistra, Măgura).
b. Emisiunile locale din Banat (Timişoara, Banat Bacska).
c. Poştele locale din Ardealul de Nord.
d. DBSR.
e. Poşta maritimă Morton.

1.11. Poşta română în străinătate:
a. Constantinopol.
b. CMT (Pocuția).
c. Debrețin.

1.12. Întregurile poştale cu marcă fixă (ca şi la mărci, nu cred că ar fi interesantă catalogarea emisiunilor mai recente de anii '60 - cel puțin pentru mine).

1.13. Poşte străine pe teritoriul românesc:
a. Poşta austriacă (consulară şi militară, DDSG, Lloyd).
b. Poşta bulgară.
c. Poşta franceză (poşta consulară, ocupația franceză în Arad).
d. Poşta germană (MViR, poştele de campanie în cele două războaie).
e. Poşta consulară greacă.
f. Poşta rusă (consulară şi militară, de campanie).
g. Poşta turcă.

1.14. Țara de Foc

Să trecem acum la numărul "2".

2.1. Poşta austriacă din Transilvania şi Banat (până în 1871) şi în Bucovina (până în 1918-1919.
2.2. Poşta maghiară din Transilvania (1871-1919).
2.3. Poşta rusă din Basarabia (poşta imperială şi poştele locale - zemstvele).
2.4. Poşta turcă din Dobrogea.

La aceste capitole aş dori să existe pe de o parte câte un catalog specializat al mărcilor care au circulat în teritoriile respective, iar pe de altă parte un catalog al ştampilelor utilizate de administrațiile poştale respective.

Structura logică a informației

Principala cauză pentru care, în opinia mea, nu avem astăzi un catalog specializat (sau o monografie) la standardele occidentale (trebuie să recunoaştem, sunt înaintea noastră cu mulți ani) este lipsa consecvenței în modul de tratare a studiului

emisiunilor.

Ca model descriptiv, avem nevoie de două tabele mari şi lungi. Unul trebuie destinat emisiunilor, iar celălalt numerelor individuale de catalog. Dacă se înțelege acest model structurat (adoptat de toate cataloagele din lume, indiferent de țara în care s-au publicat ele) nu mai rămân de stabilit decât puține elemente suplimentare, conform unei metodologii relativ generale.
Partea proastă a cataloagelor publicate până în prezent este că informațiile corespunzătoare celor două tabele au fost culese cu numeroase sincope, cu lipsuri pentru unele "celule" sau chiar fără logică, inserându-se fragmente de proză nepotrivite pentru o lucrare cu pretenții ştiințifice.

Primul tabel, cel al emisiunilor, imaginați-l cu câte un rând rezervat fiecărei emisiuni, iar coloanele cuprinzând caracteristicile acestora:
- data de punere în circulație;
- numele oficial al emisiunii, conform deciziei de punere în circulație (sau denumirea convențională adoptată unanim de către colecționari);
- procedeul de tipar;
- numărul de planşe (cilindri) de tipar utilizate;
- formatul şi componența colilor (de tipar şi/sau comercială, finită);
- tipul hârtiei;
- filigranul şi poziția acestuia;
- tipul separării din coală (dantelat, nedantelat);
- tipurile de danteluri (la cele dantelate);
- datele scoaterii din circulație.

Al doilea tabel, cel al mărcilor, conține câte un număr de calatog pe fiecare rând, coloanele fiind reprezentate de:
- valoarea nominală;
- culoarea;
- indicele imaginii clişeului;
- coloanele cu cote, adaptate la specificul emisiunilor sau perioadelor.

Elementele de specializare

Nu am spus până acum, dar pentru varietăți şi erori am deja o altă bază de date realizată în sistem de fişe electronice, numerotate conform unui sistem proprietar. În fiecare fişă sunt (de regulă) rezervate informații sub formă de text referitoare la:
- istoricul emisiunii;
- modul de confecționare a planşelor (clindrilor) de tipar);

- ştampilografie;
- circulații şi tarife;
- cotații pentru erori şi varietăți.

Soluția din punct de vedere tehnic

Cred că cea mai viabilă ar fi o bază de date care să conțină cele două tabele amintite mai sus. În raport de cheile de control utilizate (un index al emisiunilor, respectiv numărul de catalog - acestea cred că ar fi cele mai viabile) s-ar putea realiza o singură bază de date care să conțină interogări specifice, precum şi rapoarte pentru formatele mai uzuale de listinguri.
Un lucru pozitiv este faptul că majoritatea sistemelor moderne de administrare a bazelor de date permit exportul conținutului (tabele, interogări, rapoarte) în format XML (vezi **aici** ce înseamnă), format compatibil cu mai multe tipuri de servere de aplicații. Cei care au ceva cunoştințe în domeniu poate intuiesc la ce mă refer: este vorba de principiul "scrie o dată, foloseşte de n ori", potrivit căruia plecând de la o singură bază de date se pot realiza lucrări şi pentru print (tipar), şi pentru web, şi pentru publicare în format electronic.
vineri, 30 octombrie 2015
Despre metodica studiului (30)

Avem sau nu dorința de a scrie?

Unul dintre colegii de pasiune (sau de "suferință") este pasionat de un anumit domeniu al istoriei poştale şi se întreabă ce ar putea face pentru a lăsa ceva în urma lui. *) După o scurtă discuție purtată pe un grup specializat de pe Facebook, i-am spus că poate acea felie de istorie poştală ar avea nevoie de un catalog.

Problema pe care au majoritatea colecționarilor care manifestă aplecare spre studiu este lipsa încrederii în forțele proprii. Ei mai au însă o problemă: uneori sunt tratați cu sictir de către cei spre care se îndreaptă pentru a le cere o mână de ajutor. Iar aici problema nu etse numai a lor, ci şi a celor care se consideră (sau sunt văzuți de alți colecționari) ca fiind avansați şi cu rezultate deosebite.

Nu mă apuc să discut cum se obțin unele rezultate, pentru că sistemul îmi displace profund (şi din această cauză am refuzat de mulți ani să mai expun, dar şi mă mai fac parte din jurii şi să particip la examenele pentru clase superioare de juriu). Există însă colegi înzorzonați cu teancuri de diplome şi cu grămezi de tinichele cărora cei care au efectiv nevoie de o mână de ajutor nu le mai ajung la nas.

Lăsând chestia asta la o parte, m-am oferit să-i dau colegului nostru o mână de ajutor la schițarea unui catalog tematic (nu din cel cu fluturi sau personalități, nu în acest sens considerat catalog tematic). Tematica se referă la piesele de istorie poştală din categoria poştei aeriene.

Eu, unul, am în minte cam ce ar putea cuprinde o asemenea lucrare şi nu cred că mi-ar fi greu să mă apuc să scriu un catalog al pieselor de poştă aeriană. Problema este însă că aş dori să-l ajut pe colegul nostru să înceapă el o asemenea lucrare.

Principiul de bază

Când te gândeşti la un catalog, nu ar trebui să vezi altceva decât **informație structurată**. Termenul are legătură cu cel de **bază de date**, dar ceea ce spun eu aici nu trebuie neapărat să îmbrace o formă computerizată, informațiile se pot inițial aduna şi aranja şi în mod clasic, cu pixul într-un caiet. Este vorba de principiu, nu de metodă adică.

Pentru o "desțelenire" mai uşoară a informației şi pentru a o înțelege, dar şi pentru a o prelucra mai uşor intervine necesitatea structurării ei, adică aşezării bucățelelor care formează întregul într-o formă ierarhică definită de autor şi în concordanță cu câteva principii de bază pe care acesta şi le propune a le acoperi.

Problema este că alegerea uneu anumite metode de lucru poate uşura realizarea formei finale a lucrării, prin micşorarea volumului de muncă şi eliminarea redundanței (adică scrierea de mai multe ori în locuri diferite a unor date similare).

Un catalog precum cel pe care l-am dori noi să-l realizăm nu are nevoie de sofisticarea de care este capabilă un motor de baze de date (vorbesc de versiunea computerizată), ci de ceea ce s-ar chema **bază de date simplă**, care conține un singur tabel. În acest tabel vom încerca să umplem căsuțele cu informația disponibilă.

Tabelul de care avem nevoie

Tot ce putem face la început e să stăm strâmb şi să judecăm drept (în limbajul specific s-ar chema "proiectarea bazei de date").

Ca principiu, orice tabel are un număr oarecare de rânduri şi de coloane. Utilizarea unui tabel în colectarea informației necesare catalogului este necesară pentru că ne

ajută să acoperim obiectele de catalogat împreună cu proprietățile lor. Cel mai mare ajutor ni-l poate oferi prin indicația precisă a proprietății pe care nu o cunoaştem (încă), deoarece o anumită căsuță din tabel nu a fost completată.

Care ar fi obiectul unui catalog al pieselor de poştă aeriană? Desigur, tocmai piesele respective, transportate pe calea aerului. Haideți să ne gândim la tabelul pomenit mai sus în felul următor:

- fiecare rând al tabelului ar reprezenta o piesă de poştă aeriană;
- fiecare coloană a tabelului ar conține câte o proprietate a piesei în cauză.

Cum putem face tabelul?

Sunt o sumedenie de posibilități. Cea mai nimerită (în opinia mea) ar fi crearea şi apoi completarea lui într-un program de calcul tabelar, ori într-un utilitar destinat fişierelor de tip CSV. Eu aş folosi ceva din gama Microsoft Excel (accesibil celor care dețin o licență legal achiziționată), ori softul similar gratuit Calc din suita LibreOffice (care face acelaşi lucru, dar nu trebuie plătit nimic pentru el, fiind OpenSource).

Puteți vedea mai jos o mostră de tabel realizat în LibreOffice Calc (click pentru mărire). Desigur, coloanele pot fi acelea sau nu, e o chestie la alegerea autorului, poate că sunt prea multe sau, dimpotrivă, prea puține (click pe imagine pentru mărire).

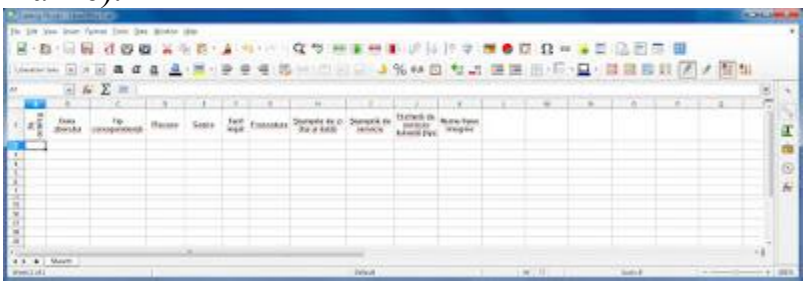

Avantajul acestui soft gratuit este (printre altele) că foloseşte formate deschise de fişier, dar poate salva şi în formatele proprietare ale Microsoft Excel, de exemplu (click pentru mărire).

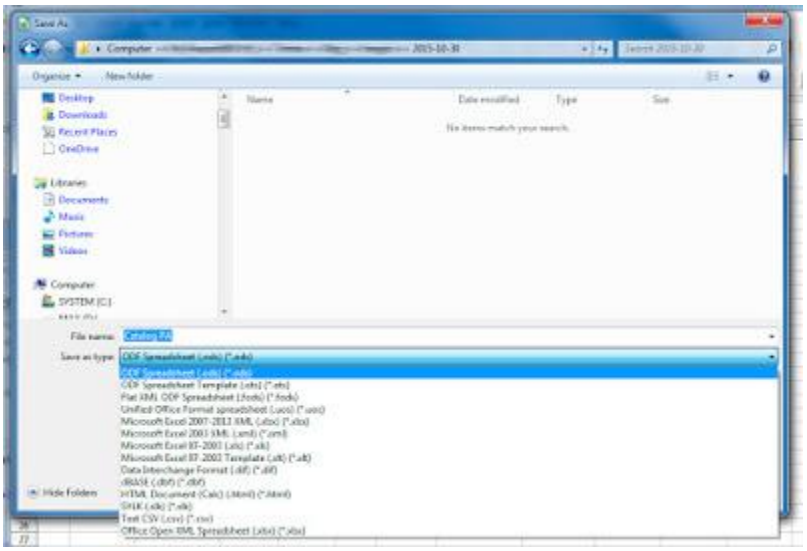

Desigur, rezultatul va depinde foarte mult de capacitatea şi de dorința de muncă a autorului. Tabelul de mai sus se poate personaliza "la sânge" la o adică, putând conține informații despre compania aeriană, despre unele variante (poate că au existat la un singur zbor şapte variante de francatură), despre culoarea unor ştampile, dar şi informații care ar ține de "bucătăria internă" a autorului (proveniența piesei - colecția sau licitația, prețul de vânzare, numerele de catalog din alte lucrări gen Sieger, eventualele francaturi mixte, trimiterile cu parcurs mixt aerian + terestru ori cele catapultate cum sunt DO-X etc., etc.).

Desigur, nu în ultimul rând tabelul ar trebui să conțină cotele acordate de către autor fiecărei piese. Dar înainte de a le cota, el ar trebui să-şi stabilească principiul de evaluare în raport de starea calitativă, de frecvența de apariție, de eventuale elemente suplimentare valoroase cum ar fi semnătura pilotului sau alte asemenea "minuni" specifice domeniului.

Nu în ultimul rând poate că un asemenea catalog ar trebui să cuprindă şi piesele sosite în România, cu plecare din alte țări.

Gata, mai multe nu mai zic, minte are fiecare. Concluzia: cine doreşte să muncească o poate face. Indiferent cine ar fi acea persoană, îi doresc succes.

---

*) Sunt colecționari care nu au avut posibilitatea să viziteze expozițiile pe unde s-au perindat colecțiile multor filatelişti români. În prezent, noi, românii nu avem o expoziție virtuală aşa cum au alții. Mai există câțiva volecționari care prin forțe proprii şi-au "suit" pe internet unele exponate.
Ideea este însă că - cel puțin pentru capitolele de bază ale filateliei româneşti - dacă

nu rămâne nimic scris, peste ani grămada de diplome şi de tinichele adunate de cineva nu vor mai valora nici cât o ceapă degerată.
Dacă într-adevăr vrei să faci ceva, apoi atunci te apuci şi faci, nu dai mărunt din buze pe la colțuri.
Altă dată se putea face! Şi am să vă arăt ceva ce unora s-ar putea să nu le vină să creadă!
Ce-ați spune dacă ați vedea NUMAI INVENTARUL bibliotecii filatelice care a aparținut unui nume mare al primilor ani ai filateliei mondiale, inventar scris mărunt şi publicat într-un volum de PESTE 450 de pagini!?!

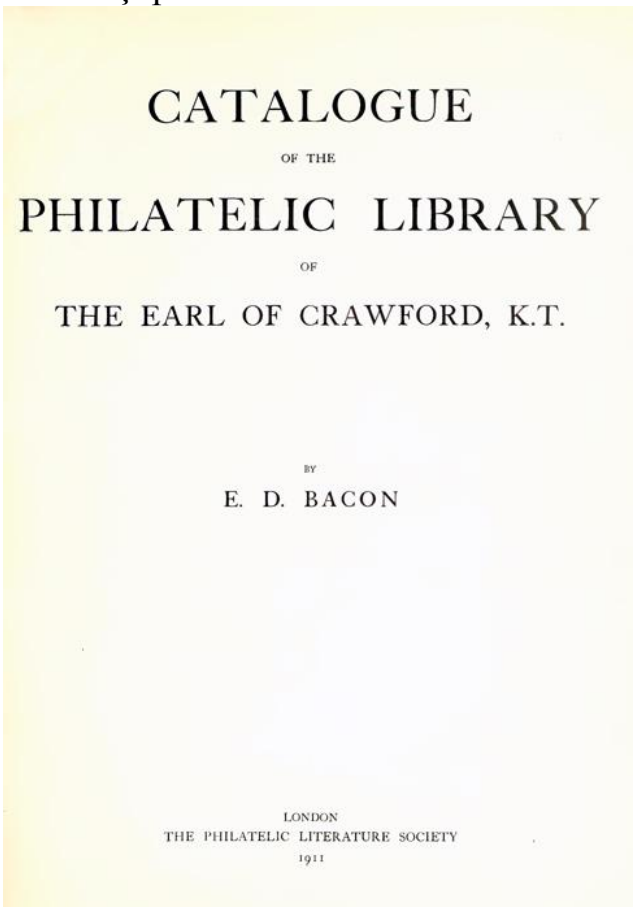
CATALOGUE
OF THE
PHILATELIC LIBRARY
OF
THE EARL OF CRAWFORD, K.T.
BY
E. D. BACON
LONDON
THE PHILATELIC LITERATURE SOCIETY
1911

Dacă v-am stârnit îndeajuns de mult curiozitatea, puteți descărca volumul (care este liber de drepturi de autor, fiind pus la dispoziția publicului de către Smithonian Institute) **de aici**. Este în format PDF şi are o mărime de 45,5 MB.
marți, 28 martie 2017
Despre metodica studiului (31)

Despre corespondențe

În articolele publicate până acum pe blog am abordat acest subiect în repetate rânduri. Iată însă că a venit rândul la identificarea unui răspuns la întrebarea: cum studiem corespondențele circulate prin poştă? Care ar fi modul de abordare a subiectului din punctul de vedere al filateliei tradiționale şi ce anume urmăreşte studiul istoriei poştale?

O parte a răspunsurilor le putem găsi dacă studiem regulamentele adoptate de Federația Internațională de Filatelie (FIP) pentru expozițiile pe care le patronează, acesta fiind şi cel mai înalt nivel expozițional şi, deci, şi cerințele pe care ar trebui să le îndeplinească expozanții în tratarea subiectului ales sunt cele mai pretențioase. Pentru cei interesați, regulamentele menționate pot fi găsite aici:

- istorie poştală: **http://www.f-i-p.ch/wp-content/uploads/Postal-History.pdf**
- filatelie tradițională: **http://www.f-i-p.ch/wp-content/uploads/SREV_Traditional-Philately_EN.pdf**

Deşi FIP le consideră clase competitive diferite (cu toate că ele ar intra în una dintre cele două categorii menționate mai sus), există regulamente separate pentru:

- aerofilatelie: **http://www.f-i-p.ch/wp-content/uploads/Aerophilately.pdf**
- întreguri poştale: **http://www.f-i-p.ch/wp-content/uploads/Postal-Stationery.pdf**
- fiscalotelie: **http://www.f-i-p.ch/wp-content/uploads/Revenues.pdf**

Totuşi, regula nu ar fi, în opinia mea, copierea cerințelor din regulamentele expoziționale, deoarece cercetarea istorică urmăreşte identificarea unor probleme situate într-o altă structură logică decât cea uzuală în competiții expoziționale tocmai pentru corelarea mai judicioasă şi integrarea domeniilor în logica studiului istoric.

Aria de cuprindere

Cititorii ştiu la ce mă refer, bănuiesc, atunci când invoc aria de cuprindere. Subiectul studiului îl constituie corespondența circulată prin poşta oficială care îndeplinea în perioada abordată ceea ce se cheamă astăzi "serviciul universal", sau mai concret ceea ce figura în vechile instrucțiuni drept "poşta uşoară de scrisori", incluzând însă şi unele extinderi ale ariei de cuprindere şi asupra obiectelor de corespondență necuprinse în "poşta uşoară de scrisori", de exemplu obiectele de coletărie uşoară sau gropurile.

Problema ariei de cuprindere poate fi nuanțată prin extinderea subiectelor abordate, pentru acoperirea situațiilor particulare, de exemplu:

- corespondențele tranzitate prin poşte locale, în măsura în care acestea au fost ofical autorizate/acceptate de către operatorul poştal național;
- corespondențele manipulate de poştele altor state pe actualul teritoriu românesc aflat în componența statelor respective (de exemplu poşta austriacă în Transilvania anterior anului 1867);
- corespondențele expediate prin poştele consulare ale altor state care au funcționat pe teritoriul național cu permisiunea autorităților de la data respectivă;
- corespondențele poştelor străine de ocupație civile sau militare în România pe timpul conflagrațiilor mondiale;
- corespondențele oficiilor/agențiilor poştale româneşti aflate în străinătate etc., etc.

Pentru păstrarea unei structuri logice a studiului, cred că este de la sine înțeles că fiecare categorie dintre cele enumerate mai sus va trebui tratată împreună cu fondul categoriei din care face parte (adică alături de studiul mărcilor şi al ştampilografiei din categoria respectivă).

Ce urmăreşte studiul corespondențelor?

Obiectivul final al studiului corespondențelor îl constituie catalogarea lor potrivit unui set acceptat de reguli şi principii, catalogare urmată de evaluarea nivelului rarității relative, precum şi de întocmirea unui listing descriptiv care să aibă un grad suficient de utilitate atât pentru cercetători, cât şi pentru colecționari.

Există modele utilizate deja în studii?

Desigur că există câteva modele, care sunt deja utilizate atât îm studii, cât şi în cataloagele specializate. Aşadar roata nu a fost inventată de autor, şi nici focul. Ideea este de a încerca o scurtă recenzie a modelelor utilizate deja şi de a încerca să înțelegem ce criterii anume reprezintă interes pentru studiul pieselor din aria românească de interes, cu aplicabilitate la specificul funcționării serviciilor poştale pe teritoriul țării.

Modelele mai serioase utilizate în studii şi cataloage urmăresc două caracteristici generale ale corespondențelor:
- componența francaturii;
- tariful/categoria de trimitere din care face parte corespondența.

Dar ca să vă puteți face o idee, cea mai bună soluție pentru a vă face să înțelegeți este să vă dau două exemple concrete.

Iată un scurt extras dintr-un catalog austriac mai vechi (click pentru mărire). În tabelele din imagine sunt catalogate combinațiile cunoscute (la data respectivă) ale francaturilor din a doua emisiune austriacă (1858), separat pentru mărcile cu nominale în kreuzer şi separat pentru cele care au circulat în Lombardia - Veneția, cu valori în soldi. Nu este așa că vă surprinde bogăția de informație prezentată DOAR pentru o singură emisiune? Ca precizări, la catalogare există anumite note întrucât ea nu a fost realizată ținându-se cont de felul trimiterilor şi/sau tarifele în vigoare la acea dată.

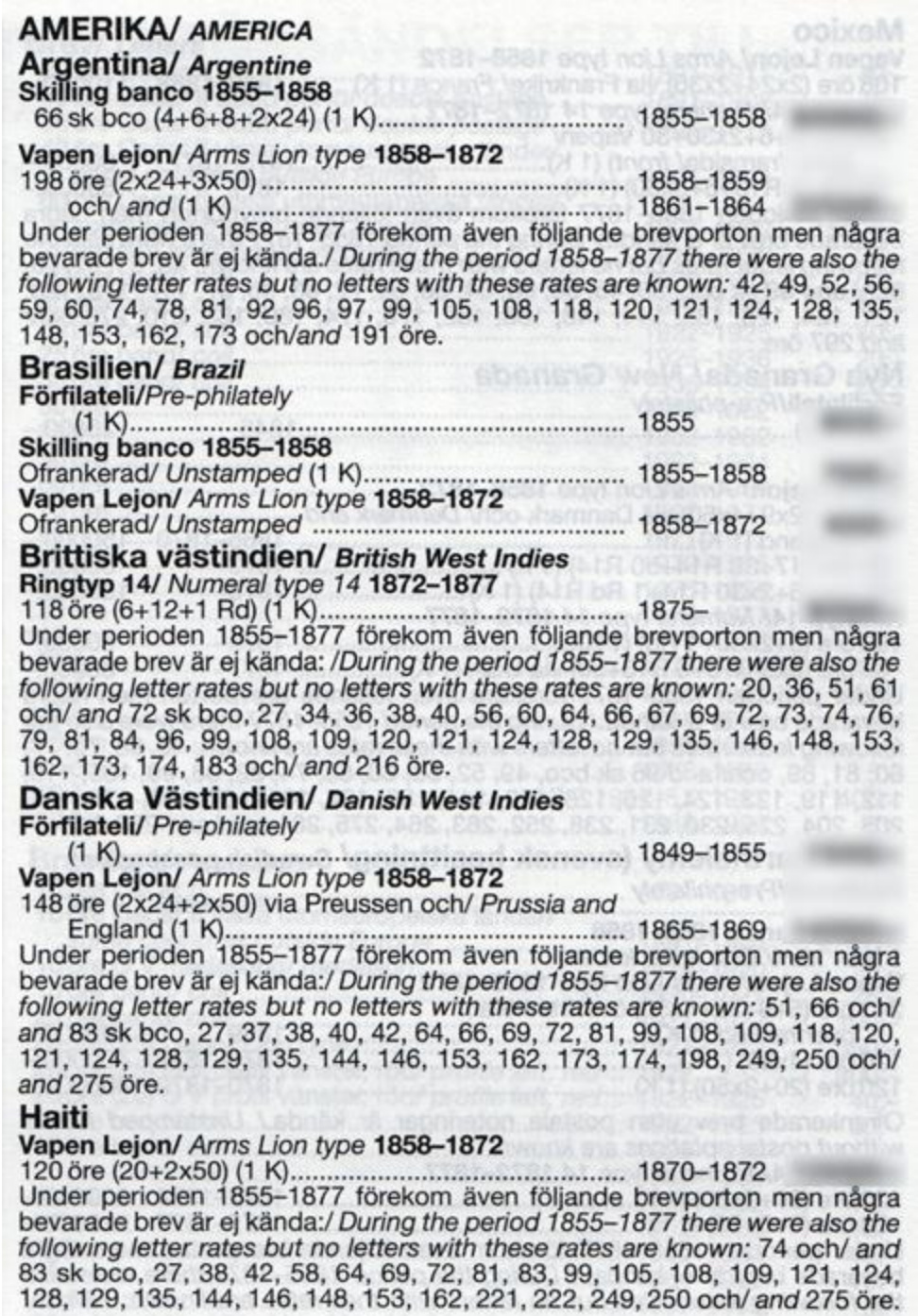

AMERIKA/ *AMERICA*

Argentina/ *Argentine*

Skilling banco 1855–1858

66 sk bco (4+6+8+2x24) (1 K) 1855–1858

Vapen Lejon/ *Arms Lion type* 1858–1872

198 öre (2x24+3x50) 1858–1859

och/ *and* (1 K) 1861–1864

Under perioden 1858–1877 förekom även följande brevporton men några bevarade brev är ej kända./ *During the period 1858–1877 there were also the following letter rates but no letters with these rates are known:* 42, 49, 52, 56, 59, 60, 74, 78, 81, 92, 96, 97, 99, 105, 108, 118, 120, 121, 124, 128, 135, 148, 153, 162, 173 och/*and* 191 öre.

Brasilien/ *Brazil*

Förfilateli/*Pre-philately*

(1 K) 1855

Skilling banco 1855–1858

Ofrankerad/ *Unstamped* (1 K) 1855–1858

Vapen Lejon/ *Arms Lion type* 1858–1872

Ofrankerad/ *Unstamped* 1858–1872

Brittiska västindien/ *British West Indies*

Ringtyp 14/ *Numeral type 14* 1872–1877

118 öre (6+12+1 Rd) (1 K) 1875–

Under perioden 1855–1877 förekom även följande brevporton men några bevarade brev är ej kända: /*During the period 1855–1877 there were also the following letter rates but no letters with these rates are known:* 20, 36, 51, 61 och/ *and* 72 sk bco, 27, 34, 36, 38, 40, 56, 60, 64, 66, 67, 69, 72, 73, 74, 76, 79, 81, 84, 96, 99, 108, 109, 120, 121, 124, 128, 129, 135, 146, 148, 153, 162, 173, 174, 183 och/ *and* 216 öre.

Danska Västindien/ *Danish West Indies*

Förfilateli/ *Pre-philately*

(1 K) 1849–1855

Vapen Lejon/ *Arms Lion type* 1858–1872

148 öre (2x24+2x50) via Preussen och/ *Prussia and* England (1 K) 1865–1869

Under perioden 1855–1877 förekom även följande brevporton men några bevarade brev är ej kända:/ *During the period 1855–1877 there were also the following letter rates but no letters with these rates are known:* 51, 66 och/ *and* 83 sk bco, 27, 37, 38, 40, 42, 64, 66, 69, 72, 81, 99, 108, 109, 118, 120, 121, 124, 128, 129, 135, 144, 146, 153, 162, 173, 174, 198, 249, 250 och/ *and* 275 öre.

Haiti

Vapen Lejon/ *Arms Lion type* 1858–1872

120 öre (20+2x50) (1 K) 1870–1872

Under perioden 1855–1877 förekom även följande brevporton men några bevarade brev är ej kända:/ *During the period 1855–1877 there were also the following letter rates but no letters with these rates are known:* 74 och/ *and* 83 sk bco, 27, 38, 42, 58, 64, 69, 72, 81, 83, 99, 105, 108, 109, 121, 124, 128, 129, 135, 144, 146, 148, 153, 162, 221, 222, 249, 250 och/ *and* 275 öre.

Un al doilea exemplu prezintă un extras dintr-un listing al unui catalog suedez mai vechi, listing destinat catalogării francaturilor trimiterilor clasice. Aici se poate remarca utilizarea altor criterii: tariful corespunzător fiecărei destinații (listingul este destinat catalogării corespondenței externe).

Având cele două exemple ilustrate, încercați acum vă rog să apreciați cam care este

gradul de utilitate al cotelor din cataloagele româneşti (1974 şi 1984 de exemplu), ori a celor din cataloage internaționale de genul Yvert-ului ori al Michel-ului: ele sunt doar simple aprecieri care au o foarte mică legătură cu studiul, în care nu prea poți avea încredere din cauza gradului ridicat de generalizare/aproximare, precum şi din cauza trecerii totale sub tăcere a diferențelor relative de raritate între combinațiile cunoscute.

Din păcate, gradul ridicat de generalizare a fost adoptat şi de autori consacrați şi experți recunoscuți atunci când aceştia au abordat evaluarea corespondențelor clasice. În opinia mea această alegere a fost făcută nu pentru că cei menționați nu ar fi dispus de cunoştințele necesare, ci din cauze mai puțin "ordodoxe", comerciale, mai exact din cauza interesului pe care l-au avut în achiziționarea unor piese deosebite la prețuri acceptabile sau mult mai mici decât valoarea lor reală, dată de raritatea pe piața filatelică. Aici este un subiect fierbinte, de care mulți se feresc să vorbească, dar cam acesta este adevărul. De altfel concluzia nu poate fi ocolită atunci când se compară pe o perioadă mai îndelungată evaluările publicate de persoanele/cataloagele menționate cu realizările înregistrate de casele de licitații consacrate.

Despre ierarhizarea criteriilor

În opinia mea, cea mai bună catalogare a corespodnețelor româneşti s-ar putea realiza prin utilizarea combinată a criteriilor menționate mai sus, respectându-se însă o anumită ierarhie, prezentată în schema de mai jos.

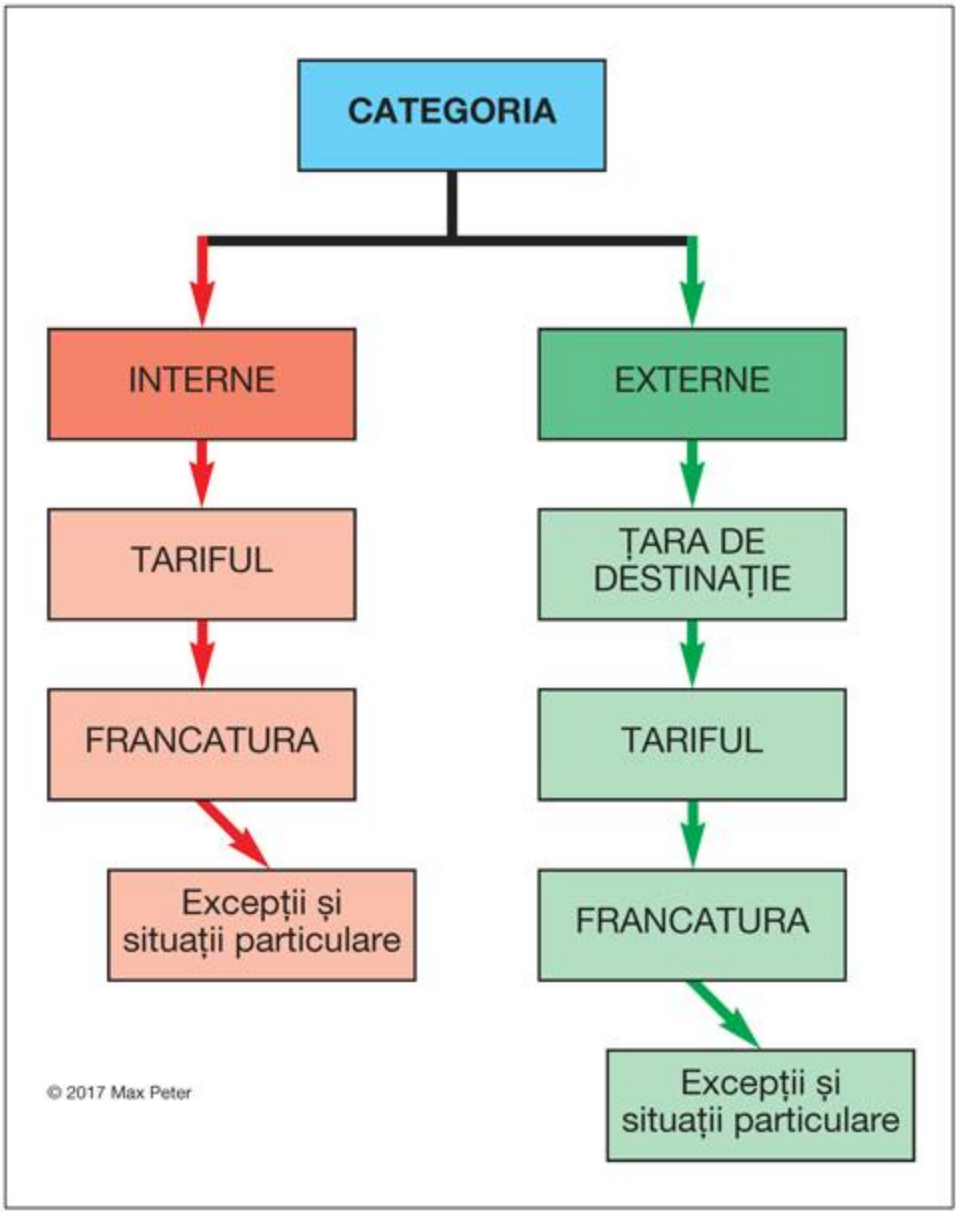

Odată stabilită schema, nu mai rămâne decât scormonitul în baza de date, alcătuirea listingurilor şi evaluarea fiecărei piese conform frecvenței de apariție pe piața filatelică şi mediei realizărilor obținute în licitații ori pe piața liberă.

Ceea ce n-am menționat până acum este că în listinguri este absolut necesară includerea şi a corespondențelor prefilatelice (cu rezerva evaluărilor separate a ştampilelor pe birouri/oficii). Tot nemenționate au rămas şi corespondențele oficiale, care de regulă nu sunt francate (dar pe care, din păcate, nu s-a obosit nimeni până acum să le catalogheze/evalueze).

Corelațiile perioadelor istorico-poştale

Despre acestea am mai scris în articolele mai vechi de pe blog. Subiectul se pare că a trezit un oarecare interes din partea câtorva colecționari care mi-au adresat întrebări în repetate rânduri. Tocmai de aceea m-am decis să abordez problema încă o dată.

Pe parcursul evoluției administrațiilor poştale s-au produs modificări repetate ale tarifelor poştale, iar după introducerea mărcilor poştale acestea au avut perioade definite în care au beneficiat de putere de francare, fiind perioadic înlocuite de mărci sau emisiuni noi. Tocmai corelațiile dintre aceste perioade istorico-poştale au stat la baza naşterii unui număr determinat de combinații posibile concretizate în apariția diferitelor francaturi posibile sau potențiale. Click pentru mărire.

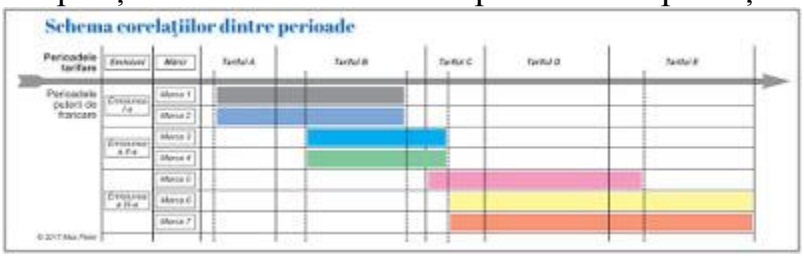

Un număr mai restrâns de colecționari nu cred că ar fi foarte fericiți dacă s-ar publica un catalog specializat al francaturilor/corespondențelor, deoarece acesta ar deveni relativ repede un instrument neprețuit în mâna membrilor juriilor de tot felul din cadrul manifestărilor competiționale, ori asta ar fi un lucru nu prea dorit de către expozanți.

Pentru arhive şi arhivişti

În toate arhivele continuă să se păstreze un număr apreciabil de corespondențe, mai ales dintre cele nefrancate, fără mărci. Ştiu că un număr şi mai mare de astfel de documente a luat în decursul anilor calea topitoriilor şi reciclatorilor de hârtie, în urma selecționărilor periodice. Cu toate aceste îndepărtarea acestei categorii de documente din dosare ar trebui să înceteze şi să nu se mai facă înainte ca ele să fie verificate de un specialist în istorie poştală.

Mai mult ca probabil, studiul corespondențelor din dosare după criteriile prezentate mai sus ar fi extrem de greoi de efectuat, mai ales în situația lipsei personalului calificat. De aceea, evidența lor ar putea fi redusă la cel mult două criterii/elemente (în afara numărului filei din dosarul curent):

1. Data expedierii, stabilită potrivit ştampilei de expediție ori al conținutului pe care îl însoțește;
2. Localitățile de expediție şi de destinație.

Nu cred/nu cunosc cu exactitate că/dacă instrucțiunile arhivistice de specialitate conțin criterii de clasificare a corespondențelor. În lipsa lor, cele două criterii/elemente de mai sus pot fi folosite, în opinia mea, până vând documentele respective ar putea fi verificate de un specialist.
De altfel, simpla examinare de către un cunoscător a inventarului cuprinzând cele două criterii/elemente menționate poate uşura ori chiar poate elimina nevoia unei examinări suplimentare de către un specialist şi predarea la topit fără teamă că s-ar putea pierde documente importante din punct de vedere al istoriei poştale.

Cine a spus că este uşor de scris o carte cred că nu ştie despre ce vorbeşte.
Credeți că aveți o idee utilă? Nu o țineți pentru voi.
marți, 10 octombrie 2017
Despre metodica studiului (32)

O metodă rapidă pentru studiul comparat

Una dintre problemele care m-a preocupat în ultima perioadă a fost identificarea unei metode de a verifica mai facil o cantitate mare de mărci, față de metoda clasică de vizionare bucată cu bucată a mărcilor utilizând tradiționala lupă.

După mulți ani petrecuți în fața calculatorului (vreo 25-26 la număr şi mulți dintre aceştia în fața vechilor monitoare cu tub catodic şi refresh puturos) ochii mei sunt destul de obosiți, iar dioptriile mi-au crescut precum Făt Frumos. Din această cauză am început să folosesc cu încredere un scanner tip flatbed. Scanez mărcile la o rezoluție suficient de mare pentru a putea distinge detaliile desenului acestora (de regulă la 600 sau 1.200 dpi), apoi deschid fişierele rezultate într-un procesor de imagine specializat.

Toate bune şi frumoase, dar atunci când ai mai multe exemplare de acelaşi fel, deschiderea pe rând a fiecărei imagini devine obositoare şi această acțiune repetitivă îşi poate distrage atenția de la scopul principal pe care îl urmăreşti: studiul propriu-zis.

Şi pentru că nevoia te învață, am găsit următoarea soluție (o explic tuturor

potențialilor colecționari interesați pe paşi):

1. Se scanează mărcile cu pricina şi imaginea fiecăreia se salvează ca fişier separat (cel mai bine este ca formatul de fişier ales să fie TIFF sau JPEG).
2. Se prelucrează fiecare imagine în condiții cât mai bune posibil.
3. Imaginile astfel salvate se combină într-un fişier de tip PDF, fără a utiliza nicio compresie pentru imagini (astfel nu li se afectează în niciun fel calitatea).
4. Se salvează fişierul PDF pentru utilizare ulterioară.

OK, la ce mă poate ajuta acest fişier PDF? Simplu. El se poate deschide într-un reader pentru PDF şi se ajustează zoom-ul pentru a se încadra în fereastra reader-ului o singură pagină. De aici lucrurile devin mai simple: se deschide prima pagină, se focalizează regiunea/zona desenului mărcii care se doreşte a fi comparată, apoi se derulează paginile PDF-ului cu viteza considerată potrivită, ținând în zona focalizată zona aleasă a desenului.

Parcurgându-se aceşti paşi pentru fiecare element al desenului, cu ajutorul derulării paginilor se pot identifica cele mai mici variații, precum şi erorile nedetectate anterior.

Am încercat deja eu însumi această metodă şi dintr-o dată am avut rezultate la care nici nu m-aş fi aşteptat. Tocmai de aceea am dorit să împărtăşesc tuturor experiența mea.

Nu am făcut nicio recomandare pentru vreun program, cei interesați pot găsi o mulțime de programe dedicate pe portalurile de freeware. Cei care dețin programe profesionale nici nu cred că au nevoie de recomandări.